

Richard Faltinin (1835 – 1918) elämä

- ja katsaus yksinlauluihin

Musiikin koulutusohjelma
Musiikkipedagogi
Opinnäytetyö
Toukokuu 2010

Riikka Siltanen

TIIVISTELMÄSIVU

Koulutusohjelma Musiikin koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto Musiikkipedagogi
Tekijä Riikka Siltanen		
Työn nimi <i>Richard Faltinin (1835 – 1918) elämä - ja katsaus yksinlauluihin</i>		
Työn ohjaaja/ohjaajat MuT Leena Unkari-Virtanen		
Työn laji Opinnäytetyö	Aika Toukokuu 2010	Numeroidut sivut + liitteiden sivut 91
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Työn tavoite oli Richard Faltinin muusikkopersonan ja hänen toimintansa esittely osana Suomen musiikkielämän kehitystä 1800-luvun puolivälistä 1900-luvun alkuvuosikymmeniin saakka. Toinen tavoite oli etsiä kaikki Richard Faltinin säveltämät yksinlaulut ja esitellä niiden syntyhistoriaa suhteessa Faltinin elämänvaiheisiin. Yksinlaulujen määrästä ei työtä aloitettaessa ollut tarkkaa tietoa, koska kaikkia lauluja ei ole julkaistu. Sittenmin sekä julkaistujen että julkaisemattomien laulujen käsikirjoitukset löytyivät Kansalliskirjaston Richard Faltin-arkistosta.</p> <p>Faltinin yksinlaulujen innoittamina syntyneet kaksi projektia kuvasin projektien työprosessien kautta. Ensimmäinen opinnäytetyön pohjalta syntynyt projekti oli levytysyhteistyö Helsingin Kaupunginmuseon kanssa. Aluksi opinnäytetyön tekijä neuvotteli itse Kaupunginmuseon tutkijan kanssa mahdollisuudesta levyttää Faltinin yksinlauluja. Sittenmin projekti laajeni Metropolia Ammattikorkeakoulun ja Kaupunginmuseon väliseksi levytysyhteistyöksi otsikkonaan 1800-luvun laulumusiikki. Mukaan otettiin kolme Richard Faltinin yksinlaulua. Toinen opinnäytetyön pohjalta syntynyt projekti oli konserttiyhteistyö Musiikkiyhdistys Hilarius Ensemble-lauluyhtyeen kanssa. Faltinin laulutuohtantaa esittelevän konsertin ohjelmisto sisältää kuusi Faltinin yksinlaulua.</p> <p>Richard Faltinin elämänsel historian esittely ja katsaus yksinlauluihin on merkitykseltään lähinnä kulttuurihistoriallinen. Jo unohduksiin painuneen musiikkivaikuttajan ja hänen tuotantonsa tarkastelu lisää ymmärrystä nyky-muotoisen suomalaisen musiikkielämän taustoista. Yksinlaulujen osalta työn olennaisia tuloksia on se, että Richard Faltinin säveltämiksi tiedettyjen yksinlaulujen määrä täsmentyi kuudeksitoista. Levytys- ja konsertti-projekti tutustuttavat sekä musiikinopiskelijat että laajemman yleisön harvemmin kuultuun ohjelmistoon, joka on erittäin tervetullut ja mielenkiintoinen lisä siihen repertoariin, jota 1800-luvun suomalaisesta laulumusiikista yleisimmin esitetään.</p>		
Teos/Esitys/Produktio CD: Liebeslied – lauluja romantiikan ajan Helsingistä. 2009.		
Säilytyspaikka Metropolia Ammattikorkeakoulu/kirjasto/Ruoholahti		
Avainsanat Richard Faltin, yksinlaulut, 1800-luku, Suomen musiikkielämän kehitys		

Degree Programme in Music		Specialisation Music Education
Author Riikka Siltanen		
Title The Life of Richard Faltin (1835 – 1918) - and a Review of the Solo Works		
Tutor(s) Leena Unkari-Virtanen, Ph.D. (Mus.)		
Type of Work Bachelor's Thesis	Date May 2010	Number of pages + appendices 91
<p>Abstract</p> <p>The study introduces Richard Faltin as a composer and the role of his work in the development of the Finnish musical life from the mid 19th century to the early decades of the 20th century. Furthermore the aim of the study was to recover all the solo works composed by Richard Faltin. In the beginning of the study the exact number of the songs was not known. Later all the published and unpublished works were found in the Richard Faltin Archives at the Finnish National Library.</p> <p>In the course of writing thesis two projects evolved: the first was a collaborative recording project with the Helsinki City Museum. The Author's idea to record Faltin's solo works was eventually expanded to a larger co-operation to include also Metropolia University of Applied Studies. Three songs by Richard Faltin were chosen to be recorded as part of a collection of Finnish vocal music from the Romantic era. The other collaborative project was a concert with the vocal ensemble Hilarius Ensemble. The concert will feature Faltin's vocal music including six solo works.</p> <p>The significance of the study presenting Richard Faltin's composer profile and a review of his solo works is mainly cultural and historical. Drawing attention to this unduly forgotten music eminence sheds light on the roots of contemporary Finnish music culture. One of the main results of the study was the evidence that number of Richard Faltin's solo works is 16. The recording and the concert project introduce music students and the general public to repertoire that is hardly ever performed. Richard Faltin's solo works are a very welcome and interesting addition to the 19th century Finnish vocal music.</p>		
Work / Performance / Project CD: Liebeslied – Songs from Romantic era Helsinki. 2009.		
Place of Storage Metropolia University of Applied Studies / Ruoholahti Library		
Keywords Richard Faltin, solo works, 19th century, development of Finnish musical life		

Richard Faltinin (1835 – 1918) elämä – ja katsaus yksinlauluihin

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	2
1.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja aineisto	3
1.2 Opinnäytetyön merkitys	5
2 RICHARD FALTININ HENKILÖKUVA	6
2.1 Richard Faltinin lapsuus ja nuoruus	6
2.2 Richard Faltin Viipurissa 1856 - 1869	9
2.3 Richard Faltin Helsingissä 1869 - 1918	14
2.3.1 Ruotsalainen Teatteri 1869 - 1870	16
2.3.2 Sångföreningen - Lauluyhdistys 1871 - 1884	17
2.3.3 Suomalainen Ooppera 1873 - 1879	19
2.3.4 Liszt ja Wagner	21
2.3.5 Suomen Keisarillinen Aleksanteri-Yliopisto 1871 - 1896	23
2.3.6 Helsingin Musiikkiopisto 1882 - 1910	29
2.3.7 Nikolainkirkko 1870 - 1913	34
2.3.8 Faltinien kotona	36
2.4 Faltinin tuotannosta ja Kansalliskirjaston Faltin-arkistosta	49
3 YKSINLAULUT	54
3.1 Fünf Lieder für eine Sopranstimme mit pianoforte Begleitung (1856)	56
3.2 Vier Lieder für eine Singstimme mit piano Begleitung (1858 - 1861)	61
3.3 Ro (1869), Viinitarhan edustalla (1870), Det vet ingen (1871), Två rosenblad (1886)	65
3.4 Tvenne sånger för en barytonröst med piano-accompagnement (1892)	69
3.5 Bön för Finland (1898)	72
4 FALTININ YKSINLAULUJEN INNOITTAMINA SYNTYNEET PROJEKTIT	74
4.1 Levytysprojekti Helsingin kaupunginmuseon kanssa	74
4.2 Konserttiprojekti Musiikkiyhdistys Hilarius Ensemble -lauluyhtyeen kanssa	77
5 YHTEENVETO	80
Lopuksi	86
LÄHTEET	87

1 JOHDANTO

Idea otsikon mukaiseen opinnäyteaiheeseen nousi keväällä 2007. Taustalla olivat syksyllä 2006 käydyt keskustelut Släktföreningen Hjelt - Hjelt Sukuyhdistys r.y:n hallituksen puheenjohtajan Päivi Savosen kanssa. Oli sovittu pienimuotoisesta lauluesityksestä Hjelt-suvun 70-vuotisjuhlassa 1.9.2007 Katajanokan Kasinolla Helsingissä. Ohjelmaan olin ehdottanut suvun omasta piiristä löytyviä teoksia, joko yksinlaulusävellysten tai -sanoitusten muodossa¹. Pienen taustatutkimuksen jälkeen alkoi vakiintua ajatus keskittyä konsertissa pelkästään säveltäjä Richard Faltinin yksinlauluihin, sillä niiden suhteellisen rajattu määrä vaikutti aikataulujen puitteissa realistiselta läpikäytävältä². Sittemmin tulin kuitenkin kahlanneeksi läpi melkoisen määrän sukuun liittyvien säveltäjien yksinlauluaineistoa ja loppujen lopuksi konsertti oli pieni kooste kaikesta tästä materiaalista, mukana kaksi Richard Faltinin yksinlaulua. Näiden tutkimusten pohjalta mielenkiintoni Faltinia ja hänen yksinlaulututkimustaan kohtaan oli kuitenkin peruuttamattomasti herännyt: olin löytänyt Sibelius-Akatemian kirjastosta ja varastokokoelmista vain yhdeksän Faltinin julkaistua yksinlaulua, jossain pitäisi olla siis ainakin kolmannes lisää. Tiesin, että Kansalliskirjastossa on mittava Richard Faltin -arkisto ja jo ensimmäinen vierailu paikan päällä varmensi, että osa yksinlauluista oli painamattomia, mutta säilyneinä alkuperäisinä käsikirjoituksina. Sisäinen salapoliisini riemuitsi tulevasta tutkimustyöstä ja samalla laulupedagogin opintoihini kuuluvan opinnäytetyön aihe oli selvinnyt kuin itsestään.

Sittemmin opinnäytetyön sisältöä suunnitellessa aiheen riittävän tiivis rajaaminen alkoi muodostua varsin keskeiseksi: löytyneen 16 yksinlaulun analysointi olisi mielestäni voinut sisältää *ainakin* kaikkien laulujen alkuperäistekstien ja niiden erikielisten käännösten esittelyn, runoilijoiden esittelyt ja heidän mahdolliset yhteytensä Faltiniin, ennen julkaisemattomien laulujen nuotintamisen alkuperäiskäsikirjoituksista, julkaistujen laulujen vertailun alkuperäisiin käsikirjoituksiin sekä esimerkin omaisesti nuottikatkelmien liittämisen tekstiin, laulujen musiikinteoreettisen tarkastelun ja analyysin ja sen kautta yhteyksien havainnoimista muihin saman ajan sävellyksiin ja

¹ Perimätietona tiesin, että suvusta löytyy säveltäjä Richard Faltinin lisäksi avioliittojen kautta ainakin säveltäjät Ilmari Krohn, Felix Krohn sekä Mikael Nyberg. Lisäksi tiedossani oli, että isoäitini isoisä August Hjelt oli kirjoittanut v. 1885/6 kihlajaislahjaksi morsiamelleen Elisabethille (os. Faltin) runon *Heidezauber* (suom. *Yö nummella*), jonka Toivo Kuula sävelsi v. 1913. (Ks. tarkemmin Djupsjöbacka 2001, 162-166. Krohn 1967, 238.)

² Yksinlaulujen lukumäärä: Richard Faltin n. 15, Ilmari Krohn n. 80, Felix Krohn n. 100, Mikael Nyberg n. 120. (Koskimies&Tuloisela (toim.) 1987, 12-13.)

musiikkivirtauksiin sekä tietenkin Faltinin säveltäjäpersoonan sekä hänen kulttuurihistoriallisen sijoittumisensa esittelyn! Opinnäytetyöhön varatun suorittamisajan puitteissa siis täysin mahdoton tehtävä. Lisäksi kevääseen 2009 mennessä opinnäytetyöni pohjalta oli käynnistetty kaksi projektia, joissa pääsisin esittelemään yksinlaululöytöjäni käytännössä, laulamalla: ensinnäkin levytysprojekti yhteistyönä Helsingin Kaupunginmuseon kanssa ja toisena Richard Faltinin laulumusiikkia esittelevä konserttiyhteistyö Musiikkiyhdistys Hilarius Ensemble - lauluyhtyeen kanssa. Lopulta työ alkoi rajautua siten, että laajasta materiaalista kietoutui yhteen useita näkökulmia ja lähestymistapoja sisältävä kokonaisuus.

Ensimmäisessä luvussa esittelen työn taustaa, aineistoa ja menetelmiä. Lisäksi määrittelen tutkimustehtävän. Toisessa luvussa valotan säveltäjä Richard Faltinin elämää ja musiikillisia toimia sekä hänen sävellystuotantoaan. Luvussa kolme esittelen Faltinin yksinlaulut viitenä eri ryhmänä. Näistä ensimmäinen, toinen ja neljäs ryhmä ovat laulusarjoja. Ryhmät kolme ja viisi olen jaotellut laulujen sävellysajankohtien mukaan. Neljännessä luvussa esittelen opinnäytetyöni pohjalta syntyneet projektit. Viidennessä luvussa kokoan yhteenvedon tutkimustuloksista. Työn lopusta löytyvät käyttämäni lähteet.

1.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja aineisto

Opinnäytetyöni tavoitteena oli esitellä Richard Faltinin muusikkopersonaa ja hänen toimintaansa Suomen musiikkielämässä 1800-luvun puolivälistä 1900-luvun alkuvuosikymmenille. Toinen päämääräni oli etsiä Kansalliskirjaston Richard Faltin -arkistosta kaikki Faltinin säveltämät yksinlaulukäsikirjoitukset sekä esitellä niiden syntyhistoriaa ja taustoja suhteessa Faltinin elämänvaiheisiin. Yksinlaulujen musiikinteoreettinen tarkastelu ja analyysi samoin kuin laulujen nuotintaminen jäivät tämän opinnäytetyön rajauksen ulkopuolelle. Pienen musiikillisen näytteen Faltinin yksinlauluista saa työhöni liitteenä kuuluvasta CD-levystä, joka on yksi Faltinin yksinlaulujen pohjalta syntyneiden projektien tuotoksista. Projektien kuvaus on sisältää toiminnan kuvauksen.

Opinnäytetyöni keskeisenä lähdeaineistona olen käyttänyt Richard Faltin -arkiston materiaalia, yksinlaulujen osalta myös Sibelius-Akatemian kirjastosta ja varastokokoelmista löytyviä julkaistuja teoksia. Faltinin henkilöesittelyssä päälähteeni on ollut säveltäjien Karl Flodin (1858-1925) aloittama ja Otto Ehrströmin (1891-

1978) loppuun kirjoittama ja v. 1934 julkaistu yli 350-sivuinen elämäkerta *Richard Faltin och hans samtid*.

Flodin ja Ehrströmin kirjoittama elämäkerta on varsin seikkaperäinen ja kattava läpileikkaus Faltinin elämästä. Se luo monitahoisen kuvan muusikosta, joka on toiminut mm. säveltäjänä, urkurina, kapellimestarina, opettajana ja oman aikansa musiikkielämän merkittävänä kulttuurivaikuttajana. Runsaasti tilaa elämäkerrassa saa myös Faltinin persoona ja henkilökohtainen elämä. Tosin on huomattava, että Faltinin henkilökohtaiset ja ammatilliset ihmissuhteet kietoutuivat monesti erottamattomasti yhteen. Kirjan liitteenä oleva kattava, joskin epätäydellinen teosluettelo antaa tarkennusta myös yksinlaulujen lukumäärään ja sävellysajankohtiin.³

Koska olen tutkimuskohteeni jälkeläinen suoraan alanevassa polvessa⁴, olen pyrkinyt objektiivisuuden säilyttämiseksi käyttämään keskeisinä lähteinäni muiden kuin Faltinin jälkeläisten muistelmia ja elämäkertoja (esim. Greta Krohn, Richard W. G. Faltin). Päälähteenä käyttämäni Flodin ja Ehrströmin kirjoittama elämäkerta saa esittämälleen historialle vahvistusta useista musiikinhistoriallisista lähteistä ja sen eduksi on mielestäni sanottava, että se on sopivalla tavalla etäännyntynyt kohteestaan eikä sitä häiritsevästi leimaa ulkokohtainen, suurmiesmäinen henkilöesittelyn tyyli. Painettujen lähteiden lisäksi olen pyrkinyt nettiviitteissäni turvautumaan mahdollisimman luotettaviksi ja ammattitaitoisiksi luokiteltaviin sivustoihin, kuten esim. Sibelius-Akatemian musiikkihistoriallisten artikkeleiden tietokantaan (MuHi), Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansallisbiografisiin artikkeleihin, Sibelius-sivustoihin ja musiikkijournalistisen Amfion ry:n sivustoihin.

Olen pyrkinyt joka tilanteessa käyttämään mahdollisimman alkuperäisiä lähteitä, mutta Faltin-arkiston suuren materiaalmäärän ja rajatun aikatauluni puitteissa olen esim. joidenkin kirjevaihtoon liittyvien viittausten ja lehtikritiikkien kohdalla tyytynyt toisen käden tietoon. Samoin olen käyttänyt esim. eri yhdistysten, orkesterien ja laitosten nimissä tarkoituksella isoja alkukirjaimia silloin kun viittaa johonkin tiettyyn kohteeseen, esim. Suomalainen Ooppera, (Helsingin) Musiikkiopisto. Koska 1800-luvun lopulla vaikuttaisi olleen tyypillistä nimetä esim. uusi lauluyhdistys Lauluyhdistykseksi ja uusi orkesteri Orkesteriyhdistykseksi, auttaa isojen kirjaimien

³ (Flodin&Ehrström 1934, 346-356.)

⁴ Richard Faltin on äitini Kirsti Virkkusen (1953-) isoisän Richard Hjelt-Helasepän (1893-1956) isoisä.

käyttö ehkä paremmin erottamaan onko kyse jostakin tietystä kohteesta vai yleiskäsitteestä. Käyttämässäni lähteissä on viljelty sujuvasti kaikkia mahdollisia kirjoitustapoja, joiden pohjalta olen yrittänyt luoda jonkinlaisen loogisen linjan tätä opinnäytetyötä varten. Kaikki viittaukset, lainaukset ja muut huomiot olen sijoittanut alaviitteisiin, jotta varsinainen leipäteksti säilyisi mahdollisimman sujuvasti luettavana. Kappaleisiin viittaavat lähteet olen sijoittanut alaviiteissä sulkuihin, mahdolliset muut lisätiedot ja niiden lähteet olen merkinnyt ilman sulkuja.

1.2 Opinnäytetyön merkitys

Richard Faltinin muusikkopersonan ja elämänselämän historian esittely sekä hänen yksinlauluhiinsa perehtyminen on yksi tapa lisätä kulttuurihistoriallista tietouttamme romantiikan ja kansallisromantiikan vuosikymmeniltä. Euroopassa Ranskan vallankumouksen seurauksena 1800-luvulla nousseet sosialismi, nationalismi ja muut yleisesti vallalla olleet aatteet ja ideologiat vaikuttivat myös taiteiden ja musiikin kentällä. Suomen asema Venäjän suuruhtinaskuntana, suomalaiskansallisen identiteetin vähittäinen muovautuminen ja esiintuominen sekä valtiolliset itsenäisyyspyrkimykset olivat Suomessa Faltinin elinaikana keskeisiä teemoja, jotka näkyivät myös musiikin saralla monin tavoin.⁵

Opinnäytetyötä tehdessä on ollut kiinnostavaa tarkastella keskieuropalaisen ja erityisesti saksalaisen musiikki- ja liedperinteen virtauksia, joita Faltin saksalaissyntyisenä ja mm. Leipzigin Konservatorion kasvattina toi Suomeen. Toisaalta myös Suomesta käsin käytiin hämmästyttävänkin laajoissa määrin opiskelemassa ja saamassa vaikutteita eurooppalaisissa musiikkikeskuksissa kuten juuri Leipzigin, Berliinissä ja Pariisissa. ”Opiskelijavaihto” toimi usein henkilökohtaisten suhteiden kautta ja esim. Faltin ohjasi useita lahjakkaita oppilaitaan jatko-opintoihin Leipzigiin.

Koska Faltin oli kiistatta aikansa keskeinen kulttuurivaikuttaja Suomessa, hänen historiaansa ja siihen liittyvään aineistoon perehtyminen lisää tietoutta myös muiden aikalaissäveltäjien elämästä ja suomalaisen musiikkikulttuurin taustoista 1800-luvun jälkipuoliskolla ja 1900-luvun taitteessa. Yksinlaulujen levytys- ja konserttiprojektit tuovat myös uutta ohjelmistoa sekä musiikinopiskelijoiden että laajemmankin yleisön tietoisuuteen.

⁵ (Salmenhaara 1996, 15-16, 23.)

2 RICHARD FALTININ HENKILÖKUVA

Musiikkielämä Suomessa oli keisariajan alussa vielä hajanaista ja järjestäytymätöntä eikä muusikon ammattiin tähtäävää musiikinopetusta ollut tarjolla. Vähitellen soittotaito alkoi kuitenkin kuulua yleissivistykseen sivistysporvariston keskuudessa, vaikka muusikon ammattia ei suotavana pidetykään. Suomen kulttuurielämän painopiste oli Turun palon ja Yliopiston muuton jälkeen siirtynyt Helsinkiin. Maineikkaimmat muusikot ja pätevimmat musiikinopettajat vuosisadan puolivälin tietämällä olivat Helsingissä Fredrik Pacius ja Viipurissa Richard Faltin. Kumpikin oli lähtöisin Saksasta, josta 1800-luvun jälkipuolen suomalainen musiikki ennen muuta sai ulkomaiset vaikutteensa. Sittemmin myös Faltin muutti Helsinkiin v. 1869 ja jatkoi maanmiehensä Paciuksen aloittamaa Suomen musiikkielämän monipuolista rakennustyötä. Saksalaissyntyisen Faltinin asiantuntemus ulottui pätevältä käytännön muusikosta pedagogin, musiikkiliikemiehen ja kriitikon toimiin. Hän loi merkittäviä yhteyksiä ulkomaisiin muusikoihin ja houkutteli monia ajan huipputaiteilijoita konsertoimaan Suomeen.⁶

2.1 Richard Faltinin lapsuus ja nuoruus

Richard Faltin syntyi 5. tammikuuta 1835 Danzigissa. Hänen isänsä oli liikemies Heinrich Edward Faltin (1796-1877) ja äitinsä rouva Rose Friederike (1808-1893), omaa sukuaan Hollatz. Perheeseen syntyi 6 poikaa ja yksi tytär, Rose. Richard oli järjestyksessä kolmanneksi vanhin lapsista. Richard Faltin sai jo lapsuudenkodissaan vankan musiikkipohjan. Isä Edward oli lahjakas harrastajamuusikko, joka hallitsi mm. huilun-, oboen-, viulun-, alttoviulun- ja kitaransoiton. Nuorempana hän oli toiminut jopa suurten kuorokonserttien tenorisolistina. Richard Faltin oli 5-6-vuotias, kun hänen vanhin veljensä Hermann aloitti pianotunnit. Richard sai seurata tunteja ja opittuaan nopeasti ulkoa kaikki isoveljensä harjoittelemat pianokappaleet hän sai seuraavana vuonna aloittaa omat soitto-opintonsa pätevänä pidetyn pedagogin Benigna Meyerin (1816-1907) johdolla. Sittemmin hän oppi nopeasti soittamaan myös viulua ja huilua, myöhemmin myös urkuja. Kotona pidettiin kerran kuukaudessa laulu- ja musiikki-iltoja, joissa esitettiin mm. sekakuoro- sekä mieskvartettilauluja. Kamarimusiikkiesityksiä varten kotiin kutsuttiin usein vieraisiksi Danzigin Teatteriorkesterin viulisteja ja sellistejä. Sittemmin nuori Faltin alkoi soittaa isänsä kanssa oopperoiden ja oratorioiden

⁶ (Lappalainen 2000 ja Oramo 14.8.2007.)

pianosovituksia, mistä oli hänen myöhemmällä kapellimestarin- ja säestäjänurallaan paljon hyötyä.⁷

Jo noin 10-vuotiaana Faltin alkoi säveltää neliäänisiä lauluja Carl Löwen (1796-1869) ja Felix Mendelssohnin (1809-1847) esikuvien mukaan. Opettajien havaittua Faltinin poikkeuksellisen musiikillisen lahjakkuuden Faltin sai koulun tarjoaman musiikinopetuksen lisäksi yksityisesti opetusta koulunsa musiikinopettajan, Mariankirkon urkurin Friedrich Wilhelm Markullin (1816-1887) johdolla musiikin teoriassa, sävellyksessä sekä pianon- ja urkujensoitossa. Kouluvuosiensa aikana Faltin sävelsi lukuisia kuoro- ja yksinlauluja, sonaatteja sekä pianoteoksia. Lisäksi hän lauloi koulun kuorossa, joka esitti suurten mestareiden kuoroteoksia ja jopa osia oopperoista ja oratorioista. Vanhemmat olivat suunnitelleet Richardin siirtyvän lukio-opintojen jälkeen yliopisto-opintoihin. Faltin joutui kuitenkin keskeyttämään lukio-opintonsa v. 1851, juuri ennen viimeistä vuottaan, lapsena tapahtuneen onnettomuuden takia. Vanhemman luokkatoverin väkivaltainen nyrkinisku selkään 6-vuotiaana oli aiheuttanut Richardille vaikean änkytysvian, joka viimeisimpien kouluvuosien aikana alkoi osoittautua varsin hankalaksi monissa aineissa, joissa edellytettiin suullisia käännöstehtäviä sekä pitkiä esitelmiä. Vanhempiensa suostumuksella ja opettajansa Markullin kannustamana Faltin päätti omistautua kokonaan musiikille.⁸

Vuodesta 1852 alkaen Faltin jatkoi musiikkiopintojaan Dessaussa hovikapellimestari Friedrich Schneiderin (1786-1853) johdolla. Schneider oli opettajana vaativa, mutta Faltinin tulevaa musiikkiuraa ajatellen erittäin tärkeä vaikuttaja, erityisesti musiikinteorian ja urkujensoiton saralla. Dessau-ajan suuria elämyksiä Faltinille olivat W. A. Mozartin *Requiem*n, Mendelssohnin *Paulus-oratorion* ja Robert Schumannin *pianokvinteton* esitykset. Faltin kamarimusisoi opiskelijatovereidensa kanssa pääosin vanhojen mestareiden teoksia, mutta vähitellen uudemman polven säveltäjät, esim. juuri Schumann (1810-1856) lumosivat heidät uusilla tavoillaan käsitellä rytmiä, harmoniaa sekä melodiaa: Faltin vaikutui suuresti Schumannin lämpimästä ja persoonallisesta sekä aitoja tunteita tavoittelevasta äänitaiteesta. Schneider ei voinut ymmärtää nuorten oppilaidensa innostusta Schumannia kohtaan ja Faltin saikin kiittää mahdollisuudesta

⁷ (Flodin&Ehrström 1934, 9-10, 13-14. Krohn 1967, 248-249, 297.) Krohn mainitsee sukutaulukossaan Faltinin äidin etunimiksi Emma Rosette.

⁸ (Faltin 1962, 13-14, 17. Flodin&Ehrström 1934, 14-18.) Vaikka kaikki Faltinin veljekset olivat taiteellisesti ja erityisesti musikaalisesti erittäin lahjakkaita, vain Richard sai vanhempiensa suostumuksen ryhtyä muusikoksi, muut velvoitettiin hankkimaan suvun perinteen mukaan kaupallinen koulutus. Myös isä Edward oli aikoinaan kokenut saman kohtalon ja joutunut luopumaan muusikonhaaveistaan.

tutustua Mendelssohnin ja Schumannin sinfonioihin sekä alkusoittoihin säännöllistä osallistumistaan Dessaun hoviorkesterin harjoituksiin. Schneiderin kuoltua loppuvuodesta 1853 Faltin siirtyi jatkamaan opintojaan pianistiserkkunsa Elise Faltinin neuvosta Leipzigin Konservatorioon, missä hän sitten opiskeli vv. 1854 - 1855 ja sittemmin 1861 - 1862. Faltin halusi saada mahdollisimman perusteellisen ja monipuolisen musiikillisen koulutuksen ja monet hänen opettajistaan ovat vielä nykypäivän muusikoillekin tuttuja nimiä: pianonsoittoa Faltinille opettivat Louis Plaidy (1810-1874) ja Ignaz Moscheles (1794-1870), urkujensoittoa ja musiikinteoriaa Ernst Friedrich Richter (1808-1879), viulunsoittoa Friedrich Hermann (1828-1907), kontrapunktia Moritz Hauptmann (1792-1868), sävellystä ja orkestrointia Julius Rietz (1812-1877), partituurin- ja yhteissoittoa Ferdinand David (1810-1873) ja musiikinhistoriaa Franz Brendel (1811-1868). Leipzigin Konservatorion oli perustanut jo edesmennyt säveltäjä Mendelssohn ja Faltinin opiskeluaikana koulun opettaja- ja oppilaskunta jakautuivat osin kiihkeästi Mendelssohnin koulukuntaan sekä uuden nousevan tähden, Schumannin kannattajien koulukuntaan. Nuoren polven edustajana Faltin liittyi jäseneksi Aufschwung-yhdistykseen, jonka päämääränä oli esittää modernia kamari- ja pianomusiikkia, etenkin Schumannin teoksia. Lisäksi Faltin laajensi sivistystään seuraamalla kuvataiteiden, kirjallisuuden ja historian luentoja yliopistolla.⁹

Faltin valmistui Konservatoriosta syksyllä 1855 yhtenä parhaimmista oppilaista. Hän jatkoi oleskeluaan Leipzigissa vielä seuraavaan kevääseen. Faltin asui opiskeluaikanaan rouva Stokmannin asuntolassa, jossa asui pääosin englantilaisia ja amerikkalaisia. Päivittäisen kanssakäymisen vuoksi Faltin oppi englannin kielen ja sai Konservatorion johtajalta suosituksen opettaa erään varakkaan amerikkalaisen perheen lapsille pianonsoittoa. Valmistuttuaan Faltin saikin ensin toimeentulonsa juuri antamalla yksityisopetusta. Nuoren Faltinin halu oli kuitenkin maailmalle ja sellaisiin tehtäviin, joissa hän voisi hyödyntää kaikkia taitojaan muusikkona. Keväällä 1856 hänelle tarjottiinkin yllättäen vakinaista tointa kolmesta eri paikasta: Jerusalemissa, Thüringenin Koburgista ja Viipurista. Jerusalem oli liian kaukana, Koburg taas liian lähellä, joten Faltin valitsi Viipurin saksalaisen poikakoulun musiikinopettajan toimen. Keskustelut Leipzigissa tuolloin vierailevan poikakoulun johtajan Karl Behmin kanssa tuottivat nopean tuloksen. Faltinin ratkaisuun on mahdollisesti osaltaan vaikuttanut myös suomalainen musiikinopiskelija Karl Johan Moring (1832-1868), joka oli Leipzigin

⁹ (Flodin&Ehrström 1934, 20-28, 31-32.)

Konservatoriossa opiskellessaan ystäväystynyt Faltinin kanssa. Yhteisillä kävelyretkillä, joilla nuorukaiset pitivät keskustelua yllä sanakirjojen avulla, Faltin oli opettanut Moringille saksaa ja Moring vastavuoroisesti Faltinille ruotsia. Moring lienee valottanut ystäväelleen kotimaansa musiikkioloja ja kertonut erään Fredrik Paciuksen aikaan saamasta kukoistuksesta Suomen musiikkielämässä. Faltin tuskin arvasi tuolloin, että ruotsista tulisi hänen toinen äidinkieliensä ja Suomesta hänen toinen kotimaansa koko loppuelämän ajaksi.¹⁰

2.2 Richard Faltin Viipurissa 1856 - 1869

Elokuussa 1856 Faltin aloitti toimensa Viipurin saksalaisessa poikakoulussa. Hän opetti 24 tuntia viikossa pianon- ja viulunsoittoa sekä yhteislaulua. Opettajakollegat, jotka olivat Faltinin tavoin melkein poikkeuksetta Saksasta tulleita ja siellä opiskelleita, kokoontuivat säännöllisesti viikoittain johtaja Behmin kotiin keskustelemaan ja esittämään musiikkia. Faltin ystäväystyi läheisesti koulun ranskanopettajan Alexander Perret'n sekä toisen musiikinopettajan, Viipurin ruotsalais-saksalaisen kirkon urkurin Heinrich Wächterin (1818-1881) kanssa. Tutuiksi tulivat pian myös monet muut huomattavat viipurilaisperheet: Wahlit, Hackmanit, Dannenbergit, Krohnit, Freyt, Philippaeukset ja Fabritiukset. Erityisen lämmintä vieraanvaraisuutta Faltin sai nauttia Leopold Krohnin (1806-1890) musikaalisessa, osittain saksalaisessa kodissa ja kesäpaikassa Kiiskilässä. Krohnien kotona pidettiin lauantaisin jousikvartetti-iltoja, joihin Faltin osallistui säännöllisesti. Usein Faltin soitti myös nelikätisesti pianoa talon rouvan kanssa. Viipurissa Faltin tutustui myös laulajatar Emelie Mecheliniin ja tämän veljeen, hovioikeudenauskultantti Leo Mecheliniin, joka valtiomiehenä ja taiteiden ystäväenä vaikutti myöhemmin usein myönteisesti Faltinin musiikillisiin pyrkimyksiin. Viipurilaisissa seurapiireissä, virkamiesten ja liikemiesten perheissä puhuttiin tuohon aikaan yleisesti saksaa.¹¹

Heti ensimmäisen joululomansa aikana Faltin matkusti Pietariin, ja näistä matkoista tulikin monivuotinen perinne. Hän vieraili vanhan perhetuttavan, Danzigin entisen teatterinjohtajan Gustav Laddayn luona, joka oli Pietarin Saksalaisen Teatterin johtaja. Ladday järjesti Faltinille vapaalippuja sekä italialaisen että saksalaisen oopperan esityksiin. Pietarissa Faltin tutustui moniin aikansa merkittäviin muusikoihin, joista

¹⁰ (Flodin&Ehrström 1934, 32-36. Hällström 1915, 76. Lappalainen 2000, 2.)

¹¹ (Flodin&Ehrström 1934, 39, 42, 46, 55-57. Hällström 1915, 76, 78. Krohn 1942, 52-53, 56-57. Luukka 2003, D7.)

useat olivat saksalaissyntyisiä. Esimerkiksi kuuluisa Pietarilainen jousikvartetti vieraili sittemmin aina Faltinin kodissa konsertoidessaan Suomessa.¹²

Kesällä 1857 Faltinia kohtasi kaksi traagista tapahtumaa. Ensimmäinen oli koulunjohtaja Behmin äkillinen kuolema. Mies, joka vain vuotta aiemmin oli houkutellut Faltinin muuttamaan Viipuriin ja ollut luotettava ja kokenut tuki nuorelle opettajalle, oli nyt poissa. Behmin tilalle koulun johtoon tuli nyt opettajista vanhin, Behmin koulutoveri Ziemssen. Pienen epäröinnin jälkeen sekä Faltin kuten suurin osa muistakin koulun opettajista päätti jatkaa työtään koulussa.¹³

Toinen onnettomuus kohtasi Faltinia heti koulun alettua elokuussa 1857: koulun sivurakennus, jossa hän asui, syttyi tuleen. Palossa Faltin menetti lähes kaiken omaisuutensa: uuden Pietarista ostetun flyygelin, viulun, alttoviulun, sävellykset, nuottijulkaisut, opiskeluajan muistiinpanot, kirjat, useimmat todistukset, päiväkirjan, vaatteet ja rahat. Viipurilaiset ystävät tulivat kuitenkin nopeasti apuun. Faltin sai Krohneilta lainaksi flyygelin, laulaja Adolf Brömme lahjoitti vanhan viulunsa, koulun johtaja Ziemssen ja rouva Behm tarjosivat uuden asunnon, liinavaatteet sekä muuta vaatetusta. Myöhemmin Faltin suri erityisesti menettämiään sävellyksiä.¹⁴

Faltin aloitti Viipurin musiikkielämän kehittämisen tarmokkaasti. Koska hän itse oli saanut opiskella yhdessä aikansa huomattavimmassa musiikkikeskuksessa, jossa oli päivittäin mahdollista nauttia erinomaisista orkestereista, kamarimusiikkiesityksistä, kuoroista ja eri instrumenttien virtuooseista, oli Viipurin musiikkielämä tai oikeammin sen puute varmasti yllätys. Viipurissa ei aiemmin mainittujen kotimusiikki-iltojen ohella ollut juuri ollut muuta musiikkitarjontaa; toisinaan urkuri Wächterin johtama lauluyhdistys ja seitsenmiehinen Spohrin musiikkiyhtye, joka koostui isä Spohrista, kolmesta Spohrin veljeksestä sekä kolmesta muusta soittotaitoisesta henkilöstä, olivat pitäneet konsertteja ja musiikkitilaisuuksia, joskus harvoin oli jokin kiertävä teatteri- tai oopperaseurue tai yksittäinen taiteilija vierailut kaupungissa.¹⁵

Heti ensimmäisenä syksynään 1856 Faltin kokosi uuden kuoron ja orkesterin ja alkoi suunnitella kuuden kamarimusiikkikonsertin sarjaa. Ensimmäinen kamarimusiikki-

¹² (Flodin&Ehrström 1934, 42-43, 45.)

¹³ (Flodin&Ehrström 1934, 47.)

¹⁴ (Flodin&Ehrström 1934, 51-53. Krohn 1967, 252.)

¹⁵ (Flodin&Ehrström 1934, 54-55, 61-63, 65-75. Hällström 1915, 75.)

soirée pidettiin jo joulukuussa 1856. Jousikvartetissa esiintyivät Faltinin lisäksi prokuristi Harthin, urkuri Wächter sekä Pietarin Keisarillisen Oopperan eläkkeellä oleva sellisti Barnewitz. Konsertti pidettiin Viipurin Seurahuoneen salissa ja lippuja myytiin neljän ruplan perhehintaan. Konsertti oli suuri menestys ja Viipurin musiikkielämän kannalta käänteen tekevä siten, että ensimmäistä kertaa yleisö sai kuulla sellaista taidemusiikkia - Haydn, Reisinger, Mozart - jota olivat aiemmin saaneet nauttia vain tietyt yksityiset piirit omissa iltamissaan. Myös toinen, talvella 1857 järjestetty konsertti oli menestys. Sen jälkeen yleisö alkoi hiljalleen vähetä konserteista, liekö osin sen vuoksi, että kaupungissa vieraili samaan aikaan kilpailevana kulttuurintuottajana Nielitzin teatteriseurue. Yleisökadon seurauksena Faltin ei antanut seuraavan kahden vuoden aikana lainkaan konsertteja, vaikkakin toimi itse usein säestäjänä ja avustajana kaupungissa matkustaville taiteilijoille. Faltin koki arvioineensa viipurilaisen yleisön musiikkitason liian korkeaksi ja luottaneensa liikaa sen musikaaliseen vastaanottavaisuuteen ja ymmärsi nyt hyvin, että pysyvät tulokset vaativat musikaalisen kasvatustyön aloittamista aivan alusta.¹⁶

Tämän jälkeen Faltin antautui täysin voimin opettajatoimeensa opettaen viulun- ja pianonsoittoa sekä musiikinteoriaa. Edistyneimpiä oppilaitaan varten hän perusti amatööriorkesterin harjoittaakseen yhteissoittoa. Faltin oli varsin pidetty soitonopettaja, jonka tunnetuimpiin viuluoppilaisiin kuului mm. Ernst Fabritius (1842-1899), joka sittemmin opiskeli Faltinin tavoin Leipzigin Konservatoriossa ja esiintyi myöhemmin konsertoivana viulistina ja säveltäjänä. Urkuri Wächterin tytär Elise oli lahjakas pianisti, joka niin ikään Faltinin ohjaamana jatkoi opintojaan Leipzigin. Faltin itse oli eniten kiinnostunut piano-oppilaistaan Ottilie Krohnista (aiemmin mainitun Leopold Krohnin tytär) sekä kolmesta Holstiuksen sisaruksesta, Olgasta, Berthasta sekä Mollysta. Syynä erityiseen kiinnostukseen saattoi kenties olla 28-vuotiaassa Faltininissa vähitellen herännyt ajatus perheen perustamisesta. Valinta kauniin Ottilien ja elämäniloisen Olgan välillä oli kuitenkin vaikea.¹⁷

Kahden vuoden hiljaiselon jälkeen v. 1859 Faltin alkoi jälleen koota suurempaa orkesteria voidakseen aloittaa isompien orkesteriteosten esittämisen Viipurissa. Hän sai suurin ponnistuksin kootuksi 20 hengen orkesterin, joka koostui pääosin aiemmin mainitusta Spohrin soittokunnasta sekä Faltinin lahjakkaimmista viuluoppilaista. Useita

¹⁶ (Flodin&Ehrström 1934, 54-55, 61-63, 65-75. Hällström 1915, 77.)

¹⁷ (Flodin&Ehrström 1934, 56-59. Hällström 1915, 77. Salmenhaara (toim.) 1994, 72.)

amatöörejäkin otettiin mukaan. Faltinille ominaisesta perusteellisuudesta ja energiasta kertoo se, että Faltin mm. opetteli itse soittamaan eräitä lyömäsoittimia, jotta saattoi opettaa instrumentteja tuntemattoman orkesterilaisen soittamaan orkesterin tarvitsemia soittimia. Kuitenkin myös myönnytyksiä jouduttiin tekemään: fagotti jouduttiin korvaamaan toisella instrumentilla, koska riittävän pätevän soittajan tilaaminen Pietarista olisi ollut aivan liian kallista.¹⁸

Joka tapauksessa 1. helmikuuta 1860 Viipurin Seuraintalolla pidetty sinfoniakonsertti oli menestys. Sinfoniakonsertti oli ylipäänsä ensimmäinen laatuaan koko Itä-Suomessa ja Viipurissa ja sen saama vastaanotto oli tärkeä. Ohjelman päänumerona oli Haydnin *G-duuri sinfonia*. Muita numeroita olivat mm. pianosäestyksellinen kuoro- ja solistiosuus Haydnin *Luomisesta*. Tyydyttääkseen myös vähemmän musiikillisen yleisön makua Faltin oli ottanut ohjelmaan mukaan pari helpompaa teosta, esim. soolon käyrätorvelle ja mieskuorolle. Konsertti oli suuri menestys ja sitä seurasi uusia konsertteja seuraavan kahden vuoden ajan, kevääseen 1863 saakka. Koska sinfoniakonsertit tuotettiin vapaaehtoisvoimin ja muun työn ohella, niiden jatkuvuus ilman ulkopuolista tukea muodostui kuitenkin vähitellen liian raskaaksi. Sitten Viipurin kaupunki lupasi rahoituksen 12-henkiselle soittokunnalle ja Faltinin johtama orkesteri jatkoi sinfoniaorkesteritoimintaansa taas vv. 1867 - 1869. Ohjelmistoon kuului Haydnin, Mozartin ja Beethovenin sinfonioiden lisäksi myös esim. Mendelssohnin, Rameaun, Cherubinin, Glinkan ja Schumannin orkesteri- ja kuoroteoksia.¹⁹

Sinfoniaorkesteritoiminnan ollessa tauolla vv. 1863 - 1867 Faltin järjesti toisinaan kamarimusiikki-iltamia, joissa ohjelmistona oli usein uudenaikaista, vielä harvemmin kuulua musiikkia kuten Chopinin, Wagnerin ja Lisztin teoksia. Sitten kaupungin musiikkielämän virkistyessä Viipuri oli alkanut kiinnostaa myös kauempana vaikuttavia esiintyjiä ja siellä vierailivat monet aikansa tunnetut instrumentalistit ja laulajat, monasti Faltinin omien suhteidensa kautta tuntemat ja kutsumat taiteilijat. Eräs Faltinin tärkeitä aikaansaannoksia Viipurissa olikin juuri se, että kaupunkia oli alettu pitää kokoonsa nähden verrattain vilkkaana musiikkikaupunkina.²⁰

Faltin täydensi itsekin tietojaan ja taitojaan matkoilla Englantiin kesällä 1859 ja Leipzigiin vv. 1861 - 1862. Lontoossa hän seurasi Händel-konsertteja ja uuden, kolme

¹⁸ (Flodin&Ehrström 1934, 76-78. Hällström 1915, 78.)

¹⁹ (Flodin&Ehrström 1934, 78-79. Hällström 1915, 78-79.)

²⁰ (Flodin&Ehrström 1934, 54-55, 61-63, 65-75. Hällström 1915, 79-80.)

vuotta aiemmin palaneen tilalle rakennetun Covent Gardenin vihkiäisnäytäntönä Giacomo Meyerbeerin (1791-1864) *Dinorah* -oopperan esitystä, jonka kapellimestarina toimi säveltäjä itse. Leipzigin Konservatoriossa Faltin opiskeli ahkerasti osin samojen opettajien johdolla kuin aiemminkin. Saksassa hän kuuli Bachin *h-molli-messun*, *Matteus-passion* ja Richard Wagnerin neljä oopperaa, jotka tekivät häneen suuren vaikutuksen. Weimarin Tonkünstlerversammlungin (säveltaiteilijoiden kokoontumisen) yhteydessä v. 1861 Faltin kuuli Franz Lisztin (1811-1886) esiintyvän eräillä juhlaillallisilla. Leipzigissa viettämänään aikana Faltin oli päässyt selvytyteen myös aiemmin mainittujen aviollisten haaveidensa kohteesta: opintomatkalta palattuaan Faltin avioitui Viipurin kaupunginlääkäriin Nils Reinhold Holstiuksen tyttären Olga Alinan (1845-1901) kanssa v. 1863.²¹

Richard Faltin sai vaimonsa kanssa kuusi lasta: Adèle Elisabeth (Lisbeth) (1864-1944), Arthur Richard Edward (1865-1930), Richard Wilhelm Gottlieb (1867-1952), Felix Rudolf (1869-1894), Rose Magdalene (1872-1873) sekä Helmi Margarethe (1881-1921). Lapsista mainittakoon lähemmin vanhin tytär Lisbeth. Hänestä tiedetään ainakin se, että hän toimi Helsingissä Saksalaisen kirkon urkurin viransijaisena vv. 1883 - 1884 sekä Nikolainkirkon kanttorin sijaisena vv. 1884 - 1885 ja sittemmin myös isänsä sijaisena sekä iltakanttorina Nikolainkirkossa pitkiäkin aikoja. Lisbeth avioitui Tilastollisen pääkeskuksen johtajan, senaattori August Hjeltin (1862-1919) kanssa v. 1887 ja he saivat seitsemän lasta. Lisbeth ja August Hjeltin kotona Kaivopuiston Merilinnassa pidettiin usein kotikonsertteja ja kvartetti-illoja, joissa mukana olivat Kalle-setä (Richard-veli) ja Grosspapa (säveltäjä Faltin) sekä muita perhetuttuja. Sekä Lisbeth että hänen tyttärensä Greta (v. 1916 lähtien Krohn) ottivat aktiivisesti laulutunteja ja myös esiintyivät kotikonserteissa. Isänsä kuoleman jälkeen juuri Lisbeth toimitti tämän kirjallisen jäämistön Helsingin Yliopiston haltuun huolellisesti lajiteltuna ja säilytettynä.²²

Toisena Faltinin musiikkiperintöä jatkavana lapsena voidaan mainita Richard W. G. Vaikka hän oli perinyt erinomaiset musikaaliset lahjat ja soitti nuorena viulua Helsingin Yliopiston Akateemisessa Orkesterissa isänsä johdolla sekä mm. jousikvartetissa

²¹ (Flodin&Ehrström 1934, 59.) Sittemmin Faltinin tyttärentytär Greta avioitui Kaarle Krohnin pojan Väinö Kronhin kanssa ja Faltin sanotaan todenneen tyytyväisenä, että Krohnit ja Faltinit sitten lopultakin löysivät toisensa. Krohn 1967, 323.

²² (Flodin&Ehrström 1934, 255-256. Faltin 1962. Krohn 1967, 68, 145, 233 sekä sukutaulukkoliite. Leikola&Heino (toim.) 2002, 30, 33. Lappalainen 2000.) Vuoden ikäisenä kuolleen Rose Magdalenan syntymävuodeksi on Faltinin lähteessä mainittu 1871, mutta oikea vuosi lienee yllä mainittu.

yhdessä Jean Sibeliuksen ja tämän veljen Christianin kanssa, hän antautui kuitenkin äidinisänsä jalanjäljissä lääketieteen alalle ollen sittemmin erityisesti leuka- ja plastiikkakirurgian uranuurtajia Suomessa. Richard W. G.:n viulukokoelmaan kuuluivat mm. Stradivarius ja Guarnerius, jotka hän sittemmin testamenttasi Sibelius-Akatemialle. Richard W. G. oli v. 1945 perustetun Suomen Kamarimusiikkiseuran toinen kunniajäsen, ensimmäinen oli J. Sibelius seuran perustamisvuonna.²³

2.3 Richard Faltin Helsingissä 1869 - 1918

Helsingin musiikkielämä oli kärsinyt tuntuvaan iskun, kun Philip von Schantzin (1835-1865) v. 1860 perustama Nya Teatern paloi maan tasalle v. 1863. Von Schantzin vv. 1860 - 1863 johtama teatteriorkesteri oli kaiken lisäksi juuri ennen paloa lopettanut toimintansa ja von Schantz siirtynyt teatterin johdon kanssa riitauduttuaan Tukholmaan ja sitten Kööpenhaminaan houkuttaen suurimman osan orkesteriaan mukaansa. Von Schantzin sairastuminen ja varhainen kuolema v. 1865 aiheuttivat lopulta orkesterin hajaantumisen. Muutaman seuraavan vuoden ajan saksalaissyntyinen sellisti August Meissner pyrki järjestämään kaupungissa orkesterikonsertteja ja musiikki-iltoja, mutta toiminta oli lähinnä satunnaista kulloinkin käytettävissä olevista muusikoista riippuen. Tämän vuoksi pääkaupungissa eli paljon toiveita orkesterimusiikin saamisesta uuteen kukoistukseen, vaikka unelma kotimaisesta orkesterista kotimaisen johtajan johdossa oli jo lähes haihtunut. Johtajakysymys ei tuntunut ratkeavan muulla tavoin kuin ”tilaamalla” joku kokenut muusikko. Katseet suuntautuivat Viipurissa olevaan Richard Faltiniin, jonka toiminta Viipurin musiikkielämän hyväksi oli hyvin tunnettua pääkaupungissa. Faltin tiedettiin myös monipuoliseksi muusikoksi ja erilaisten kokoonpanojen suvereeniksi johtajaksi, jolle tuohon aikaan annettiin paljon arvoa. Lisäksi häntä pidettiin sivistyneenä ja koulutettuna henkilönä.²⁴

Faltin ei ensin itse ollut innostunut jättämään Viipuria. Hänen musiikillinen toimintansa koulun ulkopuolella tarjosi hänelle taiteellisesta näkökulmasta katsoen yhä suurempaa tyydytystä. Taloudellisesti musiikillinen pioneerityö ei tietenkään ollut kovin kannattavaa ja Faltinin appi, hovineuvos Holstiuskin kannusti Faltinia siirtymään Helsinkiin turvatakseen tyttärensä perheen elannon. Toisaalta Faltinia toki kiehtoi

²³ (Flodin&Ehrström 1934, 256. Richard Faltin. Sotakirurgi ja Punaisen Ristin työntekijä 1967, 9-11, 114. Järvenpää, Eeva 2007, A23.) Mielenkiintoisena lisänä mainittakoon, että kun kenraalikuvernööri Nikolai Bobrikovia ammuttiin Helsingissä 16.6.1904, juuri Richard Faltin nuorempi leikkasi hänet Kirurgisessa sairaalassa muiden jyrkästi kieltäytyessä tehtävästä. Kuten historiasta kuitenkin tiedämme, Bobrikov oli haavoittunut hyvin vaikeasti eikä Faltinkaan onnistunut häntä pelastamaan. Faltin 1962, 303-308.

²⁴ (Flodin&Ehrström 1934, 96-97. Oramo 2006, Orkesterilaitoksen kehitys. Salmenhaara (toim.) 1994, 468.)

mahdollisuus toimia suuremmissa ympyröissä, jolloin hänen omat musikaaliset intressinsä saisivat ehkä enemmän aikaa ja tilaa.²⁵

Vuoden 1868 lopussa tapahtui yllättävä sattuma, joka tarjosi erinomaisen mahdollisuuden saada työtä Helsingistä. Nikolainkirkon (v:sta 1959 Helsingin Tuomiokirkko) urkuri Rudolf Lagi (1823-1868) kuoli yllättäen juuri ennen uutta vuotta ja Faltinia kehoitettiin useilta tahoilta hakemaan virkaa. Erityisen pontevasti Faltinia suostutteli Helsinkiin hänen ystävänsä, Yliopiston saksankielen lehtori Hermann Paul. Tämän lisäksi musiikkipiireihin oli näihin aikoihin levinnyt käsitys, että Pacius, joka oli sanonut itsensä aiemmin keväällä irti Yliopiston musiikinopettajan virasta, olisi muuttamassa takaisin Saksaan. Tämän mahdollisuus aiheutti sen, että myös Yliopiston musiikinopettajan virka täytyi ottaa huomioon Faltinin mahdollisena tulevaisuudennäkymänä. Paine saada pääkaupungin musiikkielämän tärkeille paikoille samalla kertaa sekä taiteilija että ”ihminen” kasvoi niin suureksi, että jopa senaattori J. V. Snellman (1806-1881) pyrki käyttämään vaikutusvaltaansa Faltinin saamiseksi Helsinkiin. Hänkään ei kuitenkaan pystynyt vaikuttamaan siihen, että urkurin paikka täytettäisiin vasta v. 1870. Faltinille paineita aiheutti puolestaan se, että Paciuksen arveltiin sittenkin olevan itse kiinnostunut sekä Nikolainkirkon urkurin että Ruotsalaisen Teatterin kapellimestarin virasta (palaneen Nya Teaternin tilalle rakennetussa teatterissa toimi vuodesta 1867 eteenpäin vakinainen ruotsinkielinen teatteri ja sitä kutsuttiin myös Ruotsalaiseksi Teatteriksi, nyk. Svenska Teatern). Faltin ei missään tapauksessa halunnut astua suuren mestarin varpaille. Syksy 1868 sekä talvi 1869 kului epävarmuudessa odotellessa tietoa sekä urkurinviran että Yliopiston musiikinopettajan hakuprosesseista ja Ruotsalaisen Teatterin kapellimestarin tehtävän täyttämisestä. Lisäksi Olga-vaimo synnytti vuoden 1869 alkupuolella perheen neljännen lapsen ja sairastui pian sen jälkeen pahaan hermokuumeeseen. Lääkärit eivät antaneet toivoa parantumisesta ja heikko äiti oli kolmen kuukauden ajan elämän ja kuoleman rajamailla. Tämän kaiken seurauksena Faltin päätti lopulta tuskastuneena hyväksyä vuoden sopimuksen Ruotsalaisen Teatterin kanssa keväällä 1869. Toukokuun 11. päivänä Faltin antoi viimeisen sinfoniakonserttinsa Viipurissa, ohjelmassa tilannetta kuvaavasti mm. Haydnin *Jäähyväissinfonia*. Faltin perheineen muutti kesän aikana Helsinkiin.²⁶

²⁵ (Flodin&Ehrström 1934, 97.)

²⁶ (Flodin&Ehrström 1934, 97-101, 106-112. Hällström 1915, 79. Krohn 1967, 225, 254.)

2.3.1 Ruotsalainen Teatteri 1869 - 1870

Ruotsalaisen Teatterin tavoitteena oli Faltinin johdolla luoda Helsinkiin jälleen uusi orkesteri ja saada sen ja teatterin välille yhteys, joka oli pitkään ollut lamassa. Teatterin ensimmäinen esitys vasta perustetun Orkesteriyhdistyksen orkesterin kanssa oli jo syyskuussa 1869 ja menestyksekkäästi sujunut esitys ikään kuin vahvasti Faltinin olevan juuri oikea mies uuden orkesterin johtajaksi. Ruotsalaisen Teatterin johto oli päättänyt esittää Faltinin ensimmäisellä kaudella kuusi sinfoniakonserttia sekä operetteja. Vaikka Faltin ei jälkimmäiselle tyylilajille itse juuri arvoa antanut, hänen suurin huolensa kapellimestarina ja musiikin ammattilaisena oli kuitenkin teosten opettelu ja erityisesti laulajien koulutus. Nuori ja lahjakas laulajatar Emmy Strömer suoritti ensiesiintymisensä syksyn operettinäytöksissä. Näyttelijöiden puolelta Faltiniin teki suuren vaikutuksen norjalainen Fritiof Raa.²⁷

Ennen sopimuksen mukaisia varsinaisia sinfoniakonsertteja pidettiin lokakuussa 1869 Yliopiston juhlasalissa konsertti, jossa orkesterin lisäksi ensiesiintyi nuori laulunopiskelija Anna Blomqvist. Kaupungin kriitikot olivat hyvin tyytyväisiä esitykseen ja Faltinin tulikoe pääkaupungissa oli suoritettu. Varsinainen ensimmäinen sinfoniakonsertti pidettiin sitten marraskuun lopulla ja se, kuten kaikki sitä seuranneet viisi sinfonia-soireéta saivat erinomaisen vastaanoton. Suopeasta vastaanotosta huolimatta konserttien järjestämisessä ilmeni Faltinin näkökulmasta kuitenkin jatkuvasti kaksi merkittävää ongelmaa: ensinnäkään orkesterissa ei ollut riittävästi soittajia, varsinkaan ammattitaitoisia soittajia, jotta ohjelmistoon olisi voitu ottaa mitään suurempaa teosta. Toisekseen, sopivaa nuottimateriaalia oli huonosti saatavilla. Siksi Faltin ottikin aluksi käyttöönsä jo Viipurissa harjoittamaansa ohjelmistoa omasta nuottikokoelmastaan. Operettien ja sinfoniakonserttien lisäksi Faltinin tehtäviin Ruotsalaisen Teatteriorkesterin kapellimestarina kuului vastuu *kaikesta* orkesterin esittämästä musiikista, joka käsitti myös mm. erilaiset musiikki-illamat teatterin ulkopuolella. Nämä Kaivohuoneella pidetyt illamat sekä ”aamumusiikit”, joissa esitettiin lähinnä viihdemusiikkia - Faltinin mukaan ujuttamat Straussin valssit ja arvokkaammat alkusoitot osoittautuivat yleisölle liian vaativiksi - olivat Faltinin kaltaiselle muusikolle liikaa ja hän päätti olla uusimatta sopimusta Teatterin kanssa ensimmäisen vuoden jälkeen.²⁸

²⁷ (Flodin&Ehrström 1934, 118-124.)

²⁸ (Flodin&Ehrström 1934, 124-134. Krohn 1967, 258.) ”Helppotajuiset konsertit” olivat Helsingissä suosittuja koko 1800-luvun lopun, esim. Robert Kajanuksen v. 1882 perustama Helsingin

Sanottuaan sopimuksensa irti Faltin vieraili kesällä 1870 Saksassa. Kyseessä oli yhdistetty liike-, opinto- ja terveydenhoitomatka. Danzigissa Faltin majoittui vanhempiansa luona ja sai kesäkuun puolella välissä vaimoltaan Olgalta kirjeen, jossa tämä kertoi juuri saaneensa Yliopiston Konsistoriumilta tiedon, jonka mukaan Pacius piti Faltinia ainoana mahdollisena seuraajanaan Yliopiston musiikinopettajaksi. Sittemmin Faltin tuli valituksi kuudesta hakijasta, joista pahimman kilpailijansa, Carl G. Waseniuksen hän voitti äänin 19-5. Nimitys Helsingin Yliopiston musiikinopettajan virkaan on päivätty 24. joulukuuta 1870.²⁹

Muutama kuukausi nimityksensä jälkeen Faltin otti vastaan myös Nikolainkirkon urkurin vakinaisen viran. Urkuri Lagin vuoden 1868 lopussa tapahtuneen kuoleman jälkeen tehtävää viransijaisena hoitanut kanttori Johan August Gottlieb Hylander oli katkaissut jalkansa ja Faltin oli jo jonkin aikaa toiminut hänen sijaisenaan. Keväällä 1871 järjestettiin koesoitto viran täyttämiseksi, ja toukokuun alusta lähtien Faltin aloitti työnsä Nikolainkirkon vakinaisena urkurina. Myös Hylander haki virkaa, mutta jatkoi Faltinin tullessa valituksi kanttorin virkaansa ja oli sittemmin Faltinin monivuotinen ja uskollinen työtoveri. Ankkuroituaan itsensä vahvasti päänkaupungin musiikkielämään Faltin oli helpottunut ja jatkoi nyt uusin voimin jo Viipurissa aloittamaansa aktiivista vaikuttamista ympärillään olevaan musiikkikulttuuriin.³⁰

2.3.2 Sångföreningen - Lauluyhdistys 1871 - 1884

Faltinin suunnitelmiin Helsingin musiikkielämän kehittämiseksi kuului itsestään selvänä sellaisen sekakuoron perustaminen, joka pystyisi esittämään suurempia teoksia ja jatkamaan Paciuksen aikoinaan aloittamaa suurten oratoriokonserttien perinnettä. Faltinilla oli jo Viipurin ajoilta kokemusta siitä, että aivan kaikkia miespuolisia kuorolaisia ei voinut laskea kuoron ”vahvuuteen”, vaikka he kuorossa lauloivatkin. Naiset puolestaan olivat Faltinin kokemuksen mukaan pitkään täysin tottumattomia järjestäytyneeseen kuorotoimintaan. Siksi Faltin halusi nyt perustaa yhdistyksen, joka velvoittaisi osanottajat täsmällisyyteen. Faltin hankki itselleen kuorosäännöstyjä

Orkesteriyhdistys esitti Seurahuoneella kahdesti viikossa populaarikonsertteja, kunnianhimoisempaa taidemusiikkia esitettiin Yliopiston juhlasalissa. Blåfield&Mattila&Similä&Väliaho (toim.) 2009, 7.

²⁹ (Flodin&Ehrström 1934, 135-139, 142, 146.) Muut hakijat olivat Emil Zech, Johan Lindberg, Lorenz Nikolai Achté ja Gabriel Linsén. Hakemuksen jättämistä olivat harkinneet ainakin myös Ernst Fabritius, Karl Collan ja Martin Wegelius. Ks. tarkemmin Flodin 1922, 200-202 ja Flodin&Ehrström 1934, 139-144.

³⁰ (Flodin&Ehrström 1934, 146-149. Hällström 1915, 79.) Nikolainkirkon urkurinviran kolmas hakijakandidaatti oli Lauri Hämäläinen, joka sittemmin toimi mm. Helsingin Vanhan kirkon urkurina ja Helsingin Lukkari-urkurikoulun opettajana. Oramo 14.8.2007.

Pietarista, Kasselista, Leipzigista ja Berliinistä ja muokkasi niitä kuoroyhdistyksen perustamista varten. Mukana kuorosääntöjen muokkaustyössä olivat mm. säveltäjä Karl Collan, toimittaja Th. Sederholm sekä neiti Thérèse Decker. Säännösten ensimmäisen kohdan mukaan yhdistyksen tehtävä olisi pyrkiä lisäämään mielenkiintoa arvokasta musiikkia kohtaan. Yhdistyksen hallitukseen valittiin laulajattaret Emelie Mechelin ja Anna Blomqvist, tohtori Leopold Krohn sekä herra E. Lindblad. (Helsingfors) Sångföreningen nimellä varustettu kuoro aloitti harjoituksensa lokakuussa 1871.³¹

Lauluyhdistyksen ja Orkesteriyhdistyksen kanssa Faltin esitti sittemmin mm. sellaisia klassisia suurteoksia - joista suuri osa oli Suomen kantaesityksiä - kuten v. 1872 Haydnin *Vuodenajat* sekä Mozartin *Requiem*, v. 1874 Händelin *Messias*, v. 1875 Bachin *Matteus-Passio* sekä Cherubinin *Requiem*, v. 1876 Schumannin *Der Rose Pilgerfahrt*, v. 1877 Mendelssohnin *Elias*, v. 1878 Schumannin *Paradies und die Peri*, v. 1879 ensimmäinen Beethovenin kahdesta messusta, *Opus 86 C-duuri*, v. 1880 Händelin *Israel i Egypten*, v. 1881 Brahmsin *Deutsches Requiem*, v. 1882 Haydnin *Luominen* ja v. 1883 jälleen Bachin *Matteus-Passio*. V. 1884 Faltin saavutti vihdoin yhden suuren täyttymyksensä, kun Lauluyhdistys esitti Lisztin teoksen *Die heilige Elisabeth*, johon Faltin oli ihastunut yli 10 vuotta aiemmin Saksan vierailullaan. Yhdistyksen vuoden 1884 vuosikokouksessa Faltin ilmoitti pitävänsä terveyssyistä ainakin vuoden tauon kuoronjohtajan toimestaan. Sittemmin asiat seurasivat toisiaan niin, että Lauluyhdistys, joka vähitellen sulautui Robert Kajanuksen v. 1888 perustamaan ja johtamaan Sinfoniakuoroon, esitti yhdessä Kajanuksen v. 1882 perustaman Helsingin Orkesteriyhdistyksen kanssa v. 1893 Beethovenin toisen messun, *Missa solemniksen*. Silloin sen johti Kajanus, Faltin itse oli kuulijana. Solisteina näissä esityksissä toimivat useat kotimaiset ja ulkomaiset laulajakuuluisuudet, mm. Ida Basilier, Emmy Strömer, Alma Fohsström, Johannes Hahl sekä Josef Navrátil, Anton Barzal, Erich Meyer-Hellmund ja Theodor Hauptstein, joista monet toimivat myös vv. 1873 - 1879 toimineen Suomalaisen Oopperan solisteina.³²

Faltinin perustama Lauluyhdistys toimi kuorona myös uuden musiikin konserteissa, jotka Faltin järjesti yhteistyössä Martin Wegeliuksen kanssa vv. 1873 - 1974. Konserttien ohjelmistoon kuului mm. Lisztiiä, Wagneria, Brahmsia, Griegiä ja

³¹ (Flodin&Ehrström 1934, 159-164.)

³² (Flodin&Ehrström 1934, 185, 188-195. Oramo 2006, Orkesterilaitoksen kehitys. Oramo 5.9.2007. Suomalainen 1952, 90, 110.)

Svendseniä. Näissä konserteissa orkesterina toimi Suomalaisen Teatterin yhteyteen perustetun lauluosaston eli Suomalaisen Oopperan orkesteri.³³

Helsingin Yliopiston musiikinopettajan ominaisuudessa Faltinin tehtäväksi tuli Lauluyhdistyksestä ja Akateemisesta Lauluyhdistyksestä kokoamansa kokoonpanon kanssa vastata mm. vuosittain 1. helmikuuta kokoontuvien juhlallisten valtiopäiväjumalanpalvelusten musiikista. Tämä velvollisuus - tai oikeus - säilyi Faltinilla aina vuoteen 1908, jolloin tehtävän otti jatkaakseen Heikki Klemetti (1876-1953) perustamansa Suomen Laulun kanssa.³⁴

2.3.3 Suomalainen Ooppera 1873 - 1879

Faltin olisi tuskin koskaan voinut aavistaa, kuinka paljon Suomessa 1800-luvun alkuvuosikymmenistä vähitellen kasvanut vaatimus suomenkielisen kulttuurin esiintuomiseksi tulisi vaikuttamaan hänen musiikillisiin toimiinsa. Muutettuaan Helsinkiin kielipoliittisesti vapaasta Viipurista, jossa puhuttiin sujuvasti rinnakkain saksaa, suomea, ruotsia ja venäjää, Faltin joutui keskelle pääkaupungin opiskelija- ja seurapiirien kieliriitoja. 1830-luvulta lähtien kasvussa ollut suomalaisuusliike kävi varsin kiivasta keskustelua koko kulttuurin, mutta myös taiteen saralla 1870-luvulla. Suomalaisuusajatuksen kantavoimia oli v. 1869 perustettu Suomalainen Seura, joka jakaantui näytelmälliseen, kirjalliseen ja musiikilliseen linjaan, johtohahmoinaan mm. tohtori Kaarlo Bergbom ja hänen sisarensa Emilie, laulajatar Thérèse Decker (myöh. Hahl) sekä dosentti Julius Krohn ja hänen vaimonsa Emma. Seuran järjestämissä kokoontumisissa esitettiin runoja - Faltinille jo Viipurin ajoilta tuttu Julius Krohn kirjoitti nimellä Suonio - mieskvartetti- ja sekakuoroesityksiä ja sitten tanssittiin. Vaikka seuran toiminta tyrehtyi jo vuoden 1872 lopulla, se oli saanut aikaiseksi merkittävän päätöksen perustaa tukiyhdistys suomalaisen teatterin aikaansaamiseksi. Tämä yhdistys jatkoi näytelmällisen linjan työtä ja pyrki aikaansaamaan pysyvän, suomalaisen kansallinäyttämön.³⁵

Suomalainen Seura lähestyi Faltinia heti tämän muutettua Helsinkiin toivoen hänen ammattitaitoista apuaan näyttämölliselle ja musiikilliselle sektorille. Ensimmäinen hedelmä Faltinin osallistumisesta oli v. 1870 Carl Maria von Weberin pienehkön

³³ (Flodin&Ehrström 1934, 178-180. Oramo 2006, Orkesterilaitoksen kehitys.)

³⁴ (Flodin&Ehrström 1934, 159-164. Salmenhaara 1996, 241-242.)

³⁵ (Flodin&Ehrström 1934, 197-200. Krohn 1942, 88-89, 111. Lampila 1997, 48-49.)

oopperan, *Preciosan*, kolme esitystä. Sen menestyksen innoittamana nousi haave kokonaisen suuren oopperan esittämiseksi suomen kielellä. Oopperaksi päätettiin valita Verdin *Trubaduuri*. Ensin ohjelmassa oli kuitenkin vuorossa yksi toisensa jälkeen mm. Massén operetti *Jeannetten häät*, osia Gounod'n *Faustista* samoin kuin Weberin *Taika-ampujasta* kunnes vuoden 1870 lopulla oli vuorossa Verdin *Trubaduuri*. Faltin oli saanut koottua oopperaa varten orkesterin, joka koostui lähinnä Akateemisen Orkesterin soittajista, lahjakkaista diletanttimuusikoista, joistakin kaartinsoittokunnan puhaltajista sekä muutamista vuokratuista ammattimuusikoista. Ensimmäisen Suomessa esitettävän täysimittaisen, suomenkielisen oopperaesityksen solisteina toimivat mm. Ida Basilier, Ilta Lagus ja Nikolai Achté. Kuten jo aiemmin mainittiin, Seuran toiminta alkoi kuitenkin melko nopeasti hiipua ja Suomalaisen Seuran viimeinen oopperaesitys, Rossinin *Sevillan parturi* esitettiin kesäkuussa 1872.³⁶

Teatterin aikaansaamiseksi perustetun tukiyhdistyksen monitahoisen toiminnan seurauksena Suomalainen Teatteri perustettiin kuitenkin vielä samana vuonna 1872 johtajanaan Kaarlo Bergbom. Teatterin yhteyteen liitettiin heti seuraavana vuonna lauluosasto eli Suomalainen Ooppera, jonka kapellimestariksi kutsuttiin Faltin. Faltin toimi oopperan kapellimestarina ainakin kahteen eri otteeseen sen elinkaaren aikana vv. 1873 - 1879. Tiettävästi vuosien 1876 - 1877 välillä Faltin oli muiden työkiireidensä takia poissa tehtävästään, jolloin hänen tilallaan kapellimestarina toimi tsekkiläinen Bohuslav Hřimalý. Suomalainen Ooppera esitti kuusivuotisen olemassaolonsa aikana yhteensä n. 30 oopperaa, n. 450 esitystä, suomeksi. Lauluosasto nosti julkisuuteen monia tunnettuja suomalaisia laulajia, kuten Ida Basilier (1846-1928), Lorenz Nikolai Achté (1835-1900), Emmy Strömer (1850-1924) (avioiduttuaan Achté), Elis Gabriel Duncker (1844-1876), Alma Fohsström (1856-1936), Hortense Synnerberg (1856-1920), Johannes Hahl (1854-1886) ja Bruno Holm (1853-1881). Suomalaisessa Oopperassa vieraili myös monia ajan kuuluisia ulkomaalaisia oopperatähtiä kuten esim. Josef Navrátil, Fritz Arlberg ja Signe Hebbe. Tilaongelma vaivasi Suomalaisen Oopperan toimintaa lähes koko sen olemassaolon ajan ja aluksi Ooppera toimi kiertävänä oopperaseurueena esiintyen mm. Viipurissa ja Turussa. Helsingissä esiinnyttiin puurakenteisessa Arkadia-teatterissa, joka oli aikanaan siirretty pois Esplanadin puistosta Nya Teaternia rakennettaessa ja jota nyt yritettiin vaivoin kunnostaa oopperan tarpeita vastaavaksi. Taloudellisten vaikeuksien vuoksi Suomalainen Ooppera jouduttiin lopulta lakkauttamaan jo kuuden vuoden kuluttua.

³⁶ (Flodin&Ehrström 1934, 200-202 ja Lampila 1997, 49-53.)

Taloudellisten vaikeuksien syntyyn vaikuttivat suurelta osalta ankarat kieliriidat sekä Suomalaisen että Ruotsalaisen Teatterin/Oopperan välillä. Riitojen seurauksena kaupungin vähäiset ammatillisesti pätevät muusikkoresurssit vuoroin hajautettiin, vuoroin yhdistettiin niin, että lopulta koko musiikki- ja oopperataiteen kenttä alkoi näyttää yleisön silmissä epämääräiseltä. Sen sijaan kaupungin huomio kiinnittyi italialaiseen oopperaseurueeseen, joka vieraili juuri valmistuneessa venäläisessä teatterissa, Aleksanterin Teatterissa. Epäsovun jälkeen kesti yli 30 vuotta ennen kuin uusi oopperanäyttämö avattiin. Silloin se tapahtui mainitun pariskunnan Emmy ja Nikolai Achtén tyttären Aino Acktén (1876-1944) pyrkimysten seurauksena.³⁷

2.3.4 Liszt ja Wagner

Kesällä 1872 Faltin lähti matkalle Saksaan päämääränään musiikkijuhlat kauniissa, vanhassa Kasselin kaupungissa. Ennen Kasselia Faltin tapasi Lübeckissä tuttujaan ja vieraili paikallisessa tivolissa katsomassa Offenbachin operettia *Ritari Siniparta*. ”Suunnatonta hölynpölyä, mutta nauroin kyllä aina toisinaan makeasti”, Faltin kirjoitti vaimolleen Olgalle. Kasselissa Faltin seurasi juhlakonsertteja ja niiden viisituntisia harjoituksia useina päivinä. Faltin kuuli siellä myös Lisztin *Die heilige Elisabeth* -teoksen ja kirjoitti vaimolleen vaikuttuneena: ”Olga, se oli mahtavaa! ...liikutuin kerta toisensa jälkeen kyyneliin riipaisevasta laulusta sekä suurenmoisista kuoro- ja orkesterisatseista... toverillisissa kokoontumisissa olen tehnyt tuttavuutta Lisztin, Joachim Raffin, Tappertin, Engelin ym. kanssa - on niin hauska muistella vanhoja aikoja, ah! ne eivät tule koskaan takaisin, autuaat opiskeluajat ---”. Kasselista Faltinin matka jatkui Leipzigiin, jossa hän tapasi vanhoja tuttujaan sekä näki von Flotowin oopperan *Martha*. Paluumatkalla hän vieraili Danzigissa vanhempiansa luona parin viikon ajan. Danzigista matka Helsinkiin kulki Pietarin ja Viipurin kautta.³⁸

Myös kesällä 1876 Faltin sai kokea mielenkiintoisen tapahtuman. Wagnerin *Nibelungin sormus* -oopperakokonaisuus oli vihdoinkin valmistunut. Heti kun Faltin kuuli, että Bayreuthissa kantaesitettäisiin koko neljän oopperan muodostama kokonaisuus, joka samalla vihkisi käyttöön Wagnerin oman juhlanäytösteatterin, hän päätti mennä paikan

³⁷ (Flodin&Ehrström 1934, 180-181, 202-203, 206-207, 215-219. Huttunen 2002, 351-354. Lampila 1997, 47-48, 55-57, 59-66, 79-80, 83-87. Salmenhaara 1996, 355, 385. Savolainen&Vainio (toim.) 2002, 14-15, 325-327. Tammen musiikkitietosanakirja 2 M-Ö 1983, 186.)

³⁸ (Flodin&Ehrström 1934, 135-136, 170-174.) Kasselin musiikkijuhlien todella pitkäaikainen ja merkittävä tulos oli Allgemeiner Deutscher Musikverein -yhdistys, joka tuolloin perustettiin ja joka toimii yhä edelleen.

päälle ja vieläpä seurata kaikki kolme koko sarjan esitystä. Yliopisto myönsi Faltinille stipendin matkan mahdollistamiseksi. Matkasta muodostui sittemmin yksi Faltinin merkittävimmistä musiikkielämyksistä koko hänen elämänsä aikana.³⁹

Matka Bayreuthiin kulki mm. Berliinin ja Danzigin kautta, jossa Faltin jälleen vieraili vanhempiansa luona. Neuenmarktissa Faltin törmäsi Martin Wegeliukseen ja tämän seurassa matkustaviin (laulajatar) Ilta ja (viulisti) Viktor Ekroosiin, joiden kanssa hän jatkoi matkaansa Bayreuthiin. Faltinin kirjeissä vaimolleen Olgalle kuvaukset Wagner-teatterista, Ring-sarjan musiikista ja esityksistä olivat huumaavia ja ylistäviä. Hän kertoi innostuneesti myös *Jumalten tuho* -esityksen jälkeisestä illanvietosta ystävänsä pianisti Hartvigsonin sekä herrojen Nikolaj Rubinsteinin, Tshaikovskin, Klindworthin ja Dannreutherin kanssa: ”juotiin shampanjaa ja tunnelma oli korkein mahdollinen”. Eräänä toisena päivänä Wagner oli kutsunut suuren määrän taiteilijoita esityksen jälkeiselle iltapalalle Villa Wahnfriediin. Faltin kirjoitti kirjeessään Wagnerin puheesta sekä lämpimästä asennoitumisesta Lisztiin, jonka tytär Cosima oli avioitunut Wagnerin kanssa kuusi vuotta aiemmin. Sisarelleen Roselle Faltin puolestaan kuvaili vähän myöhemmin vieläkin tuntevansa mestari Wagnerin sydämellisen kädenpuristuksen ja kuulevansa hänen ystävälliset sanansa. ”Cosima-rouva ei ollut lainkaan vähemmän rakastettava minua kohtaan, hän kysyi kaikesta mahdollisesta liittyen musiikkiolosuhteisiimme, samoin minun piti itse antaa Wagnerille tietoja kaikesta mahdollisesta pohjoisten maiden musiikkielämään liittyen”. Kun Faltin kertoi Wagnerille, että Suomessa oli toistaiseksi esitetty vain vähän tämän musiikkia ja yritti houkuttaa tätä johtamaan musiikkiaan Helsinkiin, Wagner vastasi: ”Ah! Tulkaa te mieluummin Bayreuthiin. Mutta minua ilahduttaa suuresti, että siellä ylhäälläkin on ihmisiä, jotka pitävät musiikistani”. Sitten Faltin kertoi kirjeessään vielä, että ennen illallista Saint-Saëns alkoi soittaa Steinway-konserttiflyygelillä *Dance makabreaan*, joka *Jumalten tuhon* vielä soidessa korvissa tuntui täysin sopimattomalta. ”Sain kuitenkin pian uuden opetuksen: iltapalan jälkeen Liszt antoi joukon hurmaavia naisia houkuttaa itsensä flyygelin ääreen --- Syvä hiljaisuus laskeutui silmänräpäyksessä --- Kun hän aloitti --- jumalat tuntuvat suoneen hänelle ikuisen nuoruuden ---”. Faltin mainitsi vielä keskustelleensa Lisztin kanssa illan aikana pitkän tovin.⁴⁰

³⁹ (Flodin&Ehrström 1934, 207-208. Salmi 1998, 17) Nibelungin sormus: Reininkulta valmistui 1854, kantaesitys Münchenissä 1869, Valkyyriavalmistui 1856, kantaesitys Münchenissä 1870, Siegfried valmistui 1869, kantaesitys Bayreuthissa 1876, *Jumalten tuho* valmistui 1874, kantaesitys Bayreuthissa 1876. Ks. tarkemmin Lazarus 1996, 204-211 ja Tammen musiikkitietosanakirja 2 M-Ö 1983, 223, 228-229.

⁴⁰ (Flodin 1922, 318-319. Flodin&Ehrström 1934, 208-213. Salmi 1998, 17-18. Tarasti 1998, 107.)

Helsinkiin Faltin palasi siis pari viikon matkaltaan täysin vannoutuneena wagneriaanina. Tämä into johtui varmasti osin tapahtuman juhlatunnelmasta, mutta ennen kaikkea siitä, että Faltin oli niin vaikuttunut Wagnerin musiikista. Oopperoiden pianopartituurit Faltin oli tietenkin hankkinut ja tarkasti ja kriittisesti käynyt läpi jo ennen matkaa. Faltin kirjoitti matkamuistelmissaan, että orkesterista puhuttaessa kaikki kiitossanat olivat liian kalpeita; hän ei olisi voinut kuvitella niin ideaalia sointivaikutelmaa sekä koko ensemblessä että yksittäisissä instrumenttiryhmissä. Vaikka jotkut vaarallisen pitkävetiset ja ohjauksellisesti ratkaisemattomat kohdat olivat saaneet Faltinin Bayreuthissa mietteliääksi, suurilinjainen ja rohkea kokonaisuus, motiivien kiistämätön kauneus ja epätavallinen mestariluomus saivat pienet puutteet tuntumaan mitättömiltä. Näin ollen oli itsestään selvää, että Faltin otti matkalla syntyneiden uusien kontaktien seurauksena erittäin mielellään vastaan Bayreuthin Patronaattiyhdistyksen Suomen edustuksen. Suoraan Bayreuthin kattojärjestykseen kuuluva yhdistys toimi 1890-luvun loppuun saakka Faltinin rekrytoimien kannatusjäsenten määrän vaihdellessa 10-15 välillä. Juhlia seuranneelta vuodelta 1877 löytyy kirje Emelie Bergbomilta veljelleen Kaarlolle: ”Faltin pyytää sinua harkitsemaan *Tannhäuseria* [Suomalaisen oopperan ohjelmistoon], hän uskoo, että siitä selvittäisiin oikein hyvin”. Aika ei kuitenkaan vielä ollut kypsä Wagnerille ja Suomen Wagnerinnostus jäi Faltinin lisäksi muutamien muiden vannoutuneiden Bayreuthin kävijöiden intohimoksi. Sitten ensimmäinen suomalainen Wagner-yhdistys - Wagnerföreningen - perustettiin v. 1898 Wegeliuksen aloitteesta. Yhdistyksen aktivisteihin kuuluivat Wegeliuksen lisäksi mm. Faltin sekä muita Musiikkiopiston tiimoilla toimivia, samoin kuin myös joitakin musiikkia harrastavia pääkaupunkilaisia. Yhdistyksen toiminta kuitenkin kuihtui jo seuraavana vuonna 1899, ilmeisesti Wegeliuksen työkiireisiin. Sitten Suomen Wagner-Seura perustettiin vasta v. 1991.⁴¹

2.3.5 Suomen Keisarillinen Aleksanteri-Yliopisto 1871 - 1896

Faltin toimi Suomen Keisarillisen Aleksanteri-Yliopiston eli Helsingin Yliopiston musiikinopettajana vuosina 1871 - 1896. Noiden 25 vuoden aikana hänen tehtäviinsä kuului mm. säveltää ja sovittaa musiikkia lukuisiin akateemisiin ja kansallisiin juhliin, johtaa Akateemista Lauluyhdistystä (Akademiska Sångföreningen), sittemmin vuodesta

⁴¹ (Flodin 1922, 482-483. Flodin&Ehrström 1934, 214-215. Salmi 1998, 14, 17-21. Suomen Wagner-Seura ry. Tarasti 1998, 108-110.)

1883 lähtien myös Ylioppilaskunnan Laulajia sekä Akateemista Orkesteria (Akademiska Orkestern). Pacius oli perustanut v. 1838 ensin Akademiska Sångsällskapet (Akateeminen Lauluseura), josta kahdeksan vuotta myöhemmin tuli Akademiska Sångföreningen. Pacius oli perustanut tämän opiskelijoista koostuvan valiokuoron voidakseen esittää kaavailemiaan suurteoksia Spohrin ja Graunin oratorioista Händelin *Messiaaseen*. Faltin oli jo Viipurin aikanaan saanut kuulla Akateemisen Lauluyhdistyksen korkeatasoista ja raikasta kuorolaulua, jota hän mielellään lähti kehittämään. Faltinille oli yllätys, että hänen tehtäviinsä Yliopiston musiikinopettajana kuului johtaa Akateemista Lauluyhdistystä vain erityisen juhlallisissa tilaisuuksissa. Kuoron viikoittaiset harjoitukset ja yksityiset tapahtumat kuuluivat itsestään selvinä ”tavallisen” kuoronjohtajan toimenkuvaan. Kuoronjohtajina toimivat Faltinin virkakaudella mm. David (Taavi) Hahl, joka panosti erityisesti suomenkielisten ylioppilaslaulujen kehittämiseen, Martin Wegelius, Gösta Sohlström, Carl von Knorring ja Oskar Mechelin. Sohlströmin aikana kasvoi Faltinin iloksi huomattavasti sekä lauluyhdistyksen jäsenmäärä että jäsenten järjestäytyneempi ja sitoutuneempi ote kuorotyöhön.⁴²

Faltin johtamiin Akateemisen Lauluyhdistyksen esiintymisiin kuuluivat keskeisinä promootiojuhlallisuuksissa esitettävät konsertit. Näissä konserteissa mukana olivat myös Faltinin perustaman Lauluyhdistyksen jäsenet. Promootiojuhlallisuuksien ohjelmistoon oli perinteisesti kuulunut tunnettujen ulkomaisten säveltäjien sovinnaisiksi katsottuja teoksia kunnes 1880-luvulta alkaen yleinen kansallisaatteen nousu innosti käyttämään juhlallisuuksissa oman maan säveltäjien tuotantoa. Tältä pohjalta Faltinkin sävelsi v. 1890 *Promootiokantaatin*, josta tuli orkesterimusiikin saralla hänen pääteoksensa. Kansallisromantiikan ajan henkeen sopien kantaatin teksti perustui professori Kaarle Krohnin Kalevalasta muokkaamiin tuttuihin aineksiin.⁴³

Promootiojuhlallisuuksien lisäksi Yliopiston musiikinopettajan velvoitteisiin kuului järjestää musiikkia myös kansallisten suurmiesten juhlallisuuksiin, kuten 1800-luvulla oli tapana. Niinpä Faltinin johtamat kuorot ja orkesteri soittivat mm. v. 1872 F. M. Franzénin 100-vuotismuistopäivänä, v. 1878 J. L. Runebergin kuoleman muistopäivänä, v. 1880 Uno Cygnaeuksen 70-vuotispäivänä, v. 1882 J. W. Snellmanin surujuhlassa ja

⁴² (Flodin&Ehrström 1934, 222-227, 244. Huttunen 2002, 340. Tarasti 2009.)

⁴³ (Flodin&Ehrström 1934, 227-231. Salmenhaara 1996, 56, 58. Ylioppilaskunnan Soittajat, orkesteri/ohjelmisto.)

Elias Lönnrotin 80-vuotispäivänä sekä v. 1888 Zacharias Topeliuksen 70-vuotispäivänä. Viimeksi mainittua juhlaa varten Faltin oli säveltänyt *Sylvia- eli Topeliuskantaatin*.⁴⁴

Faltinin toimintaa Akateemisen Orkesterin johtajana ei ole aivan yhtä helppoa hahmottaa kuin hänen toimintaansa Akateemisen Lauluyhdistyksen osalta. Sekä Faltinin elämäkerta että esimerkiksi Ylioppilaskunnan Soittajien (YS) kotisivuille säveltäjä Einari Marvian v. 1986 julkaistusta historiikista koostettu 20-sivuinen kirjoitus antavat Akateemisen Orkesterin toiminnasta erityisesti 1870-luvulla hieman sekavan kuvan. Vaikuttaa, että Orkesterin toiminnasta ei ehkä ole kaikilta osin täysin täsmällistä, luotettavasti dokumentoitua tietoa kovinkaan paljoa. Marvian alkuperäislähteeseen tutustuminen tosin voisi tuoda toisen tuloksen. Sekä Faltinin elämäkerrassa että YS:n lähteessä mainitaan, että Faltin panosti antaumuksella Lorenz Nikolai Achtén v. 1868 perustaman Akateemisen Orkesterin (nyk. YS) toimintaan. Akateemisen Orkesterin perustamista mainittuna vuonna voidaan toisaalta kutsua myös orkesterin uudelleen lämmittämiseksi ja järjestämiseksi, sillä sitä edelsi monenkirjavaa orkesteritoimintaa jo edelliseltä vuosisadalta lähtien, puhumattakaan Paciuksen ponnisteluista 1830-luvulta eteenpäin. YS:n lähde mainitsee Faltinin syksyllä 1869 johtaman konsertin, jossa Akateeminen Orkesteri mahdollisesti toimi orkesterina. Faltinin elämäkerran mukaan ensimmäinen konsertti, jossa usean vuoden tauon jälkeen esiintyivät yhdessä Akateeminen Orkesteri ja Akateeminen Lauluyhdistys, pidettiin v. 1871. Joulukuussa 1872 pidettiin toinen orkesterikonsertti, jonka ohjelmassa oli mm. Mozartin sinfonia, Beethovenin marssi *Die Ruinen von Athén* -teoksesta, Reissigerin *Olav Tryggvason* ja Mendelssohnin *Antigonesta* Bacchus-kuoro. Tämän jälkeen Akateemisen Orkesterin esiintymisessä seurasi tauko. Vasta huhtikuussa 1877 Faltin antoi Akateemisen Orkesterin jälleen esiintyä yhdessä Akateemisen Lauluyhdistyksen kanssa, solistina konsertissa toimi tällöin nuori laulajatar Alma Fohström. YS:n lähde mainitsee jonkun yhteiskonsertin tapahtuneen myös v. 1874, ehkä jonkun muun kuin Faltinin johdolla? Vaikka vuoden 1877 konsertti oli suuri menestys, sitä seurasi jälleen jonkinlainen hajaannus tai erimielisyys ja Akateemisesta Orkesterista muodostui lähinnä mukava yhdessäolon paikka musiikista pitävälle opiskelijoille. Akateeminen Orkesteri konsertoiti Faltinin johdolla seuraavan kerran vasta v. 1886, silloin solistinaan Jean Sibelius. YS:n

⁴⁴ (Flodin&Ehrström 1934, 231. Savolainen 2006, 910.)

lähde mainitsee Sibeliuksen tähdittämän Beethovenin *Romanssin F-duuri* tulleen soitetuksi vasta v. 1889.⁴⁵

Faltinin toiseksi vanhin poika Richard W. G., joka myös soitti Akateemisessa Orkesterissa valmistuttuaan ylioppilaaksi v. 1886, muistelee omassa elämänkerrassaan, että Orkesteri soitti hänen isänsä johdolla pääasiassa sinfonioita, alkusoittoja sekä orkesterisäestyksellisiä piano- ja viulukonserttoja. Hän arvelee, että Orkesterissa soitti juuri tuolloin 1880-luvulla lahjakkaampia soittajia kuin koskaan ennen sitä tai sen jälkeen: Jean ja Christian Sibelius, Ernst Lindelöf, Karl Ekman, August Ringvall, Arthur Frenckell, Clas von Collan, Bob Fazer, P. J. Hannikainen, Zweygbergin veljekset, Walter Norlund, Valter Cygnaeus, Emil Forsström ja monia muita. Richard W. G.:n tunne siitä, että orkesterilaiset olisivat hänen isänsä musiikinopettajakaudella olleet erityisen lahjakkaita, voi olla subjektiivinen, mutta toisaalta Faltinin mainitaan olleen Akateemisen Orkesterin kouluttamisen suhteen erittäin tarmokas ja pitkäjänteinen ja panostaneen Orkesterin toimintaan myös vapaa-ajallaan. Faltin laitto Orkesterin ilmeisesti välillä myös konserttikieltoon ennen riittävän soittovalmiuden saavuttamista. Orkesterilla sanotaan Faltinin aikana olleen merkittävä osuus kaupungin musiikkitapahtumissa. Esim. Kajanuksella, joka oli Faltinin seuraaja musiikinopettajan virassa, ei ollut moninaisten toimiensa vuoksi aikaa eikä kiinnostusta amatööriorkesterin uutteraan kouluttamiseen ja Orkesterin työn tulokset hänen aikanaan jäivät suhteellisen vaatimattomiksi.⁴⁶

Akateemisten velvoitteiden lisäksi Faltinin tehtäviin Yliopiston musiikinopettajana kuului suurten juhlallisuuksien yhteydessä Venäjän keisarihuoneen musiikillinen palveleminen, sillä Venäjän kruununperijä oli aina Suomen Keisarillisen Aleksanteri-Yliopiston perustamisesta lähtien ollut sen itseoikeutettu kansleri. Faltinin ensimmäinen tapaaminen keisarihuoneen jäsenten kanssa tapahtui v. 1876 - jolloin keisarina toimi vapaamielisenä hallitsijana tunnettu Aleksanteri II - Helsingissä järjestetyn Teollisuusnäyttelyn yhteydessä. Keisarillisen vierailun aikana Faltin oli koko ajan liikkeessä Akateemisesta Lauluyhdistyksestä ja omasta Lauluyhdistyksestään kootun kuoron kanssa: milloin laulettiin Ylioppilastalon edustalla, milloin Nikolainkirkossa, Yliopiston ulkopuolella, sitten linnan ulkopuolella *Keisarihymni* sekä keisarin houkuttelemana uskaliaasti *Vårt land*. Sitten laulettiin vielä Kaivohuoneella, omaksi

⁴⁵ (Flodin&Ehrström 1934, 162-163, 227-229. Savolainen&Vainio (toim.) 2002, 15. Ylioppilaskunnan Soittajat, historia/kapelli.)

⁴⁶ (Faltin 1962, 43, 166-167. Oramo 2006, Orkesterilaitoksen kehitys. Suomalainen 1952, 118-119.)

iloksi. Eräs päivä oli Faltinille kuitenkin muita merkittävämpi. Silloin hän johti juhla-asuihin pukeutunutta 125-hengen kuoroaan keisarin edessä ja esityksen jälkeen hänet kutsuttiin pienen lähetystön kera tapaamaan keisarillisia vieraita. Faltinille tämä tapahtuma jäi merkittäväksi muistoksi koko elämän ajaksi. Tätä tapaamista seuraavana päivänä Faltinilla oli vielä kunnia osallistua pieneen valikoituun joukkoon, joka seurasi mukana kun suurruhtinas-kansleri vaimonsa Marian (Dagmar) kanssa vieraili Yliopistolla. Suurruhtinattaren kunniaksi Faltin oli valinnut tervehdyslauluksi *Der er et yndigt Land*.⁴⁷

Muita keisarillisia juhlia olivat mm. v. 1877 Aleksanteri I:n 100-vuotissyntymäjuhla, v. 1880 Aleksanteri II:n valtaan nousun 25-vuotisjuhla, jota seurasi jo seuraavana vuonna suru- ja muist juhla. V. 1883 juhlittiin Aleksanteri III:n ja hänen vaimonsa juhlallista kruunausta. Musiikilliselta kannalta varmasti erikoisin keisarillinen tapahtuma oli v. 1894 tapahtunut Aleksanteri II:n patsaan paljastusjuhla. Akateemisesta Lauluyhdistyksestä oli kieliriitojen seurauksena jo v. 1883 irrottanut oma suomenkielinen osastonsa, Ylioppilaskunnan Laulajat. Kuten aiemmin on todettu, Faltin itse pysytteli mielellään kieliriitojen ulkopuolella ja vieraili yhtä mielellään kummankin kuoron harjoituksissa. Faltin oli aiemmin vuoden 1894 keväällä säveltänyt Ylioppilaskunnan Laulajille J. H. Erkon *Kansalaislaulun* ja hänet oli nimitetty kuoron kunniajäseneksi. Yliopiston rehtori pyysi nyt Faltinia säveltämään Walter Runebergin muotoileman patsaan paljastusjuhliin sekä ruotsinkielistä ohjelmistoa runoilija Gabriel Laguksen tekstiin että suomenkielistä ohjelmistoa senaattori Emil Genetzin laatimaan tekstiin. Koska aikataulu oli hyvin tiukka, Lagus päätti työstää vanhaa, jo v. 1856 Aleksanteri II:lle kirjoittamaansa runoa. Genetz ehdotti kirjoittavansa tilanteeseen sopivan tekstin tuttuun ja kaunismelodiseen koraaliin *Wie schön leucht' uns der Morgenstern*. Tekstit saatuaan Faltin vetäytyi säveltämään, kuten monta kertaa aiemminkin vastaavissa kiiretilanteissa, Tuusulanjärven rannalla sijaitsevaan Lepolaan, jonka omisti hänen vävynsä August Hjeltin isä arkkiatri Otto E. A. Hjelt.⁴⁸

Kaikki meni suunnitelmien mukaan kunnes ensimmäisissä kuoroharjoituksissa ylioppilaskuntalaisten kuoronjohtaja Jalmari Hahl ilmoitti, että ylioppilaskuntalaiset voivat kyllä seisoa estradilla ruotsinkielisen kantaatin aikana, mutta eivät aio laulaa sitä. Vaikka Faltin vetosi, että kaksikielinen ohjelmistovaatimus oli itsensä rehtorin määräys

⁴⁷ (Flodin&Ehrström 1934, 235-236. Suomen historian Pikkujättiläinen 1997, 474-475.)

⁴⁸ (Flodin&Ehrström 1934, 236-238, 244. Meri 1982, 9-10.)

ja että kumpikin esitettävä teos oli täsmälleen saman kestoinen, ylioppilaskuntalaiset eivät taipuneet. He ehdottivat tekevänsä Laguksen tekstiin oman käännöksensä ja laulavansa sitä samanaikaisesti ruotsinkielisten kanssa. Tällaista ratkaisua Faltin ei taiteellisista syistä johtuen voinut tietenkään edes harkita. Lopulta Faltin joutui ratkaisemaan asian niin, että Akateeminen Lauluyhdistys esittäisi kummankin teoksen, heidän omasta ehdotuksestaan. Tämän ratkaisun seurauksena Hahl katkaisi suhteensa Faltiniin loppuelämäkseen.⁴⁹

Mutta ei tässä vielä kaikki: viimeisten harjoitusten jälkeen Faltin sai viestin, että kenraalikuvernööri oli vaatinut joitakin kohtia poistettavaksi Laguksen tekstistä. Koska kenraalikuvernööri, Suomessa vv. 1881 - 1898 toiminut kreivi Feodor Logginovits Heiden, oli tähän saakka ollut Faltinille hyvin suojea, Faltin päätti itse mennä tapaamaan tätä välttyäkseen kantaattinsa tyypistämislä. Tällä kertaa Faltin sai kuitenkin nähdä kenraalikuvernöörin toisen puolen ja lopulta koko kantaatti vedettiin pois ohjelmasta ja korvattiin *Suomen laululla*. Myöskin Genetzin koraaliin kirjoittamasta kolmesta säkeestä mukaan otettiin vain kaksi ensimmäistä. Parin päivän kuluttua tunteita nostattaneesta virallisesta seremoniasta Akateeminen Lauluyhdistys kuitenkin esitti uudella kaartinpihalla kuoronjohtajansa Emil Leanderin kanssa kantaatin kokonaisuudessaan salanimellä *Hymni puhallinorkesterin säestyksellä*. Tapahtumaan liittyvä kielletyn hedelmän maku sai varmasti aikaan sen, että konsertin jälkeen juhlittiin vielä pitkällisesti mm. Ylioppilastalolla. Faltin nimitettiin Akateemisen Lauluyhdistyksen kunniakapellimestariksi ja tapahtuma sai kaikista erikoisista käännteistään huolimatta onnellisen lopun.⁵⁰

Lopettaessaan v. 1896 25-vuotisen uransa Yliopiston musiikinopettajana Faltin sai professorin arvonimen. Faltin muistelee, että eräänä toukokuun lopun aamuna mainittuna vuonna palvelustyttö toi hänelle paksun aamulehden, jossa oli Nikolai II:n valtaistuimelle nousun seurauksena tiedote, jossa yhtälailla ilmoitettiin mm. joidenkin vankien armahtamisesta, veroista vapauttamisista kuin siitä, että ”Hänen Keisarillinen Majesteettinsa oli tänä Armon päivänä suojeudessaan myöntänyt Entiselle Keisarillisen Aleksanteri-Yliopiston Musiikinopettajalle ja Ritarille Friedrich Richard Faltinille Professorin nimen ja arvon”.⁵¹

⁴⁹ (Flodin&Ehrström 1934, 238-239.)

⁵⁰ (Faltin 1962, 79-80. Flodin&Ehrström 1934, 239-241. Suomen historian Pikkujättiläinen 1997, 377.)

⁵¹ (Flodin&Ehrström 1934, 274-275.)

Yliopiston musiikinopettajan viralla oli Paciuksen 35-vuotisen ja Faltinin 25-vuotisen toimikauden jälkeen arvovaltainen asema ja perinteisesti virka kuului kaupungin johtavalle muusikolle. Faltinin itsestään selvänä manttelinperijänä pidettiin Sibeliusta. Sibelius oli toiminut Faltinin viransijaisena jo v. 1894 ja keväällä 1896 hänet määrättiin hoitamaan virkaa ennen sen vakinaista täyttööä Faltinin jäädessä eläkkeelle. Seurasi koeluennot ja arvioinnit. Sibelius asetettiin kolmesta ehdokkaasta - Sibelius, Kajanus, Ilmari Krohn - ensimmäiselle sijalle. Kajanuksen tekemän valituksen jälkeen asetelma kuitenkin muuttui ja lopulta riitaisa kädenvääntö päättyi Kajanuksen eduksi: Kajanus valittiin Faltinin seuraajaksi Helsingin Yliopiston musiikinopettajan virkaan v. 1897. Faltin oli toivonut virkansa jatkajaksi Sibeliusta, mutta sittemmin hänen sanotaan todenneen, että ”ehkä loppujen lopuksi oli kohtalon onnellinen sattuma, ettei Sibelius tullut sidotuksi mihinkään virkatehtävään!”. Senaatti myönsi v. 1898 Sibeliukselle ”korvaukseksi” viran menetyksestä kymmenvuotisen apurahan.⁵²

2.3.6 Helsingin Musiikkiopisto 1882 - 1910

Ennen Helsingin Musiikkiopiston perustamista Suomessa ei juuri ollut tarjolla järjestynyttä ja muusikon ammattiin tähtäävää musiikinopetusta. Yksityisiä soittotunteja oli suurimmissa kaupungeissa jossakin määrin tarjolla, ja maineikkaimmiksi ja pätevimmiksi yksityisopettajiksi Helsingissä vuosisadan puolivälin tienoilla mainittiin Pacius ja Faltin, jotka instrumenttiopetuksen lisäksi opettivat myös harmoniaoppia ja kontrapunktia. Toisaalta ammattimuusikon koulutukselle ei juuri ollut kysyntääkään, sillä työpaikkoja muusikoille oli käytännöllisesti katsoen vain kirkon ja armeijan piirissä, ja ne huolehtivat koulutuksestaan itse. Muusikon ammatilla ei myöskään ollut sellaista sosiaalista arvostusta, että se olisi houkuttellut pariinsa parempien perheiden nuorisoa; musiikki oli hyvä harrastus, mutta huono leipäpuu. Yleissivistykseen soittotaito silti kuului sivistysporvariston keskuudessa, ja tavallisesti se hankittiin ottamalla yksityistunteja. Korkeatasoisen ammatillisen musiikkikoulutuksen toivossa monet yksittäiset suomalaisopiskelijat suuntasivat tiensä Eurooppaan. Suomesta oli 1860-luvun alussa lähtenyt Leipzigiin Aleksanteri II:n myöntämien stipendien varassa seitsemän musiikinopiskelijaa, mm. Filip von Schantz (1835-1965), Ernst Fabritius (1842-1899), Johan Lindberg (1837-1914), Gabriel Linsén (1838-1914) ja Karl Moring

⁵² (Flodin&Ehrström 1934, 276-277. Levas 1986, 144-148. Salmenhaara 1996, 108-117. Suomalainen 1952, 108-118. Tawaststjerna 1997, 35, 110-111, 122, 127-129.) Kajanus toimi musiikinopettaja virassa 30 vuotta, vuoteen 1927 saakka.

(1832-1868). Tämä oli ensimmäinen kerta kun ulkomaan opintoihin lähdettiin valtion rahoituksella.⁵³

Konservatorion perustamisesta Helsinkiin oli alettu puhua jo 1850-luvulla ja ensimmäinen julkinen aloitekin tehtiin v. 1857. Hanke ei kuitenkaan edennyt, ehkä sen tähden, että vielä ei ollut ketään, joka olisi uskonut siihen kylliksi kehittääkseen ideasta toteuttamiskelpoisen suunnitelman ja hankkiakseen tarvittavat varat. Vasta parinkymmenen vuoden kuluttua asiaa ryhdyttiin taas vakavasti puuhaamaan, ja silloin aloite tuli odottamattomalta taholta: Suomen Taideyhdistyksen intendentti Berndt Otto Schauman (1821-1895) ehdotti vuoden 1877 valtiopäiville, että Helsinkiin perustettaisiin taideakatemia, jossa olisi myös musiikkiosasto.⁵⁴

Martin Wegelius (1846-1906) oli v. 1874 perustanut yhdessä laulajatar Anna Blomqvistin kanssa Diletanttiyhdistyksen (Dilettantföreningen), jonka oli määrä edistää säveltaiteen harrastusta ja levittää tietoa modernista musiikista, etenkin Wagnerista. Yhdistykseen kuului sen kuuden, seitsemän toimintavuoden aikana n. 50 henkilöä, jotka yhdistyksen nimestä huolimatta kuuluivat kaupungin ammatillisimpiin musiikillisiin voimiin, esim. Faltin, Emmy Stömer-Achté, Alie Lindberg, Emilie Mechelin jne. Wegelius oli Keski-Euroopassa opiskellessaan oppinut ihailemaan Saksan ammatillisia musiikkioppilaitoksia ja hänen esikuvansa oli ennen muuta Leipzigin Konservatorio, jossa hän itsekin oli opiskellut vv. 1871-1873. Schaumanin tekemän aloitteen pohjalta muodostettiin nyt komitea, jossa mm. Wegelius, Faltin, F. Saltzman ja H. Paul laativat esityksen musiikkikoulun perustamiseksi. Esitys jätettiin senaatille, joka antoi asian tälläkin erää raueta. Musiikkikouluajatus jäi kuitenkin itämään musiikkipiireissä ja sen kannattajiksi saatiin kaupungin huomattavimpia porvareita. Senaatille tehtyä ehdotusta muokattiin ja täydennettiin, ja syyskuussa 1881 julkistettiin helsinkiläisille musiikinystävälle osoitettu kehotus kirjoittautua uuden musiikkiyhdistyksen perustajajäseniksi; Diletanttiyhdistys jatkoi vuodesta 1881 lähtien toimintaansa nimellä Helsingin Musiikkiyhdistys (Helsingfors Musikförening). Maaliskuussa 1882 lehdissä julkaistiin uutinen, että tarvittavat varat oli saatu kokoon ja että senaatille oli jätetty hakemus valtionavun saamiseksi uudelle musiikkikoululle. Senaatti päätti osallistua musiikkikoulun rahoittamiseen yksityisiä avustuksia vastaavalla summalla. Huhtikuussa julkaistiin uutinen, että maisteri Martin Wegelius oli nimitetty Helsingin

⁵³ (Huttunen 2002, 343-345. Oramo 14.8.2007.)

⁵⁴ (Flodin 1922, 362. Oramo 14.8.2007.)

Musiikkiyhdistyksen musiikkikoulun johtajaksi. Koulun nimeksi tuli Helsingfors Musikinstitut (Helsingin Musiikkiopisto), nykyinen Sibelius-Akatemia.⁵⁵

Pääaineena Musiikkiopistossa saattoi opiskella pianoa, urkuja, yksinlaulua, viulua ja selloa. Pianonsoitosta tuli opiston suurin oppiaine sen johdosta, että se oli pakollinen aine myös muita soittimia tai laulua pääaineenaan opiskeleville. Myös teoria ja musiikinhistoria olivat kaikille pakollisia oppiaineita. Faltinin johdolla toiminut urkuluokka oli pieni, mutta kirkosta riippumattomana se saattoi keskittyä päämääriltään taiteelliseen urkujensoittoon. Opetus tapahtui joko Saksalaisessa kirkossa tai Nikolainkirkossa. Liturgisen urkujensoiton opetuksesta huolehti Lorenz Nikolai Achtén myös v. 1882 perustama Helsingin Lukkari-urkurikoulu, jossa hänen lisäksi opettajina toimivat ensin Lauri Hämäläinen (1832-1888) ja sittemmin Oskar Merikanto (1868-1924).⁵⁶

Vaikka Musiikkiopiston perustaminen varmasti pohjautui hyvään harkintaan ja valmisteluun, kaupungin musiikkielämässä oli edelleen eräs merkittävä puute: orkesterimusiikin tarve oli otettu huonosti huomioon. Kaupungin viimeisimmät suuremmat orkesterikokoonpanot olivat olleet Faltinin johtama Suomalaisen Oopperan orkesteri, mutta kuten todettu, toiminta oli loppunut jo v. 1879. V. 1879 oli perustettu Helsingin Konserttiorkesteri (Helsingfors Konsertorkester) ja se toimi kolmisen vuotta esittäen vuosittain joitakin sinfoniakonsertteja, tai ehkä enemmänkin ”helppotajuisia musiikki-iltamia”. Kun Robert Kajanus (1856-1933) sitten keväällä 1882 oli lopettelemassa ulkomaisia opintojaan, hän sai tietää Helsingin Konserttiorkesterin toiminnan päättymisestä. Kotimaassa häntä odotti toinenkin uutinen, kun Wegelius kertoi hänelle perustaneensa Helsinkiin Musiikkiopiston. Kajanus tarjoutui opettamaan uudessa oppilaitoksessa musiikinteoriaa, mihin hän oli hankkinut pätevyyden Leipzigin Konservatoriossa. Wegelius oli kuitenkin varannut tämän tehtävän jo itselleen. Kun yhden työuran mahdollisuus näin meni tukkoon, sisuuntunut Kajanus päätti ottaa oppia Wegeliuksen toiminnasta ja työllistää itse itsensä: hän perusti pääkaupunkiin jo samana vuonna liikemiestuttaviensa tuella uuden orkesterin, Helsingin Orkesteriyhdistyksen

⁵⁵ (Flodin 1922, 308-312, 362-363, 373-374. Flodin&Ehrström 1934, 278. Huttunen 2002, 355-356. Oramo 14.8.2007.) Helsingin Musiikkiopiston nimi muutettiin Helsingin Konservatorioksi v. 1924 ja Sibelius-Akatemiaksi v. 1939. Ks. Tammen musiikkitietosanakirja 2 M-Ö 1983, 160.

⁵⁶ (Flodin 1922, 391. Flodin&Ehrström 1934, 280, 286, 288. Savolainen&Vainio (toim.) 2002, 15.) Myös Turkuun oli perustettu lukkari-urkurikoulu v. 1877 ja Ouluun v. 1882. Viipuri sai oma koulunsa v. 1893. Ks. Oramo 14.8.2007.

(nyk. Helsingin Kaupunginorkesteri). Sen ensimmäisen toimintakauden suuriin tapauksiin kuului Faltinin johtama Bachin *Matteus-passio*.⁵⁷

Musiikkiopistoa tukevan musiikkiyhdistyksen tehtäväksi oli alusta saakka asetettu aiempaa useampien konserttien määrällä luoda monitahoista musiikkielämää samoin kuin melko korkeilla jäsen- ja lukukausimaksuilla luoda taloudellinen pohja Musiikkiopistolle. Musiikkiopiston perustamisessa mukana olleet opettajat, mm. Faltin, Anton Sitt (viulu), Jaromir Hrimaly (sello) ja Emelie Mechelin (laulu), velvoitettiin olemaan mukana yhdistyksen lukuisissa musiikki-illoissa sekä tiettyä korvausta vastaan myös useissa konserteissa. Musiikkiopiston talouden vahvistamiseksi suunniteltu aktiivinen konserttitoiminta, johon piti sisältyä Opiston opettajista ja oppilaista sekä kaupungin soittotaitoisesta väestä koottu orkesteri, alkoi nyt mennä myttyyn, kun alalle ilmaantui kilpailijaksi Kajanuksen Orkesteriyhdistys. Tilannetta ei lainkaan helpottanut se, että Kajanus sittemmin v. 1885 perusti vielä orkesterinsa yhteyteen Orkesterikoulun, jonka tehtävänä oli tarjota opetusta muissakin orkesterisoittimissa kuin Musiikkiopiston tarjoamissa jousisoittimissa sekä musiikinteoriassa.⁵⁸

Faltin muistelee Musiikkiopiston perustamiseen ja sen toiminnan alkuvuosiin ajoittuvaa aikaa hyvin riitaisana erityisesti joidenkin musiikkielämän keskushahmojen - käytännössä Kajanuksen ja Wegeliuksen - välillä. Kajanus koki tulleen syrjäytetyksi uudesta Musiikkiopistosta ja perusti oman orkesterinsa. Helsingin kaupunki ei kuitenkaan myöntänyt taloudellista tukea orkesterille kieli- ja kulttuuripoliittisista syistä. Kaupunginvaltuustossa enemmistö oli svekomaaneja ja he pitivät Wegeliuksen Musiikkiopiston puolta sen ja Orkesteriyhdistyksen välisessä valtapelissä. Wegelius puolestaan oli harmistunut siitä, että Kajanuksen orkesteri teki tyhjäksi hänen haaveensa saada myös kaupungin konserttielämä Musiikkiopiston hallintaan. Orkesterikoulun perustamisen jälkeen välit kiristyivät vielä entisestään. Wegeliuksen ja Kajanuksen mustasukkainen kyräily häiritsi paitsi molempien koulujen ja orkesterin toimintaa myös niiden opettajien ja oppilaitten elämää.⁵⁹

Sekä Wegelius että Kajanus olivat kumpikin olleet Faltinin oppilaina 1860- ja 1870-luvun vaiheilla. Faltin oli seurannut suurella kiinnostuksella Kajanuksen uraa aina siitä saakka ja mm. toiminut Suomen päässä olevana musiikkielämän yhteyshenkilönä

⁵⁷ (Flodin&Ehrström 1934, 278. Oramo 5.9.2007. Salmenhaara 1996, 9. Suomalainen 1952, 61-64, 73.)

⁵⁸ (Flodin 1922, 377-378. Flodin&Ehrström 1934, 278-279. Huttunen 2002, 359. Oramo 14.8.2007.)

⁵⁹ (Flodin&Ehrström 1934, 278 - 279. Oramo 5.9.2007.)

Kajanuksen opiskellessa ulkomailla vv. 1877-1882 (Faltinin ja Kajanuksen suhteesta lisää luvussa 2.3.8). Helsingin Orkesteriyhdistyksen perustamisen jälkeen Faltin ja Kajanus tekivät yhteistyötä mm. aiemmin mainittujen Faltinin Lauluyhdistyksen esittämien oratoriokonserttien yhteydessä ja läheinen ystävyys säilyi Faltinin kuolemaan saakka.⁶⁰

Myös Wegeliuksen kanssa Faltin oli ollut moninaisissa yhteyksissä tämän opiskeluajoista lähtien ja he järjestivät 1870-luvun alkupuolella yhdessä mm. uuden ja pohjoismaisen musiikin konsertteja. Niinpä Faltinin onnistui Musiikkiopiston ympärillä olevissa kilpailuhenkisissä tunnelmissa säilyttää melko puolueeton asema kaikkiin osapuoliin. Faltin oli itse keskeinen tekijä Musiikkiopiston perustamisessa ja Wegeliuksen läheisin kollega ja tuki Musiikkiopiston asioissa aina tämän varhaiseen kuolemaan v. 1906 saakka. Faltinin muistelmista käy kuitenkin ilmi, että hän koki muutaman kerran joutuneessa vastentahtoisesti huomauttamaan Wegeliukselle tämän suurisuuisista ja loukkaavistakin lausunnoista, joita Wegelius sittemmin kirjeissään kovasti pahoitteli. Ystävyys ja aktiivinen kirjeenvaihto säilyivät kuitenkin loppuun saakka.⁶¹

Eräs Faltinia henkilökohtaisemmin koskettava skisma vielä vuosia Musiikkiopiston perustamisen jälkeen oli se, että Faltinin urkujensoitonopetus astui joidenkin tahojen mielestä lukkari-urkurikoulujen suorittaman opetuksen varpaille. Helsingin Lukkari-urkurikoulun urkujensoitonopettajana vv. 1889 - 1914 toiminut Oskar Merikanto syytti Faltinia siitä, että Musiikkiopisto houkutteli puoleensa kaikki parhaimmat oppilaat, kun lukkari-urkurikouluun jäivät enää vain vähemmän lahjakkaat oppilaat. Faltin katsoi syytöksen olevan vain temperamenttisen nuorukaisen ymmärtämättömyyttä, niin kuin varmasti olikin, sillä seuraavan vuosisadan puolella Merikanto itsekin siirtyi Musiikkiopistoon urkujensoitonopettajaksi.⁶²

Faltinin ensimmäinen sopimus Helsingin Musiikkiopiston kanssa on päivätty 12. kesäkuuta 1882. Sittemmin hän toimi opistossa urkujensoiton opettajana vuoteen 1907 saakka ja lopetti virassaan samanaikaisesti Musiikkiopiston 25-vuotisjuhlien yhteydessä. Tänä aikana hän ehti kouluttaa lukuisia urkureita, joista ainakin kaksi, Olga Tavaststjerna ja Karl Sjöblom, toimivat toisinaan hänen sijaisinaan virkavapauksien

⁶⁰ (Suomalainen 1952, 45, 51-53. Tavaststjerna 1997, 35.)

⁶¹ (COLL.52. Flodin 1922, 387. Flodin&Ehrström 1934.)

⁶² (Flodin&Ehrström 1934, 279. Helsingin Suomalainen Klubi, suku_perhe.)

aikoina. Vuoden 1907 jälkeenkin Faltin jatkoi vielä Musiikkiopiston johtokunnan jäsenenä.⁶³

2.3.7 Nikolainkirkko 1870 - 1913

Faltin toimi Nikolainkirkon urkurina v:sta 1870 lähtien yli 40 vuotta eli noin puolet 83-vuoden mittaisesta elämästään. Tänä aikana Faltinin osallistui monin tavoin suomalaisen kirkkomusiikin kehittämiseen ja edistämiseen mm. julkaisemalla koraalikirjoja sekä toimimalla koraalikomitean jäsenenä ja urkujen tarkastajana. Käytännön tehtäviin kuului viran puitteissa mm. kysymys virsilaulun temposta, kirkkokuoron tarpeellisuudesta, lukkarien ja urkurien palkkakysymys, uusien urkujen hankinta ja vanhojen korjaaminen sekä paljon, paljon muuta.⁶⁴

Kuten jo Helsingin Musiikkiopistoa käsittelevän luvun kohdalla tuli esiin, yksi keskustelua aiheuttanut kysymys 1800-luvun loppuvuosikymmeninä oli ns. lukkari-urkurikysymys. Erimielisyyksiä siitä, mitä lukkarin tai urkurin sekä musiikillinen että muu ammattitaito tulisi sisältää, oli ilmennyt jo ainakin vuosisadan puolivälistä saakka. Koulutetut muusikot olivat sitä mieltä, että lukkarien ja urkurien pitäisi saada perusteellista musiikillista koulutusta voidakseen hoitaa menestyksekkäästi virkaansa ja toimiakseen seurakunnan musiikillisina auktoriteetteina. Kirkollinen puoli taas asetti pääpainon viranhoitajien kirkolliselle mielenlaadulle. Saadakseen koulutusasiaan selvyyttä senaatti määräsi Faltinin Nikolainkirkon urkurin ominaisuudessa suorittamaan tarkastuksia valtion tukemissa Turun, Oulun ja Helsingin lukkari-urkurikouluissa. Kuten arvata saattaa, Faltin itse kokeneena ammattimuusikkona ja urkuvirtuoosina sekä musiikillisissa toimituksissaan perfektionistisuuteen asti perusteellisena henkilönä löysi koulujen opetuksesta runsaasti huomautettavaa. Moninaiset henkilökohtaiset loukkaantumiset, selvittelyt ja komiteapohdinnat käytiin läpi ennen kuin v. 1909 perustettiin Kanttori- ja urkuriyhdistys. Yhdistys toimi kuitenkin vain vuoden ajan ja lopputuloksena vuosien vilkkaille keskusteluille oli se, että lukkari-urkurikoulut jatkoivat toimintaansa kuten ennenkin ja Helsingin Musiikkiopisto oli edelleen korkeakoulu kirkkomusiikin opetuksen saralla. Kiinnostus kirkkomusiikin ympärillä sai

⁶³ (Flodin&Ehrström 1934, 278, 282.) Wegeliuksen seuraajina Musiikkiopiston johdossa Faltinin aikana toimivat vv. 1906-1907 Armas Järnefelt, vv. 1907-1911 Karl Ekman vanhempi sekä vuodesta 1911 eteenpäin Erkki Melartin. Aloittaessaan työnsä Melartin totesi, että ”opisto on kuin kombineerattu muraahaiskeko ja ampiäispesä”. Salmenhaara 1996, 198-199.

⁶⁴ (Flodin&Ehrström 1934, 318.)

kuitenkin aikaan sen, että kirkkokuoroja syntyi kuin sieniä sateella ja kirkollisista musiikkijuhlista tuli pysyvä instituutio.⁶⁵

Lähes heti virkaan astuttuaan v. 1871 Faltin toimitti ensimmäisen koraalikirjansa, jonka tekemisen hänen edeltäjänsä urkuri Lagi oli jo aloittanut ja pitkälle saattanut. Sittemmin vuoden 1886 kirkolliskokouksessa asetettiin tehtäväksi laatia uusi virsikirjaehdotus, yhdessä siihen sopivan koraalikokoelman kanssa. Vaikka edellinen Faltinin toimittama koraalikirja ei ollut ilmestyessään saanut kaikilta tahoilta täysin yksimielistä hyväksyntää, pastori (v:sta 1897 Kuopion hiippakunnan piispa) Otto Immanuel Colliander vaikutti persoonallaan siihen, että uusikin koraalikirja tehtäisiin Lagi-Faltin tyylin mukaisesti. Tällä tyyllillä hän tarkoitti mm. Lagin ja Faltinin suosimaa rikasta rytmistä ja melodista, perinteisiä kirkkosävellajeja hyödyntävää perinnettä vastakohtanaan ”hidas ja stereotyyppinen virsilaulanta”. Niinpä Faltin toimitti v. 1888 (julk. 1891) *Uuden Koraalikirjan - Ny Koralbok*, jota täydentämään ilmestyi v. 1889 vielä *Kokoelma alku- ja loppusoiittoja (Samling av preludier och koral Slut)*. Jo vuoden 1871 koraalikirjan jälkeen oli tullut ilmeiseksi tarve toimittaa painettu laitos alku- ja loppusoiittoja, sillä urkureiden keskimääräisesti varsin heikko improvisointitaito typisti hienot koraalit. Faltin kokosi alku- ja loppusoiittoja pääosin vastaavista saksalaisista teoksista, mutta sävelsi itse lisäksi peräti 113 alkusoihtoa sopivampien puuttuessa. Ensimmäinen painos alku- ja loppusoiittoja ilmestyi pian vuoden 1871 koraalikirjan jälkeen ja uudelleen järjestetty laitos siis v. 1889. Tämän jälkeen ilmestyi vuosien varrella useita muita painoksia ja täydennyksiä aina 1900-luvun alkuun saakka. Käytettävissäni olevista lähteistä on vaikea saada täsmällistä selvyyttä kaikkien julkaisujen nimistä, esim. suomen- ja ruotsinkielinen nimi eivät aina vastaa toisiaan, vuosilukujen merkitsemistapa vaihtelee - joku lähde ilmaisee toimitusvuoden, joku julkaisuvuoden, joku sen vuoden, jolloin julkaisu on päätetty tehdä. Toisinaan kirkollisten nuottilaitosten julkaisuasetus on tullut hallituksen, toisinaan taas kirkolliskokouksen taholta. Joka tapauksessa koraalikirjan ympärillä käytiin kiivasta keskustelua sekä musiikillisista että kirkollisista tekijöistä lopulta lähes kolmen vuosikymmenen ajan. Faltin oli varmasti hyvin huojentunut, kun pitkällisen edestakaisen muokkaustyön seurauksena *Faltinin Koraalikirjana* sittemmin tunnettu laitos ”valmistui laajasisältöiseen ja lopullisesti hyväksytyyn muotoon 1903”. Teoksen painoarvosta kertoi ”piispainkokouksen sille suoma puolivirallinen asema”, joka sittemmin säilyi aina Taneli Kuusiston ja Armas Maasalon v. 1945 toimittamaan uuteen

⁶⁵ (Flodin&Ehrström 1934, 284-293.)

koraalikirjaan saakka, ruotsinkielisissä seurakunnissa vielä pitempäänkin. *Faltinin Koraalikirja* sisälsi mm. hänen itsensä säveltämät *Hilariuksen kiitosvirren* ja *Herran Siunauksen* sekä Faltinin juhlavalla alkusoitolla varustetun Voglerin *Hosiannan*.⁶⁶

Faltinin tehtäviin Nikolainkirkon urkurina kuului tehdä urkujen tarkastusmatkoja ympäri Suomen. Sekä Faltinin aito kiinnostus että sitä myötä urkujen rakenteiden tuntemus tekivät hänestä taitavan asiantuntijan päätettäessä uusien urkujen tilauksista tai vanhojen korjauksista ja uudelleen rakentamisista. Tarkastus- ja konsultointimatkat usein syrjäisiinkin kyliin olivat rasittavia ja Faltin joutui monesti aikataulullisista syistä ajoittamaan vierailut kesäaikaan. Paikan päällä hän sitten antoi arvionsa mm. urkujen koon, sijainnin, valmistuksen tai erilaisten korjausehdotusten ja muiden huomioon otettavien asioiden suhteen. Usein matkoihin sisältyi myös Faltinin omia urkukonsertteja. Matkojen ymmärrettävästä rasittavuudesta huolimatta Faltin muistelee niitä kuitenkin hyvällä, mainittakoon esim. 1870-luvun alussa Poriin suuntautunut ensimmäinen urkujentarkastusmatka: alun perin parin päivän matkaksi suunniteltu vierailu venähtikin pariiksi viikoksi, koska urut eivät olleet Faltinin saapuessa vielä täysin valmiit. Faltin sai majoittua urkujenrakennuskomitean puheenjohtajan, tohtori Tigerstedtin luona ja nauttia yltäkylläisestä Pohjanlahden rantakaupungin vieraanvaraisuudesta. Matkan aikana Faltin ehti solmia myös useita uusia tuttavuuksia, joiden kautta hän mm. myöhemmin tutustui Heinolan kaupunginlääkäriin Ferdinand Flodiniin, jonka pojasta Karl Flodinista sittemmin tuli sekä Faltinin oppilas että elämäkerturi.⁶⁷

Faltin pyysi eroa rakkaaksi muodostuneesta urkurinvirastaan vasta v. 1913, 78-vuotiaana. Virka oli hänen viimeinen säännöllinen musiikillinen toimintansa.⁶⁸

2.3.8 Faltinien kotona

Faltinin asuivat Helsinkiin muuttaessaan Kolmikulmassa, Yrjönkadun, Uudenmaankadun ja Erottajan välisellä tontilla sijaitsevassa talossa, jonka omisti Yliopiston rehtori J. J. Wilhelm Lagus. Rehtori itse asui talon yläkerrassa. Kotona tapahtuva pianonsoitonopetus oli keskeinen osa Faltinin toimeentuloa etenkin

⁶⁶ (Andersson 1917, 123-124. Flodin&Ehrström 1934, 294-317. Colliander&Faltin (toim.) 1897. Faltin (toim.) 1889, Faltin (toim.) 1891 ja Faltin (toim.) 1904. Maasalo&Kuusisto &Lehtonen (toim.) 1945, 680, 682. Oramo 2006, 1800-luvun virsi- ja koraalikirjat. Salmenhaara (toim.) 1994, 76.)

⁶⁷ (Flodin&Ehrström 1934, 166-167, 320-323.)

⁶⁸ (Flodin&Ehrström 1934, 325.)

ensimmäisinä Helsingin vuosina. Faltinille muutto Viipurista ja siitä aiheutuneet kulut, esim. Helsingin asuinkulut, olivat suuret. Sen lisäksi, että Faltinilla oli useita kymmeniä piano-oppilaita, hän opetti myös musiikin teoriaa ja sävellystä yksityisesti. Lahjakkaimpia piano-oppilaitaan kuten esim. Selma Kajanusta, josta sittemmin tuli pianisti ja pianonsoitonopettaja, ja kanttori Hymanderin tytärtä Ingeborgia, Faltin opetti vapaa-oppilaina. Selman isovelji, Robert Kajanus, oli Faltinin musiikinteorian ja sävellyksen oppilas vuodesta 1868 lähtien.⁶⁹

Faltinit muuttivat ensimmäisinä Helsingin vuosinaan tiuhaa tahtia. Ennen 1870-luvun puoliväliä he ehtivät asua Kruunuhaassa ainakin Kirkkokatu 10:ssä, Kirkkokatu 3:ssa ja Kirkkokatu 12:ssa. Faltinin lukujärjestys vuodelta 1874 - koskien ilmeisesti musiikiohjaajan virkatehtäviä - osoittaa hänen viikoittaisen työrutiininsa: soitonopetus arkipäivisin n. 5 tuntia, kaksi luentoa, Akateemisen Orkesterin sekä Akateemisen Lauluyhdistyksen harjoitukset sekä lauantaisin tunti urkujen viritystä. Klo 12-14 merkintänä oli: Lounas. Sunnuntait menivät tietenkin kirkon tehtävissä. Faltinin kodissa eivät vierailleet vain oppilaat, vaan Faltinin innostus kamarimusiikkia kohtaan täytti kodin usein myös muista vierailijoista. Ensimmäisten Helsingin vuosien aikana innokkaimmat soittajavierat olivat kauppaneuvos Leonard Borgström, kirkkoherra Snellman, professori Granfelt sekä vanha Pacius, joka vielä 60-vuotiaanaakin oli mestariviulisti. Perheen läheisiin ystäviin kuuluivat myös Paciuksen vävy, säveltäjä Karl Collan (1828-1871) ja hänen vaimonsa Maria. Faltin arvosti suuresti Collanin poikkeuksellista luonnonlahjakkuutta melodian kirjoittamisessa ja oli jo Viipurissa asuessaan tutustuttanut kuoronsa Collanin teoksiin. Faltin oli syvästi järkyttynyt Collanin menehtyessä koleraepidemian seurauksena v. 1871. Perheen henkilökohtaisiin tuttuihin kuuluivat myös aiemmin mainittu professori J. J. Lagus, jonka nuorempi veli Gabriel oli yksi Faltinin läheisimmistä ystäväistä. Olga-rouvan parhaita ystäviä oli valtioneuvoksetar von Kothen, jonka poika Alex sittemmin antautui musiikin alalle ja oli opettajana yksi italialaisen koulukunnan parhaita edustajia omana aikanaan. Myös useat ulkomaalaiset taiteilijat majoittuivat Faltinien kotona ja Faltinin toimi mielellään yleisön ja esiintyjien välisenä yhdyslenkkinä: sydämellinen ilmapiiri, joka tuohon aikaan oli pikkukaupunkien konserteissa tyypillistä, johti usein konserttien jälkeisiin

⁶⁹ (Flodin&Ehrström 1934, 152-154. Suomalainen 1952, 26-27, 30, 45.)

illanviettoihin, joita pidettiin mm. Seurahuoneella Kauppatorin kupeessa, Ruotsalaisella Teatterilla, Kaisaniemessä tai v. 1870 valmistuneessa Kappelissa.⁷⁰

Lukuisten henkilökohtaisten ystävien lisäksi Faltinilla oli kaksi oppilasta, joihin hänellä muodostui erityinen ja sittemmin vuosikymmeniä kestävä suhde. Robert Kajanuksen toimia Faltin seurasi suurella kiinnostuksella aina siitä lähtien, kun tämä nuorena poikana oli aloittanut yksityiset teoriaopinnot hänen johdollaan. V. 1877 Kajanus matkusti Leipzigiin opiskelemaan ja Faltin suhtautui vakavin odotuksin matkan tuloksiin. Kajanus omisti Faltinille v. 1878 säveltämänsä 1. opuksen, josta Faltin kirjeessään kiitti ja mainitsi: ”Pidän paljon niiden vaatimattomasta luonteenomaisuudesta; varsinkin 1. ja 3. ovat mielikappaleitani”. Pari vuotta myöhemmin Faltin sai taas nähtäväkseen uusia pianosävellyksiä, *Lyrische Stücke*, op. 2, ja kirjoitti Kajanukselle Pariisiin: ”Hauskaa, että olet taas edistynyt kappaleen matkaa. Kaikki on kypsempää, keksintä originelliä ja mielenkiintoista. --- Tahtoisin kuulla soitinsävellyksiäsi, esim. Kullervo-surumarssin. Vahinko, että menetät niin hyvän opettajan kuin Svendsen, jonka konserteilla on nykyään suuri menestys”.⁷¹

Faltin mainitsee kirjeessään Kajanukselle lyhyesti myös Helsingin musiikkielämästä, jonka tulevaisuus ei hänen mielestään vaikuta lupaavalta. Faltin harmittelee, että mielenkiinto arvomusiikkia kohtaan on laimentunut ja konserttien valioyleisöä tapaa populääri- ja 50 pennin kansankonserteissa, joissa ”soli med brummkör” ja ”Joachim uti Babylon” saavat myrskyisää menestystä. Tämä kirje yhtenä esimerkkinä kuvaa hyvin sitä kulttuurista ilmapiiriä, jossa Faltin jatkuvasti taisteli viedäkseen eteenpäin musiikillisia pyrkimyksiään. Faltinin ajoittain esiintyvä turhautuminen työhönsä selittää suuret toiveet joitakin lahjakkaita yksilöitä, kuten esim. Kajanusta kohtaan.⁷²

Kajanuksen lisäksi Faltinilla oli toinenkin oppilas, josta sittemmin tuli ystävä ja kollega: Martin Wegelius. Wegelius tapasi Faltinin henkilökohtaisesti ensimmäistä kertaa syyskuussa 1868, jolloin Faltin toimi pianistina viulisti Johan Lindbergin jäähyväiskonsertissa sekä piti ensimmäisen urkukonserttinsa Helsingissä 24. syyskuuta.

⁷⁰ (Blåfield&Mattila&Similä&Väliaho (toim.) 2009, 6. Faltin 1962, 26-27, 30,174. Flodin&Ehrström 1934, 154-158. Krohn 1967, 109, 225-226, 262-263.) Collan teki varsinaisen elämäntyönsä kirjallisuus- ja kielimiehenä toimien mm. Helsingin Yliopiston saksankielen lehtorina, mutta on jäänyt historiaan säveltämiensä herkkien yksinlaulujen ansioista. Ks. Tammen musiikkitietosanakirja 1 A-L 1983, 70.

⁷¹ (Suomalainen 1952, 47-52. Tarasti 2007.) Kajanuksen opettajana toimi Pariisissa vv. 1879-1880 norjalainen säveltäjä Johan Svendsen.

⁷² (Suomalainen 1952, 53.)

Wegelius tunsu Faltinin maineen ja työn Viipurin musiikkielämän hyväksi ja tiesi, että tätä kaavailtiin Helsinkiin Nikolainkirkon urkurin, ehkä myös Yliopiston musiikinopettajan virkaan. Vaikka Wegelius tiesi, että hänen oma musiikillinen tietämyksensä ja käytännön kokemuksen puute esim. orkesterinjohdossa eivät olisi alkuunkaan olleet riittävät viimeksi mainittuun virkaan, hän kuitenkin elätteli jonkinlaisia toiveita sen suhteen. Kun Wegelius syksyllä 1869 kuuli, että myös Faltin aikoi hakea musiikinopettajan virkaa - jo saamansa urkurin viransijaisuuden lisäksi - hän päätti olla jättämättä hakemustaan Yliopistolle. Faltin valittiinkin sitten virkaan ylivoimaisiin ääniin kuuden hakijan joukosta.⁷³

Syksyllä 1871 Faltin opetti Wegeliukselle kontrapunktia, sitä osaa musiikinteoriasta, jota Wegelius ei vielä ollut ehtinyt opiskella ulkomaan opintomatkoillaan. Faltin itse oli mm. erinomainen Bach-tuntija ja hänen opintonsa Leipzigissä olivat pohjautuneet juuri Bachin polyfonisen taiteen tutkimiseen. Tämän lisäksi Faltinin henkilökohtainen innostus kaikkea uutta musiikkia kohtaan oli toisaalta saanut hänet jo nuorena tutustumaan myös romanttiseen ja uuteen saksalaiseen musiikkiin. Näin ollen Wegelius olisi voinut täydentää kontrapunktiohintoinsa myös yksinomaan Faltinin johdolla, mutta laajempien musiikkiympyröiden houkutus sai hänet suunnittelemaan uutta opintomatkaa jo samana syksynä joko Berliiniin tai Leipzigisiin; Leipzigisiin Faltin kirjoitti suosituskirjeen säveltäjä, pianisti Karl Reineckelle (1824-1911) ja valmisti Wegeliusta suurella innolla ja antaumuksella tuleviin opintoihin. Vaikka Faltinin ja Wegeliuksen suhde alun perin oli perinteinen opettajan ja oppilaan suhde, se muuttui ehkä vähäisen ikäeron vuoksi (11 vuotta) vuosien myötä myös kollegiaaliseksi. Wegelius arvosti Faltinin kokemusta ja neuvoja, ei vain koskien omia opiskelujaan ja sävellyksiään, vaan myös yleisiä musiikillisiä olosuhteita, kuten Helsingin Musiikkiopiston perustamisen yhteydessä on tullut esille. Kenties jotain opettajan ja oppilaan suhteesta säilyi kuitenkin koko heidän ystävyytensä ajan lähtemättömästi, sillä vielä niinkin myöhään kuin v. 1900, jolloin Wegelius oli jo esim. itsekin kirjoittanut useita perusteellisia teoriakirjoja opetusta varten, hän kirjoitti Musiikkiopistosta virkavapaalla olevalle Faltinille, että toivoi tämän palaavan takaisin niin pian kuin suinkin, eikä vain oppilaiden vaan hänen itsensä takia: ”Minulle, jonka musiikillinen käytännön kokemus myöhäisestä aloituksestani johtuen sisältää niin suuria puutoksia, on sinun kaltaisesi tuki tavattoman arvokas ja korvaamaton”.⁷⁴

⁷³ (Flodin 1922, 162-163, 193, 200-202.)

⁷⁴ (Flodin 1922, 243-245, 399-400, 403-412. Flodin&Ehrstöm 1934, 172.)

1880-luku merkitsi käännettä Faltinin musiikillisessa toiminnassa. Siihen saakka hän oli toiminut ”julkisuuden valokeilassa” etevänä taiteilijana, sekä orkesterinjohtajana, urkuvirtuoosina että pianistina. Vähitellen hänestä oli tullut toimiensa kautta enemmän ja enemmän musiikillisten periaatekysymysten korkea auktoriteetti. Kertynyt kokemus oli avuksi uusille haasteille, kuten Musiikkiopistolle, lukkarikysymykseen, koraalikirjaan ja kriitikkotoimintaan. Musiikkielämän keskipisteestä siirtyminen ”virkamieheksi” ja tilan antaminen vähitellen nuoremmalle sukupolvelle oli varmasti haastavaa, varsinkin kun Faltin itse ammattimuusikkona oli tähän asti itse joutunut paljolti toimimaan harrastelija- ja opiskelijamuusikoiden parissa.⁷⁵

Jo Viipurin ajoilta saakka Faltin oli harjoittanut eräänlaista agentuuritoimintaa ja luonut suhteidensa avulla merkittäviä yhteyksiä ulkomaisiin muusikoihin ja houkutelut monia aikansa huipputaiteilijoita konsertoimaan Suomeen. Itse hän esiintyi usein säestäjänä vieraillevien taiteilijoiden konserteissa. Suhteidensa ja jo Viipurissa perustamansa pianoliikkeen kautta Suomessa vieraili v. 1880 venäläinen säveltäjä ja pianovirtuoosi Anton Rubinstein (1829-1894) - Rubinstein suosi pianofirma Beckeriä, jonka edustus Faltinilla oli liikkeessään. Rubinstein piti Helsingissä kaksi loppuunmyytyä konserttia ja kävi eräänä iltana päivällisellä Faltinien kotona. Keskustelun keskipisteenä oli: Wagner. Sittemmin Faltinin osaksi tuli suuri kunnianosoitus v. 1895, jolloin häntä ja Wegeliusta pyydettiin edellisenä vuonna kuolleen pianistimestarin nimeä kantavan Anton Rubinstein -kilpailun tuomaristoon Berliiniin. Tuolla matkallaan Faltin tutustui moniin nuoriin lahjakkuuksiin, mm. ranskalaiseen urkumestariin Charles Widoriin.⁷⁶

Toinen Faltinin muistelemista lukuisista ulkomaanvieraista oli pianisti, kapellimestari Hans von Bülow (1830-1894), joka konsertoi Suomessa v. 1885. Faltin oli kuullut häntä jo aiemmin Frankfurtissa ja vaikuttanut von Bülowin korkeatasoisesta musiikin ymmärtämisestä. Helsingin konsertissa unohtumattoman vaikutuksen Faltiniin teki mm. nerokas Bach-improvisaatio. Konsertin jälkeisessä illanvietossa Seurahuoneella osoittautui, että von Bülow ja Faltin jakoivat yhteisten musiikkimieltymysten lisäksi myös toisen yhdistävän tekijän: unettomuuden. Von Bülow antoi Faltinille hyväksi havaitsemansa ohjeen: ”Ensin riisutte vaatteenne pois, sitten puette ne jälleen päällemme; sitten taas riisutte vaatteet ja jälleen puette ne yllenne, ja näin jatkatte kunnes teitä alkaa haukotuttaa; se auttaa”. Ainakin sellaista, joka ei koskaan ole kärsinyt unettomuudesta,

⁷⁵ (Flodin&Ehrström 1934, 247.)

⁷⁶ (Andersson 1917, 125. Flodin 1922, 472-473. Flodin&Ehrström 1934, 248-249, 271-272.)

tällaisen keskustelun kuvittelemisen lähinnä huvittaa. Vaikka neuvo varmasti joka tapauksessa annettiin osin huumorimielellä, Faltin, joka todella kärsi unettomuudesta, kertoi myöhemmin neuvon osoittautuneen tehokkaaksi. Seuraavana päivänä von Bülow, kuten Faltin asian ilmaisee, *lahjoitti* hänelle katsauksen Brahmsin pianosävellyksiin ja lämpimän tunnustuksen siitä, että Faltin oli esittänyt Brahmsin *Deutsches Requiem*in Helsingissä aikana, jolloin Wienissä ei vielä ymmärretty antaa täyttä tunnustusta Brahmsille.⁷⁷

Faltinin muistoissa tärkeänä oli myös Pietarilainen jousikvartetti, joka Helsingissä konsertoidessaan usein vieraili Faltineilla. Vaikka kvartetin kokoonpano oli lähes täysin vaihtunut niistä ajoista, jolloin Faltin oli tutustunut kvartettiin Viipurissa, lämmin suhde kvartetin jäseniin jatkui vuosikymmenten saatossa. V. 1893 Helsingissä konsertoineeseen kvartettiin kuuluivat viulistit Leopold Auer, Krüger, Franz Hildebrand ja sellisti Aleksandr Wierzbiloviczin. Faltinien kotona iltakausia jatkuneet yhteissoitannot ovat varmasti olleet Faltinille muusikkona odotettuja huippuhetkiä.⁷⁸

Toimintansa ”agenttina” ja konserttijärjestäjänä Faltin lopetti 1890-luvun puolivälissä. Samoihin aikoihin osui myös luopuminen pianoliikkeestä. Yhteydet Leipzigiin ja muihin saksalaisiin musiikkikaupunkeihin sekä Faltinin sammumaton mielenkiinto kaikkia uusia instrumentteja kohtaan, joita 1800-luvun loppupuolella kovasti kehiteltiin, oli johtanut eri pianomerkkien edustukseen. Faltin oli jo Viipurin-aikanaan perustanut pianoliikkeen, jonka toimintaa hän jatkoi Helsingissä yli kahden vuosikymmenen ajan. Faltinien asuessa Pohjoisesplanadi 5:ssä, Pohjoisesplanadin ja Helenankadun kulmassa, pianoliike sijaitsi saman talon alakerrassa. Siellä myytiin pianojen lisäksi flyygeleitä, urkuharmoneja ja joitakin pienempiä soittimia, kuten viuluja, huiluja ja fagotteja. Saksan matkoille lähtiessään Faltin sai usein pyyntöjä valita ja ostaa suomalaisille tuttavilleen uusia soittimia. Eräällä Saksan matkallaan Faltin teki myös päätöksen tutustua lähemmin urkujen rakentamiseen, jotta voisi sitten toimia Suomessa pätevämpänä urkujen tuntijana ja avustajana niiden rakentamisessa. Helsingissä pianoliikkeen hoitaminen oli jäänyt lähinnä Olga-vaimon vastuulle ja ajan myötä työ vaatikin kaikki hänen voimansa ja ajatuksensa. Faltinin ollessa Saksan-matkalla v. 1884 Olga kirjoitti hänelle toppuuttelevasti: ”Älä missään nimessä tilaa harmoneja ennen kuin näemme että todella saamme myytyä joitakin, minun mielestäni ne vievät

⁷⁷ (Flodin&Ehrström 1934, 258-260.)

⁷⁸ (Flodin&Ehrström 1934, 249, 270-271.)

kauheasti tilaa. --- koko ruokasali on täynnä, syömme keskellä huonetta, jossa on 2 flyygeiliä (ne pitää viedä pois ennen kuin katto romahtaa). Myös alhaalla kaikki on täyttä, poikien huoneessa seisoo 3 pianoa. Sinä olet täysin unohtanut, että olen saanut kotiin 15 vuokrasoitinta, joista 3 on flyygeileitä”. Faltin möi sittemmin pianoliikkeensä v. 1896 R. E. Westerlundille, joka toimi myöhemmin myös musiikkikustantajana. Vuoteen 1901 saakka Faltinin perustaman liikkeen nimi säilyi ”Faltinin Pianoliikkeenä” ja Faltinin vanhin poika Arthur jäi liikkeeseen töihin viiden vuoden ajaksi. Myytyään pianoliikkeensä Faltinit muuttivat v. 1897 Konstantininkadulle, nykyiselle Meritullinkadulle.⁷⁹

50 ikävuottaan lähestyessään Faltinin terveys alkoi rakoilla. Vuosikymmenien hektinen toiminta oli heikentänyt häntä ja v. 1884 Lisztin *Die Heilige Elisabeth* esitysten jälkeen Faltinin oli otettava virkavapaata urkurinvirastaan. Tytär Lisbeth hoiti viransijaisuutta isänsä ohjeistuksella. Myöhemmin kesällä sitkeä henkitorven tulehdus yhdistettynä Faltinia jo pari vuosikymmentä vaivanneeseen unettomuuteen pakotti hänet pidemmäksi ajaksi Bad Sodeeniin Frankfurtin lähelle. Lääkärit uskoivat Faltinin tarvitsevan kahdentoista viikon hoitokuurin, mutta ilokseen Faltin huomasi olevansa kunnossa jo kahdeksan viikon kuluttua. Lisbeth oli matkalla mukana apulaisena ja sihteerinä ja Faltinin toivuttua he vierailivat mm. Wiesbadenissa, Frankfurtissa ja Bayreuthissa nähden *Lohengrinin*, *Mestarilaulajat* ja *Parsifalin*. Euroopan-matkalta palattiin Suomeen kuten aina, Pietarin ja Viipurin tuttavien kautta. Faltinin 50-vuotisjuhlia juhlittiin vuoden 1885 alussa Säätötalolla.⁸⁰

1880-luvulla Faltinin mahdollisuus toteuttaa yhtä suurimmista intohimoistaan - kamarimusisointia - lisääntyi huomattavasti sitä mukaa kun perheen musisoiva nuoriso ja heidän ystävänsä kehittyivät taidoissaan. V. 1887 perustettiin jousikvartetti, jossa soittivat veljekset Jean ja Christian Sibelius, Ernst Lindelöf ja Richard Faltin nuorempi. Kvartetti harjoitteli joko Faltineilla tai Sibeliusten kotona Kaivopuistossa, jossa oli nuorille miehille mieluisa mahdollisuus ja vapaus musisoida vaikka läpi koko yön. Kvartetti ehti parin seuraavan vuoden aikana harjoitella suurimman osan Haydnin jousikvartetoista sekä useita Mozartin ja Beethovenin kvartettoja. Jean Sibelius korvattiin hänen ulkomailla ollessaan August Ringvallilla. Toisinaan kun harjoitukset pidettiin Faltineilla, soitettiin jousikvintettoja, jotta talon isäntäkin pääsi mukaan,

⁷⁹ (Flodin&Ehrström 1934, 150-151, 252-256. Krohn 1967, 104-105, 107, 256. Salmenhaara 1996, 24.)

⁸⁰ (Flodin&Ehrström 1934, 248, 250-254. Krohn 1967, 240.) Solisteina Lisztin teoksessa toimivat laulajapariskunta Anna ja Eugen Hildach.

toiseen viulustemmaan. Useimmiten Faltin kuitenkin soitti mukana pianokvintetissä tai -kvartetissa niin, että vuosien varrella lopulta lähes koko aineisto siltä alueelta oli läpikäyty. Jos vielä sattui niin, että Kajanuksen orkesterissa konserttimestarina toimiva viulisti Anton Sitt osui paikalle - ja niin sattui ilmeisen usein - soitettiin mm. Brahmsin sekstettejä. Vielä lähes 80-vuotiaana Faltin soitti huonosta näöstään huolimatta sujuvasti esim. Brahmsin ja Franckin kvintettejä.⁸¹

Faltinin mainitaan toimineen myös musiikkikriitikkona, ainakin vv. 1885 - 1886 *Finland* -lehdessä ja vv. 1898 - 1899 *Nya Pressen* -lehdessä. Lähteinäni käyttämiin kirjoituksiin näyttäisi jääneen lähinnä Sibeliukseen liittyviä mainintoja; tulkoon Faltinin Sibelius-suhde siis käytyä läpi tässä muodossa. Sibelius liittyi Faltinin johtamaan Akateemiseen Orkesteriin kevätlukukaudella 1886 ja eteni ajan myötä sen konserttimestariksi. Faltin oli aiemmin keväällä kuunnellut Sibeliuksen koesoiton ja suositellut häntä Yliopiston musiikistipendin saajaksi: ”Sibelius [on] --- osoittanut omaavansa hyvin lupaavat musikaaliset lahjat ylipäänsä, hyvän sävelkorvan ja jo sangen huomattavan valmiuden [viulunsoitossa]”. Apuraha heltisi kuitenkin vasta seuraavana keväänä. Keväällä 1887 Sibelius esiintyi ahkerasti kamarimuusikkona, mutta viuluvirtuoosin unelmat kokivat kolauksen: Musiikkiopiston konsertissa Mendelssohnin *viulukonserton* andante ja finaali epäonnistuivat. Faltin huomautti arvostelussaan, että andantessa ”ääni oli vähän ohut eikä aina aivan puhdas”. Finaali taas todisti ”kunnioitusta ansaitsevaa teknistä valmiutta”. Sibelius vaihtoi viulunsoitonopettajaansa syksyllä 1887 ja seuraavana keväänä Faltin kirjoitti Roden konserton esityksestä: ”Herra Sibeliuksen edistyminen tänä vuonna on ollut ilahduttavaa. Ääni on täyteläisempi kuin ennen, soitto levollisempaa ja varmempaa. Myös teknisesti suoriuduttiin vaikeasta konsertosta tavalla joka oli kunniaksi”. Myöhemmin keväällä 1888 Musiikkiopistossa esitettiin Sibeliuksen säveltämä *Teema ja muunnelmia jousikvartetille, cis-molli*. Teos otettiin suopeasti vastaan, mutta mitään innostusta se ei herättänyt. Huomiota herätti kuitenkin Faltinin kritiikki, jossa hän kirjoitti, että Sibelius kiinnosti säveltäjänä vielä enemmän kuin viulutaitelijana.⁸²

V. 1899 nimimerkki R.F. - kaikesta päätellen Faltin - kirjoitti *1. sinfonian* esityksen jälkeen teoksesta pitkän arvion mainiten mm. sen, että sinfoniamuoto ei ollut mitenkään

⁸¹ (Faltin 1962, 172. Flodin&Ehrström 1934, 256-257. Helsingin Suomalainen Klubi, elamankaari. Tawaststjerna 1997, 35, 42-43.)

⁸² (Flodin&Ehrström 1934, 333. Helsingin Suomalainen Klubi, elamankaari. Tawaststjerna 1997, 37-39, 42.)

kahlinnut Sibeliuksen mielikuvitusta: ”Päinvastoin hän liikkuu sen puitteissa ihailtavan vapaasti, seuraten henkensä lentoa ja sallien itselleen ne poikkeamukset mitkä hyväksi näkee. Mitään erityisesti suomalaisia piirteitä tästä sinfoniasta ei tapaa: säveltäjä puhuu siinä yleisinhimillistä ja kuitenkin samalla omaa kieltä”. *I. sinfonian* suomalaisista piirteistä on varmasti yhtä monia tulkintoja kuin tulkitsijoitakin, sekä aikanaan että nykyään. *I. sinfonia* sai kantaesityksensä aikana, jolloin Venäjän sortotoimet olivat kovimmillaan ja Suomen venäläistämiseksi suunniteltiin jatkuvasti uusia toimenpiteitä. Niinpä sen esityksestä muodostui varsinainen kansallinen juhlahetki ja isänmaallisen hengen joukkoilmaus. Sibelius koki Faltinin suosijanaan ja ystävänään ja säilytti muistissaan Faltinin v. 1912 esittämän lausuman, jonka mukaan Faltin asetti Sibeliuksen ”kaikkien nykyajan luovien säveltäjien yläpuolelle”. Kun Faltin v. 1918 kuoli, Sibelius oli pahoillaan, ettei ollut läsnä tämän hautajaisissa. ”Mutta en voi enää osallistua hautajaisiin”, kirjoitti Sibelius. Tällä hän viittasi Toivo Kuulan traagiseen kuolemaan ja hautajaisiin vain pari päivää ennen Faltinin kuolemaa. ”Pelko siitä, että kuolen ennen kuin sinfoniat ovat valmiit. Sanotaan: ’ei kaksi kolmatta’. Kuula, Faltin, ja?”⁸³

Muita 1880-luvun kotimaisia muistoja ovat mm. Paciuksen *Die Loreley* -ooppera. V. 1886 Faltin huomasi, että aina hänen vieraillessaan Paciuksen luona tämä kirjoitti jotain nuottikirjoitusta. Se herätti Faltinin uteliaisuuden ja kerran hän kysyi, eikö Pacius haluaisi soittaa hänelle kirjoittamaansa. Paciuksen vastatessa ettei hän siihen enää kyennyt, Faltin tarjoutui itse soittamaan. Faltin oli ensi hetkestä asti mykistynyt musiikin kauneudesta. Kysyttäessä Pacius vastasi partituurin olevan *Die Loreley* -ooppera, saksalaisen näytelmäkirjailijan ja runoilijan Emanuel Geibelin tekstiin. Paciuksen perhe tuntui Faltinin mukaan lähinnä ajattelevan, että hyvä kun vanhuksella oli jotain tekemistä. Faltinin soitettua teosta perheelle hekin huomasivat sen kauneuden. Tämän jälkeen Faltin vieraili Paciuksen luona tavallista useammin ja vähitellen alkoi näyttää siltä, että teos todella voitaisiin esittää jonain päivänä. Pacius vaati ehdottomasti, että vain Faltin, ei kukaan muu, harjoittaisi ja johtaisi oopperan. Faltin pyysi Kaarlo Bergbomia ottamaan hoitoonsa näyttämöllisen johdon. Kuorot harjoittelivat talven 1886-1887 aikana. Faltin kirjoitti useisiin ulkomaisiin konserttitoimistoihin saadakseen hyvän ja kokeneen tenorin. Herra Scheidweilerin lisäksi solisteina toimivat sitten mm. kotimaiset laulajat Emma Engdahl, Mathilda Lagermarck sekä Abraham Ojanperä. Jo ennen oopperan ensiesitystä Faltin kirjoitti siitä

⁸³ (Levas 1986, 170-174. Tawaststjerna 1997 136-137, 303-304.)

lehteen tarkan analyysin. Faltin johti *Die Loreleyn* kantaesityksen 28.4.1887. Suuren menestyksen saattelemana teosta esitettiin vielä useasti saman vuoden keväänä.⁸⁴

V. 1888 Topeliuksen 75-vuotisjuhlilla Ylioppilastalolla esitettiin, kuten aiemmin on mainittu, Faltinin *Sylvia-kantaatti*, joka Faltinin käsikirjoituksissa löytyy myös nimellä *Topelius-kantaatti*. Kantaatti sai erittäin suuren suosion ja sitä päätettiin esittää siitä lähtien aina Topeliuksen syntymäpäivänä 14.1. Näin tapahtui tiettävästi ainakin neljänä seuraavana vuonna. Faltin oli tutustunut Topeliukseen jo aiemmin tämän v. 1864 perustamassa Taiteilijakillassa ja oli sittemmin usein nähty vieras runoilijan kotona. Faltin muistelee eräässä musikaalisessa illanvietossa Topeliuksen luona saaneensa nähdä vanhan Elias Lönnrotin soittavan kanneltaan ja kuvasi tapahtumaa: ”olin aiemmin *kuullut* vanhuksen soittavan kanneltaan... mutta ei ollut yhtään vähemmän mielenkiintoista *nähdä* hänen soittavan... hän tuijotti kaukaisuuteen kuin hänellä olisi ollut jokin visio samalla kun hän näppäili vahvasti kieliä”.⁸⁵

Faltin vieraili Suomessa asuessaan lähes vuosittain entisessä kotimaassaan, erityisesti Danzigissa lapsuudenkodissaan sekä sisarustensa luona Berliinissä ja Zoppotissa. Faltinin omat lapset pääsivät kasvettuaan mukaan matkoille noin joka toinen vuosi, joten kesälomat olivat odotettua aikaa. Vuosien 1894 - 1914 välisenä aikana Faltin vieraili lähes poikkeuksetta joka kesä ulkomailla, Saksan lisäksi mm. Italiassa. Itsestään selvä pääte piste näillä vuosisadan vaihteen ympärille ajoittuville matkoille oli kuitenkin Zoppot, johon Faltinin äiti oli muuttanut Rose-tyttärensä perheen luo Faltinin isän kuoltua jo v. 1877. Myöhemmin äidinkin edesmentyä Faltin piti kuitenkin jatkuvasti yhteyttä sisaruksiinsa, jotka asuivat eri puolilla Saksaa sekä Englannissa. Vanhempana Faltinin seuralaisina matkoilla olivat milloin tytär, milloin vävy ja sekalainen kokoonpano näiden lapsia. Myös Faltinin sisarukset perheineen vierailivat usein Suomessa 1900-luvun puolella, yleensä kesäisin, ja majoittuivat jo aiemmin mainitulla Lepolan tilalla Tuusulanjärven rannalla. Aina siitä lähtien, kun Faltinin tytär Lisbeth oli avioitunut senaattori August Hjeltin kanssa v. 1887, oli Lepola ollut Faltinin perheelle tuttu kesänviettopaikka. Myös Faltinin Olga-vaimon sisaret, jotka olivat ajan myötä avioituneet herrojen Rosenius, Wahl, Wiik ja Sergejeff kanssa, vierailivat perheineen

⁸⁴ (Flodin&Ehrström 1934, 261-264. Lehtonen&Hako (toim.) 1987, 46.)

⁸⁵ (Flodin&Ehrström 1934, 265-267.)

usein Lepolassa. V. 1867 valmistuneen Lepolan kartanon lisärakennuksineen oli rakennuttanut August Hjeltin isä arkkiatri Otto E. A. Hjelt (1823-1913).⁸⁶

Vuosisadan vaihteessa Faltinia kohtasi perheessään monta raskasta asiaa: tieto nuorimman pojan Felixin parantumattomasta sairaudesta ja tulevasta kuolemasta sekä myös nuorimman tyttären Helmin vakava sairastuminen kuluttivat suuresti vanhempien voimia. Olga-vaimon sairastuminen vaikeaan lavantautiin v. 1888, josta hän sitkeytensä ja useiden kylpylähoitojen seurauksena ennusteista huolimatta jotenkin toipui, jätti kuitenkin pysyvästi heikentyneen terveydentilan. Erään Karlsbadiin suuntautuneen hoitokuurin aikana Olga antoi kipukohtauksen seurauksena sappikivien leikkauksiin erikoistuneen eurooppalaisen specialistin operoida itsensä: paljastui, että mitään sappikiviä ei koskaan ollut ollutkaan vaan kivut johtuivat lavantaudin aiheuttamista komplikaatioista. Olga kuoli väärän diagnoosin ja sitä seuranneen leikkauksen jälkiseuraamuksiin pari kuukautta operaation jälkeen Jenassa, lokakuussa 1901, vain 58-vuotiaana.⁸⁷

Vaikka Faltin oli lopettanut aktiivisen konserttijärjestämisen 1890-luvulla, hän oli silti usein nähty vieras kaupungin musiikkitapahtumissa. Monet nuoret konsertin pitäjät, varsinkin laulajat, kutsuivat Faltinia esiintymisiinsä. Yleensä Faltin sai konsertteihin vapaalipun, vanhempana kaksikin, toisen saattajaa varten. Kajanus kirjoitti vielä v. 1910 Faltinille 75-vuotispäivän onnittelukirjeessään - ensinnäkin kiitoksen siitä, että Faltin oli ensimmäinen, joka johdatti hänet äänitaiteen saloihin - mutta myös sen, kuinka hän edelleen tunsu Faltinin konserteissa tarkkailevan, että hän pitää tahtipuikkoaan oikein. Viittasiko Kajanus konsertteihin, joissa Faltin todella oli läsnä vai yleisemmällä tasolla, jää hieman epäselväksi. Konserttien jälkeen Faltin järjesti kotonaan usein taiteilijoiden tapaamisia.⁸⁸

1890-luvulta lähtien Faltin pääsi vihdoon nauttimaan työnsä tuloksista. Ehrströmin maininta Suomen musiikkielämän kehityksestä ”korvia huumaavasta diletantismista tekniseen viimeistelyyn ja hyvästä tahdosta täydelliseen toteuttamiseen” ei varmasti kuvaa Faltinin omia ajatuksia hänen kolmen vuosikymmenen aikaisista ponnisteluistaan, mutta tarkoittanee kuitenkin kuvastaa sitä valtavaa muutosta, jossa

⁸⁶ (Flodin&Ehrström 1934, 272-273. Krohn 1967, 13, 36, 55-56, 216, 221, 227, 235-236, 252. Meri 1982, 9-10, 29.) Lepolan osti v. 1922 Eemil Nestor Setälä ja muutti sen nimen Toimelaksi.

⁸⁷ (Faltin 1962, 19. Flodin&Ehrström 1934, 326-328. Krohn 1967, 148.)

⁸⁸ (COLL.52. Krohn 1967, 266-267.)

Faltinkin oli osallisena. Mutta vaikka Faltin tiesi tehneensä paljon muiden eteen, hänen oli toisinaan hyvin vaikea ymmärtää ja sulattaa sitä ajatusta, että hänen oma sävellystuotantonsa vaipui koko ajan enemmän ja enemmän unohduksiin. Vaikka taiteilijan vanhuus on useimmiten hyväksymisen koulua, se maistui Faltinille yhtä huonosti kuin kenelle tahansa muullekin. Katkerimpina hetkinään hän koki joutuneensa kohtalon välikappaleeksi: juuri kun hän oli saavuttanut suurta menestystä Promootiokantaatillaan v. 1890, astui nuori Sibelius esiin sellaisen teoksen kanssa (Kullervo-sinfonia v. 1892), joka lopullisesti asetti kantaatin varjoon; kymmenisen vuotta lisää ja mieskvartetit kalpenivat kerta heitolla Palmgrenin, Törnuddin ja Kuulan kuorosatsien jäyhän soinnin edessä! Se mikä Faltinin ehkä eniten yllätti tässä kaikessa - ironista kyllä - oli loppujen lopuksi se nopeus, jolla musiikkielämän suuri murros ja kehitys alkuun päästyään tapahtui.⁸⁹

Faltinin ikääntyessä hänen apunaan kotiaskareissa ja muussa sellaisessa toimi pääasiassa Lisbeth-tytär perheineen. Lapsenlapsista ainakin Greta asuikin isoisänsä taloudessa ennen avioitumistaan Väinö Krohnin kanssa. Omien lastenlasten lisäksi mm. Paciuksen tyttärentytär, hänkin äitinsä tavoin nimeltään Maria Collan, kävi lukemassa Faltinille useiden vuosien ajan tämän näön vähitellen huonontuessa. Muutoinkin Paciuksen lapset perheineen pitivät yhteyttä Faltiniin Paciuksen kuoleman jälkeen. Faltinin lapsenlapsi Greta Krohn muistelee, että v. 1910 Faltinin 75-vuotisjuhlia vietettiin tämän kotona Unioninkadulla. Kajanus soittajineen järjesti yllätysvierailun: orkesterilaiset kantoivat hiiren hiljaa soittimiaan - isompia ja pienempiä - Faltinin työhuoneeseen tämän ollessa pihanpuoleisessa ruokasalissa. Kun kaikki oli järjestyksessä, Kajanus nosti tahtipuikkonsa ja orkesteri alkoi soittaa, ensin hiljaa, sitten vähitellen voimistaen. Kuten arvata saattaa, Faltin oli kyyneliin saakka liikuttunut tästä mieluisasta yllätyksestä. Konsertin lopuksi Kajanus piti puheen vanhalle opettajalleen. Kuten vain muutama kappale aiemmin tuli esiin, Faltin-arkistoissa säilyneistä kirjeistä löytyy Kajanuksen 6.1.1910 päivätty onnittelukirje 75-vuotispäiviään viettävälle Faltinille. Mieleen nousee kysymys, lähettikö Kajanus siis sekä kirjeen että tuli yllätysvierailulle samana päivänä? Krohnin muisto voi viitata ehkä myös johonkin toiseen syntymäpäivään tai sitten kyseessä oli todellakin aidot yllätysjuhlat! Vuoden 1910 tienoilla Faltin alkoi kirjoittaa omia muistelmiaan kirjoituskoneella.⁹⁰

⁸⁹ (Flodin&Ehrström 1934, 270, 334-335.)

⁹⁰ (Flodin&Ehrström 1934, 329. Krohn 1967, 5-6, 263-265, 267-268.)

Faltinin 80-vuotisjuhlia v. 1915 vietettiin jo suuremman jännityksen vallassa, sillä Faltin oli jo todella vanha ja hänen näkönsä oli entisestään huonontunut. Silti hän jaksoi juhlissa vielä soittaa 17-äänikerran Walcker-urkujaan, jotka hän oli v. 1910 rakennuttanut äänieristettyyn kappelihuoneeseensa. Faltin kuoli kotonaan v. 1918 pari kuukautta Suomen kansalaissodan päättymisen jälkeen, iloisena siitä tiedosta, että Saksa oli voinut auttaa Suomea sodan päättämisessä. Faltin siunattiin omassa kirkossaan, Nikolainkirkossa, jota Suomen itsenäistyttyä edellisenä vuonna ei ymmärrettävästi enää haluttu kutsua keisarin mukaisesti, vaan jota oli alettu kutsua Suurkirkoksi. Hautajaisiin kokoontui suuri joukko Faltinin ystäviä, tuttavien ja kollegoita vuosikymmenten varsilta. Musiikista huolehtivat mm. Kaupunginorkesteri, Suomen Laulu, Helsingin Puhallinorkesteri, ystävien muodostamat laulu- ja jousikvartetit sekä sellisti Ossian Fohström ja urkuri Oskar Merikanto sooloesityksin.⁹¹ Kajanus, jonka kanssa Faltin oli ollut tekemisissä lähes koko tämän elämän ajan, puhui muistopuheessaan hyvin kauniisti entisestä opettajastaan:

” --- Richard Faltin ei kuulunut niihin, jotka käyttävät taidetta portaina oman kuuluisuuteensa tai oman etunsa saavuttamiseksi. Päinvastoin hän ratkaisi kaikki vaativat tehtävät uhraten oman mukavuutensa. Hän antoi joka kerran - lainatakseen hänen omia sanojaan - palan omasta elämästään. --- [Kiitokseen] hän vastasi seuraavin sanoin: 'En ole minkään kiitoksen arvoinen, tein vain sen mitä en voinut olla tekemättä'. --- Jokainen joka tunsi Richard Faltinin tinkimättömän taiteilijaetiikan, tiesi hyvin, että hän 'ei voinut olla' yrittämättä saavuttaa sitä korkeinta ja parasta mitä ylipäänsä oli saavutettavissa käytettävissä olevin resurssein. --- Vieraana hän tuli maahamme, kuin omana rakkaana, kunnioitettuna ja rakastettuna poikana suomalainen maa ottaa hänet haltuunsa”.⁹²

Faltin haudattiin vaimonsa Olgan ja vain vuoden ikäiseksi eläneen Rose-tyttärensä viereen Helsingin Vanhalle hautausmaalle.⁹³

Vuoden 1935 loppiaissunnuntain Uusi Suomi -lehestä löytyy Otto Ehrstömin kirjoittama sivun kokoinen artikkeli Richard Faltinista. Elämäkertakirjaa *Richard Faltin och hans samtid* ei mainita artikkelin yhteydessä, mutta sen julkaisu lienee taustalla Faltinin elämäntyötä käsittelevässä artikkelissa.⁹⁴ Pari päivää aiemmin Uusi Suomi oli julkaissut etusivullaan kuvalla varustetun tiedon, että kuvanveistäjä W. Martinin Richard Faltinista muovailema marmorinen rintakuva oli siirtynyt Helsingin

⁹¹ (Flodin&Ehrström 1934, 339-340. Krohn 1967, 265, 268, 270-271.)

⁹² (Flodin&Ehrström 1934, 341.)

⁹³ (Flodin&Ehrström 1934, 340.)

⁹⁴ (Uusi Suomi 6.1.1935, 3.)

Yliopiston haltuun. Samassa yhteydessä ilmoitettiin Yliopiston musiikkisalissa pidettävästä juhlahetkestä, jota vietettiin professori Faltinin 100-vuotissyntymäpäiväjuhlan kunniaksi.⁹⁵ Flodin aloittaman ja Ehrstömin loppuun kirjoittaman Faltin-elämäkerran julkaisun voisi siis kuvitella ajoitetun säveltäjän 100-vuotis juhluvuotta ajatellen.

2.4 Faltinin tuotannosta ja Kansalliskirjaston Faltin-arkistosta

Säveltäjänä Richard Faltinin tunnettuus painottuu pääasiallisesti kirkkomusiikkiin. Monet nykypäivänkin kirkkomuusikot tuntevat hänen nimensä lukuisista virsi- ja koraalikirjoista, merkittävimpinä aikaansaannoksina mainittakoot vuoden 1888 *Uusi Koraalikirja* ja siihen täydennyksenä v. 1889 ilmestynyt *Kokoelma alku- ja loppusoittoja*, joista peräti 113 alkusoittoa on Faltinin säveltämiä. V. 1903 valmistui useiden uusien painosten ja täydennysten jälkeen nk. *Faltinin Koraalikirja*, joka sittemmin oli käytössä aina Armas Maasalon ja Taneli Kuusiston v. 1945 toimittamaan uuteen koraalikirjaan saakka.⁹⁶

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon uusin, Kirkolliskokouksen v. 1986 hyväksymä virsikirja sisältää kolme Faltinin säveltämää virttä, jotka ovat vakiintuneet Suomen luterilaisen kirkon perinteeseen esiintyen jo v. 1938 virsikirjassa, silloin tosin eri numeroin. Virsi 126, v. 1889 sävelletty *Hilariuksen kiitosvirsi (Me kiitämme sinua...)* on edelleen kirkkoväen keskuudessa melko tunnettu Laudamus-hymni. Virsi on arvatenkin saanut nimensä Länsi-Euroopan ensimmäinen varsinaisen hymnirunoilijan, Poitiers'n piispa Hilariuksen (k. 367) mukaan, vaikka nykyään arvellaan, että virren teksti ei kuitenkaan olisi hänen kirjoittamansa. Virret 275 *Mä elän laupeudesta* sekä 363 *Kuin mainen kulta puhdistuu* Faltin on säveltänyt v. 1903 äänensä menettäneen papin, virsirunoilija Philipp Friedrich Hillerin (1699-1769) suomennettuihin teksteihin. Suomennoksen kumpaankin on tehnyt v. 1899 silloinen Eurajoen kappalainen Simo Korpela. Kaikki kolme Faltinin virttä vaikuttavat seurakuntakäytön lisäksi olevan suosittuja valintoja myös esim. kirkollisen ja hengellisen musiikin konsertteihin ja levyillekin. *Hilariuksen kiitosvirrestä* löytyy kuorolevytysten lisäksi ainakin mm. baritoni Jaakko Kortekankaan levytys vuodelta 1999 sekä Kari Tikan Lahden

⁹⁵ (Uusi Suomi 3.1.1935, etusivu.)

⁹⁶ (Collander&Faltin (toim.) 1891. Faltin (toim.) 1889 ja Faltin (toim.) 1904.)

kaupunginorkesterille sovittama levytys vuodelta 2004 Osmo Vänskän johdolla. Myös virsistä 275 ja 363 löytyy useita kuorolevytyksiä 2000-luvulta.⁹⁷

Mainittava erikoisuus on myös ensimmäisenä adventtina kirkoissa laulettava virsi 1, *Hoosianna, Daavidin poika*. *Hoosiannan* on säveltänyt saksalainen musiikkimies Georg Joseph Vogler (1749-1814) ja suomenkielisenä se on julkaistu ensimmäisen kerran v. 1871 E. A. Hagforsin toimittamassa kokoelmassa *Suomalainen lauluseppele*. Faltin on säveltänyt *Hoosiannaan* juhlanan alkusoiton 1800-luvun lopussa ja sen ottaminen vuoden 1903 Koraalikirjaan ja säilyttäminen vuoden 1945 Koraalikirjassa on mainittu erikseen alkupuheessa. Sen vuoksi on varsin erikoista, että suosittu ja tunnettu virsi on otettu virsikirjaan vasta v. 1986. Ehkä sen vuoksi, että ennen vanhaan lähdettiin kirkkoon *kuuntelemaan* Hoosiannaa ja adventti oli kirkkokuorolaisille vuoden kohokohtia. Vähitellen 1900-luvun jälkipuoliskolla yleistyi tapa, että myös seurakunta osallistuu sen laulamiseen.⁹⁸

Faltinin säveltämä *Siunaus* (Herran siunaus) voidaan jollakin tapaa nähdä myös yksinlauluksi. Koska se on kuitenkin perinteisesti osa suomalaista jumalanpalvelusliturgiaa, en käsittele sitä opinnäytetyössäni varsinaisena yksinlauluna. *Siunaus* on pappia varten sävelletty pienimuotoinen ”sololaulu urkujen säestämänä”. Koska laulu on yksinlaulun omainen ja kokemattomalle laulajalle ehkä ääniteknisesti hieman vaativa, sitä kuulee kirkoissa pappien laulamana vain harvoin. *Siunauksenkin* sävellyksellisestä erikoislaatuudesta ja aikaa kestävästä koskettavuudesta kertoo se, että sen ovat levyttäneet hengellisillä levyillään esim. baritoni Esa Ruuttunen v. 2001 sekä tenori Kalevi Tamminen v. 2003. Löytyypä kappaleesta jopa levytetty huilusovituskin sekä pari kuorolevytystä.⁹⁹

Kirkkomusiikin lisäksi kuoromusiikki on toinen musiikinlaji, josta Faltin on vielä nykypäivänäkin tunnettu. Kuorolauluun alkoi ilmaantua kansallistunteen ilmausta jo 1800-luvun alusta lähtien varsinkin Saksassa ja Sveitsissä, joista kvartettilaulun perusta oli lähtöisin. Aluksi kuorolaulu liittyi iloiseen yhdessäoloon pöytä- ja juomalaulujen sekä serenadien merkeissä, mutta sai sitten pian laajempia ulottuvuuksia sekä sosiaalisessa että taiteellisessa merkityksessä. Kuorolaulussa nähtiin mahdollisuuksia laajojen kansankerrosten musiikin harrastuksen aktivoijana, sivistyksellisenä kohottajana

⁹⁷ (Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Virsikirja 1986, 161-162, 328, 433. Yleisradio.)

⁹⁸ (Maasalo&Kuusisto&Lehtonen (toim.) 1945, esipuhe. Suomen evankelis-luterilainen kirkko.)

⁹⁹ (MS.MUS.FALTIN. Yleisradio.) Sattumoisin toimin itse 28.6.2009 avustajana

juhla jumalanpalveluksessa Uuraisten kirkossa, jossa Faltinin tyttärenpoika Richard Hjelt aikoinaan toimi kirkkoherrana, ja esitin Faltinin *Siunauksen*.

ja yhteishengen luoja. Faltin on säveltänyt sekä kevyempää että vakavampaa kuoromusiikkia erityisesti mieskuorolle, mutta myöskin sekakuorolle ja naiskuorolle. Tunnetuimpia mieskuorolauluja ovat mm. J. H. Erkon sanoihin sävelletyt *Kansalaislaulu* ja *Taistele* sekä *I livets kamp* ja *Tuuli se raivosi rannan puissa*. Faltinin kuorotuotantoa löytyy ainakin sellaisista nuottikokoelmista kuin *Laulu-Miesten Lauluja*, *Kansavalistusseuran laulukokoelmat* ja *Ylioppilaslaut*.¹⁰⁰

Faltin teki myös runsaasti sovituksia, lähinnä kuoro- ja yksinlaulusovituksia. Ajan hengen mukaisesti hän keräsi ja merkitsi muistiin kansanlauluperinnettä ympäri Suomea ja teki sitten lauluista omat sovituksensa. Perinteiset suomalaiset lauluvihkosarjat, kuten esim. *Det Sjungande Finland* ja *Kotimaisia Yksinlauluja* tuntevat Faltinin nimenomaan hänen kansanlaulusovitustensa perusteella. Suuren yleisön keskuudessa lauletuimpia ja ainakin vanhempien sukupolvien hyvin tuntemia kansanlaulusovituksia ovat mm. *Kun ensi kerran silmäs nä'in* (Ähtäristä), *Hyljätyin valitus* eli *Aamulla varhain kun aurinko nousi* (Keuruulta), *Kehtolaulu* eli *Tuuti, tuuti, tuomenmarja...* (Jyväskylältä), *Ehtoolla* eli *Ah, aurinkoinen kultainen...* (Karjalasta). Kuten kuorosävellyksiä myös useita Faltinin kansanlaulusovituksia on levytetty eri kuorojen esim. Ylioppilaskunnan Laulajien, Suomen Laulun ja Radion Kamarikuoron toimesta. Esim. Ylioppilaskunnan Laulajat ovat levyttäneet ainakin kymmenkunta laulua, mm. *Yksi ruusu on kasvanut laaksossa*, *Tuoll' on mun kultani*, *Vienan rannall'*, *Ah, mun rakas lintuseni*, *Kaipaus* eli *En voi sua unhoittaa poies* ja *Lapsuuden toverille* eli *Sä kasvoit neito kaunoinen*. Muita kuin kuorosovituksia ovat esim. Fazerin v. 1899 julkaisema pianopartituurisovitus Paciuksen oopperasta *Kaarle kuninkaan metsästys*.¹⁰¹

Kantaattisävellykset edustavat Faltinin suurimuotoisimpia teoksia, orkesteriteoksia. Suurimuotoisista vokaaliteoksista merkittävin on v. 1890 maisterivihkiäisiin sävelletty *Promootiokantaatti*, joka liittyy kalevalaiseen aiheeseen ja on sävelletty kansanrunoustieteilijä Kaarle Krohnin suomenkieliseen tekstiin. Faltinin kantaatti mainitaan Kalevala-sävellysten historian kannalta merkittävänä, sillä se oli Suomen ensimmäinen laajamuotoinen puhtaasti Kalevala-aiheinen vokaaliteos. Kuorolle, solistille ja orkesterille sävelletty kantaatti on musiikillisesti varsin mielenkiintoinen ja sen kalevalaisen tekstin johtoi aiheena on kehoitus tulevaisuuden Sammon taontaan.¹⁰²

¹⁰⁰ (Flodin&Ehström 1934, 348-353. Salmenhaara 1996, 411.)

¹⁰¹ (MS.MUS.FALTIN. Lehtonen&Hako (toim.) 1987, 44. Salmenhaara 1996, 31-32. Yleisradio.)

¹⁰² (MS.MUS.FALTIN. Salmenhaara (toim.) 1994, 75-76. Salmenhaara 1996, 51.) Kajanuksen v. 1885 säveltämä *Aino-mysteeri*, sinfoninen runo loppukuoroineen orkesterille (tunnetaan myös nimellä *Aino-*

Promootiokantaattia esitettiin heti ilmestymisvuotenaan myös Vaasassa sekä muutaman seuraavan vuoden aikana Helsingissä ja Jyväskylässä. V. 1894 järjestetyt Vaasan laulu- ja soittojuhlat huipentuivat loppukonserttiin, jonka ohjelmisto oli kokonaan suomalainen: Faltinin *Promootiokantaatti*, Kajanuksen *Aino-sinfonia*, Armas Järnefeltin *Korsholma*, joka on sittemmin mainittu hänen merkittävimmäksi orkesteriteoksekseen sekä Sibeliuksen kantaesitys *Improvisaatio* (tunnetaan sittemmin nimellä *Kevätlaulu*). V. 1919 Kajanus johti *Promootiokantaatin* kunnianosituksena edellisenä vuonna kuolleelle Faltinille. Ylioppilaskunnan Soittajat ovat esittäneet *Promootiokantaatin* konsertissaan v. 2000.¹⁰³

Muita Faltinin kantaatteja ovat mm. Topeliuksen 70-vuotisjuhliin v. 1888 sävelletty *Sylvia*- eli *Topelius-kantaatti* ja *Aleksanteri*- eli *Juhlakantaatti* vuodelta 1894. Muita kuin vokaalisävellyksiä ovat esim. lukuisat fuugat ja jousikvartetto vuodelta 1880. Jousikvartettoa ei löydy Faltin-elämäkerran teosluettelosta, vaikka se on muissa lähteissä mainittu. Pianoteoksia ovat mm. Saksassa v. 1850 syntyneet nuoruudenteokset *Deux sonates pour le pianoforte*. Suomessa v. 1861 sävelletty Schumann- ja Mendelssohn-vaikutteita henkivä *Muunnelmia omasta teemasta* on levytetty Yleisradion kantanauhalle v. 1962 piano- ja urkuvirtuosi Tapani Valstan (1921-2010) soittamana.¹⁰⁴

Kansalliskirjaston Fennica-arkistoihin kuuluva Richard Faltin -arkisto on hyvin laaja ja sisältää monipuolista aineistoa. Arkistokansioita on yhteensä 37 kappaletta, reilut kolme hyllymetriä. Kansioiden signum-merkinnät, joita opinnäytetyössänikin käytän, ovat joko muotoa MS.MUS.FALTIN tai COLL.52. MS.MUS.FALTIN -merkityt kansiot sisältävät Faltinin musiikillisen aineiston: kaiken nuottiaineiston kuten sävellys- ja sovituskäsikirjoitukset, opintoihin liittyvän materiaalin samoin kuin useat musiikinteorian ja sävellyksen opaskirjat sekä musiikilliseen tekstuuriin liittyvät

sinfonia) sisälsi kyllä lyhyessä lopputaitteessa myös mieskuoro-osuuden, mutta sen teksti ei ole peräisin Kalevalasta ja musiikiltaan sen on sanottu olevan yksi puhtaimmin wagneriaanisista teoksia suomalaisessa musiikissa. Ks. tarkemmin Suomalainen 1952, 54-55. Kalevalasta ammentavia *orkesteriteoksia* ennen 1890-lukua kaikillakin taiteen aloilla puhjennutta todellista karelianismi-buumia olivat mm. Filip von Schantzin *Kullervo-alkusoitto* v. 1860 sekä Kajanuksen *Kullervon surumarssi* (tunnetaan myös nimellä *Kullervon kuolema*) v. 1880. 1890-luvulta eteenpäin Kalevala-aiheeseen musiikin saralla tarttuivat ainakin Ilmari Krohn v. 1891 teoksellaan *Pohjolan häät*, kansanmusiikkisovitelma orkesterille sekä v. 1892 sinfoninen runo *Lemminkäisen tulo Pohjolaan*. V. 1892 kantaesitettiin suomalaisen säveltaiteen merkkipaalu, Sibeliuksen *Kullervo, sinfoninen runo orkesterille, solisteille ja kuorolle* (nyk. tunnetaan nimellä *Kullervo-sinfonia*). *Karelia-alkusoiton* ja *-sarjan* Sibelius sävelsi v. 1893. Ks. tarkemmin Salmenhaara 1996, 41-51, 65.

¹⁰³ (Salmenhaara 1996, 56, 58. Ylioppilaskunnan Soittajat, orkesteri/ohjelmisto.)

¹⁰⁴ (Kangosjärvi 2010, C8. MS.MUS.FALTIN. Salmenhaara 1996, 482. Yleisradio.)

tutkielmat ja kirjoitukset. COLL.52 merkinnällä varustetut kansiot sisältävät esim. Faltinin päiväkirjoja, kirjeenvaihtoa, konserttiohjelmia, puheita, esitelmiä, kritiikkejä sekä myöskin Helsingin Musiikkiopiston, lukkari-urkurikoulun, koraalikomitean ym. instanssien toimintaa koskevaa aineistoa. Faltinin henkilökohtaisen arkiston lisäksi Kansalliskirjastosta löytyy myös valtava Richard Faltinin -musiikkikirjasto, jonka kokoelmaan sisältyy mm. ulkomaista musiikkikirjallisuutta 289 nidosta, kotimaista musiikkikirjallisuutta 39 nidosta, aikakauskirjoja yms. 173 nidosta, ulkomaisia nuottijulkaisuja 422 nidosta ja vihkoa, sekä kotimaisia nuottijulkaisuja 63 nidosta. Yhteensä siis 986 nidosta ja vihkoa, lisäksi vielä erilaisia nuottikäsitteitä 51 vihkoa. Ulkomaiset nuottijulkaisut sisältävät mm. Saksan Bach-seuran v. 1851 julkaisemat *J. S. Bachin kootut teokset*, yhteensä 46 nidettä, samoin *Händelin kootut teokset*, yhteensä 38 nidettä, *Denkmäler deutsches Tonkunst I ja II* (saksalaisen säveltaiteen mestariteoksia), yhteensä 68 nidettä, sekä lisäksi mm. oopperoita ja oratorioita. Harvinaisuuksia ovat varmasti myös *Allgemeine Musikzeitungin* vuosikerrat 1886 - 1914 sekä *Signale* 1857 - 74. Lisäksi kokoelmaan kuuluu Faltinin oman musiikinkuuntelun myötä kertynyt runsas konserttiohjelmien kokoelma 1850-luvulta hänen viimeisiin elinvuosiinsa saakka. Instrumentaalimusiikin vähäisyys kokoelmissa selittyy sillä, että luopuessaan Yliopiston musiikinopettajan tehtävistään v. 1896 Faltin antoi kaikki orkesterimusiikin partituurit ja stemmat Akateemiselle Orkesterille. Kamarimusiikin nuotit puolestaan siirtyivät perintönä pojalle Richard W. G.:lle. Faltinin harrastamien kuvataiteiden ja kirjallisuuden alojen kirjat eivät kuulu kokoelmiin. Faltinin Helsingin Yliopistolle testamenttaaman materiaalin toimitti kokoelmiin Faltinin tytär Lisbeth Hjelt.¹⁰⁵

¹⁰⁵ (Elmgren-Heinonen (toim.) 1959, 347. Flodin&Ehrström 1934, 5, 275. Granlund (toim.) 1996, 1-34. Suhonen 1997, 66-67.)

3 YKSINLAULUT

Koska opinnäytetyöni sai alkunsa juuri Faltinin yksinlauluista ja niiden esittämisestä, pidin mielekkäänä valintana ottaa työhön mukaan katsauksen Faltinin musiikilliseen tuotantoon yksinlaulujen kautta. Koska 16 yksinlaulun perusteellinen analysointi olisi ollut työmäärältään toisen opinnäytetyön laajuinen, päätin esitellä yksinlauluja ennen kaikkea Faltinin elämänvaiheiden kautta. Kuten jo aiemmin on tullut ilmi sekä Faltinin ammatillinen että henkilökohtainen elämä nivoutuivat usein hyvin läheisesti toisiinsa.

Käydessäni käsiksi Kansalliskirjaston arkistosta löytyviin Faltinin alkuperäisiin yksinlaulukäsikirjoituksiin törmäsin heti erääseen suureen haasteeseen: alkuperäiset käsikirjoitukset on kirjoitettu erittäin huolellisella ja siistillä, mutta usein harmillisen pienellä mustetekstauksella. Nuotin lukemisen vaikeus koski erityisesti laulujen sanoja, jotka on haasteellisen kokonsa lisäksi kirjoitettu vanhalla tekstaustyyllillä. Muutamakin työpäivä kului pelkästään selvittäessäni Faltinin käyttämää kirjoitustapaa ja -tekniikkaa ja vertaillenani tekstejä toisiinsa.

Kuudestatoista laulusta yhdeksän on sävelletty saksankielisiin teksteihin. Ilman suhteellisen hyvää saksankielen taitoa ja kieliopillisten sääntöjen tuntemusta tekstien selvittäminen olisi ollut varmasti lähes mahdotonta, sillä juuri kielen tuntemus ja siitä seuraava kyky ennakoida ja olettaa asiayhteyksiä olivat usein avaimena jonkin yksittäisen kirjaimen tai kirjainyhdistelmän tunnistamiseen. Saksankielisistä lauluista neljä on sävelletty käännosteksteihin, joiden alkuperäisenä kielenä on ollut englanti. Saksankielisten laulujen lisäksi kuusi laulua on sävelletty ruotsinkielisiin teksteihin ja yksi suomenkieliseen.

Ensin olin ajatellut tehdä kaikkiin lauluihin suomenkieliset käännökset, mutta päädyin lopulta siihen ratkaisuun, että laitan kunkin laulun kohdalle näkyviin ne tekstit ja käännökset, joita lauluista oli valmiina löydettävissä. Parhaimmillaan tämä tarkoittaa joidenkin laulujen kohdalla kolmea erikielistä versiota. Poikkeuksena ovat levytysprojektitissa mukana olevat kolme laulua, joiden suomenkieliset käännökset löytyvät opinnäytetyön liitteenä olevan *Liebeslied - Lauluja romantiikan ajan Helsingistä* -CD:n esittelylehtisestä. Seuraavalla sivulla olevan taulukon tarkoituksena on avata edellä esitetyt tiedot hieman ymmärrettävämpään muotoon:

TEOS	SÄVELLYS- VUOSI	JULKAISU- VUOSI	ALKUPERÄIS- TEKSTIT	KÄÄNNÖKSET	NUOTIN SJAINTI	TALLENTEET
Metamorphosen (O, Bonie Was Yon Rosy Brier)	1856	1871	Robert Burns (saks.: Wilhelm Gerhard)	Ah, oisiko? (kääntäjä ei tiedossa)	Sibelius- Akatemian kirjasto	Risto Saarman 1989 (Yleisradion äänite)
Das Spinnrädchen (Bessy and Her Spinnin-Wheel)	1856	1871	Robert Burns (saks.: Wilhelm Gerhard)	Spinnvisa (kääntäjä ei tiedossa)	Sibelius- Akatemian kirjasto	Maiju Kuusola 1962 (Yleisradion äänite)
An die Waldlerche (To the woodlark)	1856	ei julkaistu	Robert Burns (saks.: Wilhelm Gerhard)		Kansallis- kirjasto	Riikka Siltanen 2009 (CD: Liebeslied, lauluja romantiikan ajan Helsingistä)
Meine Jean (Of A' The Airs The Wind Can Blaw)	1856	ei julkaistu	Robert Burns (saks.: Wilhelm Gerhard)		Kansallis- kirjasto	
Erstrer Schnee	1856	ei julkaistu	Moritz Hartmann		Kansallis- kirjasto	
Hervor! Hervor! Ihr Blümlein all	1859	ei julkaistu	T. A. Sprengel		Kansallis- kirjasto	
Frühlingslied	1858	ei julkaistu	T. A. Sprengel		Kansallis- kirjasto	
Liebeslied	1858	ei julkaistu	T. A. Sprengel	Strömmen (Faltin)	Kansallis- kirjasto	Riikka Siltanen 2009 (CD: Liebeslied, lauluja romantiikan ajan Helsingistä)
Waldblümelein	1861	1871	T. A. Sprengel	Skogsblomma, du! (kääntäjä ei tiedossa)	Sibelius- Akatemian kirjasto	Harry Dahlström 1983, Satu Vihavainen 1988 (Yleisradion äänite)
Ro	1869	1871	Fredrik Berntsson	Rauha (Oili Siikaniemi)	Sibelius- Akatemian kirjasto	Göta Blomberg 1963, Satu Vihavainen 1988 (Yleisradion äänite)
Viinitarhan edustalla	1870	1871	Suonio (Julius Krohn)		Sibelius- Akatemian kirjasto	Matti Tuloisela 1963 (Yleisradion äänite)
Det vet ingen	1871	1871	Zacharias Topelius		Sibelius- Akatemian kirjasto	
Två rosenblad	1886	1887	Emil von Ovanten		Sibelius- Akatemian kirjasto	Marja Eskola 1962, Viking Smeds 1971, Satu Vihavainen 1988 (Yleisradion äänite), Riikka Siltanen 2009 (CD: Liebeslied, lauluja romantiikan ajan Helsingistä)
Om jag dör först	1892	n. 1892	Mackay	Sterb' ich zuerst (kääntäjä ei tiedossa)	Sibelius- Akatemian kirjasto	
I hösten	1892	n. 1892	Gabriel Lagus	Im Herbst (kääntäjä ei tiedossa)	Sibelius- Akatemian kirjasto	
Bön för Finland	1898	n. 1898	Anna Edelheim	Suomen rukous (Yrjö Veijola)	Sibelius- Akatemian kirjasto	

3.1 *Fünf Lieder für eine Sopranstimme mit pianoforte Begleitung (1856)*

Faltin sävelsi ensimmäisen yksinlaulusarjansa huhtikuussa 1856 ollessaan 21-vuotias. Hän oli edellisen vuoden lopussa valmistunut Leipzigin Konservatoriosta ja jäänyt vielä kevääksi kaupunkiin ennen muuttoaan Viipuriin. Faltin omisti viidestä laulusta koostuvan laulusarjan sisarelleen Roselle. Neljä ensimmäistä laulua - *Metamorphosen*, *Das Spinnrädchen*, *An die Waldlerche* ja *Meine Jean* - on sävelletty Robert Burns'n teksteihin, viidennen laulun - *Erster Schnee* - tekijäksi mainitaan H. Hartmann.¹⁰⁶

Faltinin valinta säveltää Skotlannin kansanrunoilijana tunnetun Robert Burns'n (1759-1796) tekstiin oli hyvin tyypillistä 1850-luvun eurooppalaisille musiikkivirtauksille. Saksa, Ranska ja Italia olivat vanhoja musiikkikulttuurimaita ja vuosisadan lopulla Suomeenkin levinnyt kansallisromanttinen aate oli Saksassa tuttua jo hieman aiemmin. Kansaa ja rahvasta ihannoiva kansallisromantiikan ajan musiikki lähestyi aiheitaan usein idealisoidusta näkökulmasta ja pyrki silottelemaan sitä salonkikelpoiseksi.¹⁰⁷

Burns'n tekstit ovat innoittaneet lukuisia muitakin säveltäjiä ympäri maailman jo hänen omasta elinajastaan lähtien: esim. Joseph Haydn (1732-1809) oppilaineen teki sovituksia peräti 450 skotlantilaiseen ja walesilaiseen sävellykseen, joissa Burns'n tekstien osuus oli huomattava. ARSCA-tietokannassa tehty haku osoittaa, että varhaisromantiikasta eteenpäin Burns'n runoihin ovat säveltäneet enemmän tai vähemmän ainakin mm. Carl Maria von Weber (1786-1826), Felix Mendelssohn-Bartholdy (1809-1847), Robert Schumann (1810-1856), Clara Schumann (1819-1896), Max Reger (1873-1916), Maurice Ravel (1875-1937), Benjamin Britten (1913-1976) ja jopa Dmitri Sostakovits (1906-1975). Yksittäisiä sävellyksiä löytyy myös Suomesta: ainakin F. Pacius, K. J. Moring, O. Merikanto ja L. Madetoja ovat säveltäneet Burns'n runoihin.¹⁰⁸

Tietoa siitä, mistä Faltin on saanut saksankieliset käänöksensä Burns'n lauluihin, ei ollut helppoa löytää. Google-haulla löytyi ennen vuotta 1856 saksaksi käännettyjä Burns'n runoja esim. Philipp Kaufmannilta (1802-1846), jonka v. 1839 julkaistu *Gedichte* sisältää kaksi samaa runoa kuin Faltinin laulut. Runokäännösten vertaaminen lauluteksteihin kuitenkin osoitti, että ne poikkesivat jonkin verran toisistaan ja runot

¹⁰⁶ (Flodin&Ehrström 1934, 346. MS.MUS.FALTIN.)

¹⁰⁷ (Murtomäki 15.11.2005. Salmenhaara 1996, 26-30.)

¹⁰⁸ (Det Sjungande Finland II 1871, 15. Tammen musiikkitietosanakirja 1 A-L 1983, 148.) Haut muissa tietokannoissa kuin ARSCA:ssa olisivat voineet tuoda lisätietoja ja tarkennuksia asiaan, mutta tässä kohden asiasta vain esimerkin omaisesti.

olivat myös nimetty eri tavoin kuin Faltinin laulut. Toiseksi merkittäväksi Burnsien runojen saksantajaksi mainittiin kirjailija Ferdinand Freiligrath (1810-1876), mutta hänen internetistä löytyvistä Burns-käännöksistään ei kuitenkaan löytynyt Faltinin laulutekstejä vastaavia runoja. Lopulta vastaan tuli Wilhelm Gerhardin (1780-1859) teos *Robert Burns' Gedichte*, josta osa on luettavissa internetissä. Tästä osasta löytyi kolme täsmälleen samoilla nimillä ja käännöksillä varustettua runoa kuin Faltinin lauluistakin, vain *Das Spinnrädchen* jäi löytymättä. Tämän löydöksen perusteella voi pitää hyvin uskottavana, että kaikkien Faltinin Burns-laulujen - myös *Das Spinnrädchenin* - saksankielisten käännösten todennäköisenä lähteenä on Gerhardin Leipzigissa v. 1840 julkaistu runoteos.¹⁰⁹

Burnsien alkuperäiset runot löytyvät hänen kokoelmakirjastaan nimillä *O, Bonie Was Yon Rosy Brier (Metamorphosen)*, *Bessy and Her Spinnin-Wheel (Das Spinnrädchen)*, *To The Woodlark (An die Waldlerche)* ja *Of A' The Airts The Wind Can Blaw (Meine Jean)*.¹¹⁰

Metamorphosen ja *Das Spinnrädchen* löytyvät v. 1871 julkaistusta *Det Sjungande Finland II* -kokoelmasta, toinen suomeksi, toinen ruotsiksi käännettynä. *Metamorphosen* on saanut käännös-nimekseen *Ah, oisiko!* ja *Das Spinnrädchen* suuremman käännöksen *Spinnvisa*. Näiden käännösten tekijöistä ei ole tietoa, mahdollisesti kääntäjä on voinut olla Faltin itse, suomenkielisen laulun kohdalla tuskin kuitenkaan, sillä Faltinin suomenkielentaito ei ollut kovinkaan hyvä. Vaikka Faltinin käsikirjoituksissa *Das Spinnrädchen* -sävellyksessä on kolme säkeistöä, *Det Sjungande Finland II* -kokoelmaan on päätyneet vain kaksi säkeistöä. Burnsien alkuperäisessä runossa on peräti neljä säkeistöä.¹¹¹

Metamorphosen -laulusta löytyy Yleisradion kantanauhaäänite vuodelta 1989 sen suomenkielisestä versiosta *Ah, oisiko!*. Esittäjinä toimivat tenori Risto Saarman ja pianisti Pentti Kotiranta.¹¹²

¹⁰⁹ (Gerhard 1840, 119-120, 262, 309. Kaufmann 1839, 15, 107-108. University of London.)

¹¹⁰ (Mackay (toim.) 1986, 329, 452, 550, 558.)

¹¹¹ (Det Sjungande Finland II 1871, 50-52, 60-62.)

¹¹² (Yleisradio.)

Metamorphosen

O! wäre mein Liebchen das Röslein roth,
dort oben auf felsinger Mauer!
Und ich, ich fiel' ihr ein Tröpfchen Thau,
in den Busen mit wonnigem Schauer!

Wie wollt' ich, weich gebettet, die Nacht
durch wachen im Taumel der Liebe,
es' mich aus duftiger Lagerstatt
der Strahl der Sonne vertriebe!

O wäre sie jener Hollunderstrauch
im Lenze bei festlichem Reigen!
Und ich, ein Vöglein, baute mein Nest
in seinem blühenden Zweigen!

Wie wollt ich trauern, wenn stürmicher Nord
die Blumenbüschel zerknickte:
wie jauchzen und singen, wenn junger Mai
mit neuen Blüten sie schmückte!

O, Bonnie Was Yon Rosy Brier

O bonnie was yon rosy brier,
That blooms sae far frae haunt o' man;
And bonnie she, and ah, how dear!
It shaded frae the e'enin sun.

Yon rosebuds in the morning dew,
How pure, amang the leaves sae green;
But purer was the lover's vow
They witness'd in their shade yestreen.

Ah, oisiko!

Ah! oisiko kultani ruusu tuo,
mi vuorien rinteellä hehkuu.
Ja mä, se kaste, mi helmeillen
ruusun verhossa kirkkaasti välkky!

Kuin valvoisin mä kaiken yön
ihailen mun ruusuuni kainoo,
ja viipyisin sulon kullan luon',
mun kunne kuolettais päivä!

Ah, oisiko hän kuni tuomi tuo,
mi kukkivi, tuoksuvi aina.
Ja mä, se lintu, tuomen oksilla
laulavi huolitta aivan:

Kuin huoltuis rintani halla jos veisi,
myrsky kukkaset taittais,
ja kuin ilolauluja raikuisi
kun taas kevät uusilla täyttäis!

All in its rude and prickly bower,
That crimson rose, how sweet and fair!
But love is far a sweeter flower
Amid life's thorny path o' care.

The pathless wild, and wimpling burn,
Wi' Chloris in my arms, be mine;
And I the world, nor wish, nor scorn,
Its joys and griefs alike resign.

Das Spinnrädchen -laulusta puolestaan löytyy Yleisradion kantanauhatalenteet sekä ruotsin- että suomenkielillä. Altto Maiju Kuusojä ja pianisti Marja Oja ovat v. 1962 äänittäneet *Spinnvisan* ja *Kehruulaulun*. Tämä Yleisradion tallenne on ainoa lähde, jossa laulusta löytyy maininta suomenkielisestä versiosta - *Kehruulaulu* - missään nuoteissa tai käsikirjoituksissa sellaista ei tullut vastaan. Myöskään Yleisradion Äänilevystö-osaston omista arkistoista ei löytynyt mainintaa suomenkielisestä sanoittajasta, kun tiedustelin asiasta puhelimitse.¹¹³

Das Spinnrädchen

Wenn ich mein schnurrend Rädchen dreh'
auf Rocken und auf Spule seh'
ist mir so wohl in meinen Sinn,
und schneller fließt der Abend hin.
Mit Weberschiff und Nadelstich
bekleidet es und wärmt es mich:
ich bin vergnügt bis auf die Zeh',
wenn ich mein schnurrend Rädchen dreh'.

Spinnvisa

Mitt hjul det surrar muntert kring,
allt ler mot mig på jordens ring.
Så klar och sorgfri är min håg
som vikens solbelysta våg.
Min tråd blir fin, min väf blir god
och sömmad se'n med tålmod
den ger en klädnad varm och skön
som blir mitt lätta mödas lön!

¹¹³ (Yleisradio.)

Von Stroh ist meines Hüttchens Dach,
und vor dem Hüttchen fließt ein Bach,
Forellen schwimmen hin und her
und Vöglein fliegen kreuz und quer.
Und neben schlanker Birke steht
ein Apfelbaum und weht auf mich
all seiner weissen Blüthen Schnee:
in des ich flink am Rädchen dreh´.

Mein Rädchen schützt mich vor Neid,
vor Langenweil und andrem Leid,
und wie es mir so wohl gefällt,
gäb' ich's um keinen Preis der Welt.
Mit allem Flitterstaat und Tand,
füllt noch der Reichs' im ganzen Land,
mehr Sorge, Kummer, Noth und Weh,
als ich, wenn ich mein Rädchen dreh'.

Bessy and Her Spinnin-Wheel

O Leeze me on my spinnin' wheel,
And leeze me on my rock and reel;
Frae tap to tae that cleeds me bien,
And haps me fiel and warm at e'en;
I'll set me down and sing and spin,
While laigh descends the simmer sun,
Blest wi' content, and milk and meal,
O leeze me on my spinnin' wheel.

On ilka hand the burnies trot,
And meet below my theekit cot;
The scented birk and hawthorn white,
Across the pool their arms unite,
Alike to screen the birdie's nest,
And little fishes' caller rest;
The sun blinks kindly in the biel',
Where blythe I turn my spinnin' wheel.

Från rutan ser jag angen grön,
och bortom den, på vackra skön.
Med holmar, uddar vikar, sund,
den fiskarn metar vid sitt grund.
På ängen beta hvita lamm
i vassen simmar anden fram
och vid min spinnrock gläds jag här
att se hur herrlig jorden är.

On lofty aiks the cushats wail,
And Echo cons the doolfu' tale;
The lintwhites in the hazel braes,
Delighted, rival ither's lays;
The craik amang the claver hay,
The pairtrick whirring o'er the ley,
The swallow jinkin' round my shiel,
Amuse me at my spinnin' wheel.

Wi' sma' to sell, and less to buy,
Aboon distress, below envy,
O wha wad leave this humble state,
For a' the pride of a' the great?
Amid their flairing, idle toys,
Amid their cumbrous, dinsome joys,
Can they the peace and pleasure feel
Of Bessy at her spinnin' wheel?

An die Waldlerche ja *Meine Jean* ovat julkaisemattomia lauluja. Burnsien runojen kokoelmateoksessa alkuperäinen *Meine Jean* -tekstiä vastaava runo sisältää vain kaksi säkeistöä. Faltinin laulussa, kuten myös aiemmin mainitussa Philipp Kaufmannin *Gedichte* -teoksessa on kuitenkin neljä säkeistöä. Google-haun perusteella osoittautui, että *Meine Jean* -runon osalta Burnsien kokoelmateoksesta näyttäisi puuttuvan kaksi viimeistä säkeistöä.¹¹⁴

An die Waldlerche

Umschwebe hier am Felsenhang
o Lerche mich mit süssem Klang,
denn Einen labet dein Gesang;
dem Lieb' im Busen glühet!
Du weißt was du mir singen musst,
o Vöglein, sing' es mir zur Lust;
es rührt vielleicht die Marmorbrust,
der, die mich quält und fliehet.

To the Woodlark

O, stay, sweet warbling wood-lark, stay,
nor quit for me the trembling spray!
A hapless lover counts thy lay,
Thy shooting, fond complaining.
Again, again that tender part,
That I may catch thy melting art!
For surely that wad (would) touch her heart,
Wha kills me wi' disdainin'.

¹¹⁴ (Burns 1788.)

Ist's Männchen Dir vielleicht entflohn'
 war Kaltsinn Deiner Lieder Lohn?
 So milden wehmuthsvollen Ton
 schafft nur das Lied der Minne,
 du singst von Kummer trüb und schwer,
 von banger Sorgen düsterm Heer,
 lieb' Wöglein sing' o sing' nicht mehr,
 sonst schwinden mir die Sinne!

Meine Jean

Vor allen Winden in der Welt,
 lieb' ich den Abendwind,
 dort wohnt die mir so theuer ist,
 das liebe holde Kind.
 Ob zwischen uns sich Wald und Strom'
 und Thal' und Hügel zieh'n,
 ich denke dort, bei Tag und Nacht
 an meine süsse Jean!

Ich sehe sie im Blumenthau,
 seh' sie so sanft und schön,
 ich höre sie im Vogelsang
 auf sonnumglänzten Höhn',
 die Blumen die am Bach, im Hain
 und auf der Wiese blüh'n,
 ja! seglich singend Wöglein,
 erinnert mich an Jean!

O Abendwind! o milder Hauch!
 im reichen Blumenbeet
 mit frischer Blüten Nektarduft,
 belad'ne Bien' umweht,
 o bringe mir die Maid zurück,
 der Mund und Wange glüh'n!
 dann jede taube Wolke scheucht
 ein Lächeln meiner Jean!

Wir jauchten oft und weihten auf
 ich und mein süsSES Lieb'.
 Ach! bitter wäre Scheidens Weh,
 wenn nicht die Hoffnung blieb,
 Du weisst es, Du, vor dessen Blick
 der Erde Nebel flieh'n,
 das mir nicht theurer auf der Welt
 als meine holde Jean!

Say, was thy little maid unkind,
 And heard thee as the careless wind?
 O, nocht (naught) but love and sorrow join'd
 Sic (such) notes o woe could wauken!
 Thou tells o never-ending care,
 O speechless grief and dark despair –
 For pity's sake, sweet bird, nae mair (no more),
 Or my poor heart is broken!

Of A' The Airs The Wind Can Blaw

Of a' the airts the wind can blaw,
 I dearly like the west,
 For there the bonnie lassie lives,
 The lassie I lo'e best:
 There wild-woods grow, and rivers row,
 And monie a hill between;
 But day and night my fancy's flight
 Is ever wi' my Jean.

I see her in the dewy flowers,
 I see her sweet and fair:
 I hear her in the tunefu' birds,
 I hear her charm the air:
 There's not a bonnie flower that springs
 By fountain, shaw, or green,
 There's not a bonnie bird that sings
 But minds me o my Jean.

O blaw, ye westlin winds, blaw saft
 Among the leafy trees,
 Wi' balmy gale, frae hill and dale
 Bring hame the laden bees;
 And bring the lassie back to me
 That's aye sae neat and clean;
 Ae smile o' her wad banish care,
 Sae charming is my Jean.

What sighs and vows amang the knowes
 Hae passed atween us twa!
 How fond to meet, how wae to part,
 That night she gaed awa!
 The powers aboon can only ken,
 To whom the heart is seen,
 That nane can be sae dear to me
 As my sweet lovely Jean!

Faltinin nuottikäsittekirjoituksessa lukee laulusarjan viimeisen laulun - *Erster Schnee* - runotekstin kirjoittajana H. Hartmann. Pitkällisten Google-hakujen jälkeen olin jo luopumassa yrityksestä selvittää runoilijan henkilöllisyys. Juuri ennen valmiin opinnäytetyön jättämistä tarkistin kuitenkin vielä käsikirjoituksista laulun saksankielisiä oikeinkirjoitusasuja ja kielioppimuotoja, ja päätin tehdä vielä yhden haun H. Hartmannin henkilöllisyyden selvittämiseksi. Yhtäkkiä näytölle ilmestyi tsekkiläissyntyisen Moritz Hartmannin (1821-1872) *Neuere Gedichte* -runoteoksesta runo *Erster Schnee*, joka täysin vastasi Faltinin laulutekstiä. Faltinin käsikirjoituksessa

on siis kaiken todennäköisyyden mukaan virheellinen etunimen kirjain, joka johti etsinnöissä harhaan; käsialatulkinta on tällä kohden täysin yksiselitteinen.¹¹⁵

Faltin-elämäkerran teosluettelossa mainitaan yksinlaulujen kohdalla sellainen teos kuin *Syksyn ensi lumi*. Ensin arvelin, että kyseessä voisi olla käännös Hartmannin tekstiin, mutta en löytänyt käsikirjoituksista mitään tukea ajatukselle. Koko *Syksyn ensi lumi* -teos jäi vaille tarkempaa selitystä ja teoksen mainittu julkaisu kokoelmassa *Valituista Suomalaisen Seuran lauluja* ei saanut vahvistusta Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran nettisivuilta, joilla on nähtävillä *Valituista suomalaisia kansan-lauluja, vihkot 1-4* nuotteineen. Kaikki vihkot on julkaistu ensimmäisen kerran jo vv. 1854-1855, mutta vihkoista 3 ja 4 on julkaistu toiset painokset v. 1871, joissa Faltin teoriassa olisi voinut olla mukana.¹¹⁶

Erster Schnee

Erster Schnee liegt auf den Bäumen,
die noch jüngst so grün belaubt.
Erstes Weh liegt auf den Träumen,
die noch jüngst an Glück geglaubt.
Erster Schnee ist bald verschwunden,
wenn darauf die Sonne weilt.
Erstes Weh schlägt tief're Wunden,
die kein Freudenstrahl mehr heilt!

3.2 Vier Lieder für eine Singstimme mit piano Begleitung (1858 - 1861)

Toisen laulusarjansa Faltin sävelsi vuosien 1858 - 1861 aikana asuessaan Viipurissa. Laulusarjan neljän laulun - *Hervor! Hervor! Ihr Blümlein all, Frühlingslied, Liebeslied* ja *Waldblümelein* - sanoittajaksi mainitaan alkuperäisten nuottikäsikirjoitusten sivuilla T. A. Sprengel. Kyseessä on taidemaalari Theodor Albert Sprengel (1832-1900), joka toimi piirustuksenopettajana Tallinnan (aiemmin Reval) Nicolai-Gymnasiumissa sekä myös Faltinin kollegana Behm-instituutissa.¹¹⁷

Kuten jo aiemmin on tullut esille, Viipurin saksalaisen poikakoulun opettajat kokoontuivat säännöllisesti joka viikko koulun johtajan Karl Behmin kotiin keskustelemaan ja esittämään musiikkia. Faltin ystäväystyi näihin aikoihin läheisesti monien koulun opettajien kanssa, mm. ranskanopettajan Alexander Perret'n sekä musiikinopettajan, Viipurin ruotsalais-saksalaisen kirkon urkurin Heinrich Wächterin

¹¹⁵ (Hartmann 1847, 243.)

¹¹⁶ (Flodin&Ehrström 1934, 355.Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.)

¹¹⁷ (Flodin&Ehrström 1934, 84. MS.MUS.FALTIN.)

kanssa. Näissä Viipurin opettaja- ja seurapiireissä Faltin lienee ystäväystynyt myös Sprengelin kanssa.

V. 1859 Faltin päätti matkustaa kesälomallaan Englantiin. Hän oli Leipzigin Konservatoriossa opiskellessaan tutustunut englantilaiseen muusikkoon Russel Tapliniin, joka oli kotoisin Sheffieldistä. He olivat sittemmin olleet vilkkaassa kirjeenvaihdossa ja Faltin oli luvannut vierailla Taplinin kotiseudulla sopivan tilaisuuden tullen. Faltinin matka Englantiin kulki Helsingin, Tukholman, Göteborgin, Kööpenhaminan, Kielin ja Hampurin kautta. Aina Kööpenhaminaan saakka Faltinin matkaseuraksi mainitaan Behm-instituutista kollega tohtori Zeidler sekä kaksi Sprengelin veljestä. Tukholmassa nuoret matkalaiset viettivät tiettävästi muutaman antoisan päivän ja tekivät meriteitse vierailun myös Upsalaan. Kööpenhaminassa vietettiin yksi päivä Tivolissa ja toinen päivä omistettiin taiteille. Sen jälkeen Faltinin ja kollegoiden tiet erosivat.¹¹⁸

Laulusarjan kolme viimeistä laulua on sävelletty touko-kesäkuussa 1858, siis vuotta ennen yhteistä kesämatkaa. Vain laulusarjan ensimmäinen laulu on sävelletty matkan jälkeen, joulukuussa 1859. On mahdollista, että Sprengel on kirjoittanut tämän yhden runon myöhemmin kuin kolme muuta, tai sitten Faltin on jostain syystä säveltänyt sen vasta puolentoista vuoden tauon jälkeen. Faltin on koonnut laulut sarjaksi vasta v. 1861, jolloin hän on nuottikäsikirjoitusten mukaan *kopioinut* eli puhtaaksikirjoittanut aiemmat sävellyksensä. Koska käsikirjoituksista löytyvät vain nämä puhtaaksikirjoitetut versiot, ei ole varmuutta, onko Faltin v. 1861 kopioidessaan vielä muokannut sävellyksiään.¹¹⁹

Yksi romantiikan ajan musiikille tyypillinen ilmiö oli tuoda sekä musiikillisen että kielellisen tekstuurin kautta voimakkaasti esille suhde luontoon: luonto koettiin lähes personifioituna, milloin uhkaavana ja pelottavana, milloin rauhoittavana tai idyllisenä elementtinä, joka heijasteli ihmismielen tiloja. Erilaiset luonnonilmiöt kuten esim. vuorokauden eri hetket, kasvit, eläimet, henget, luontoon liittyvät paikat ja sääilmiöt olivat romantiikan ajan lauluissa keskeisiä elementtejä. Faltinin laulusarjaansa valitsemisissa Sprengelin runoissa tämä luontosuhde tulee hyvin esiin: kevään

¹¹⁸ (Flodin&Ehrström 1934, 83-85.) Toinen Sprengelin veljeksistä oli teologian opiskelija.

¹¹⁹ (MS.MUS.FALTIN.)

puhkeaminen, kukat ja linnut toimivat rakkauden symboleina, *Liebesliedissä* tunteiden heijastajana on kuohuva koski.¹²⁰

Sarjan kolme ensimmäistä laulua ovat julkaisemattomia. Toisen laulun, *Frühlingslied*, melodia paljastaa sen melko varmasti tilausteokseksi tai vähintäänkin kunnianosoitukseksi: lähes päivälleen 10 vuotta Paciuksen *Maamme-laulun* ensiesityksen (13.5.1848 Kumtähden kentällä) jälkeen sävelletty laulu (11.5.1858) alkaa ensimmäisen fraasin osalta täsmälleen *Maamme-laulun* melodialla, mutta aivan eri aika-arvoin! *Maamme-laulun* 10-vuotisjuhla vietettiin arvatenkin Floran päivänä 13. toukokuuta Kumtähden kentällä; esitettiinkö Faltinin laulu siellä, jää arvoitukseksi.¹²¹

Hervor! Hervor! ihr Blümlein all

Hervor! Hervor! ihr Blümlein all,
ihr Sänger in den Bäumen
du liederreiche Nachtigall,
hervor, was soll das Säumen!

Erwacht, erwacht, in Flur und Hain
lasst eure Lieder klingen
nun ist mein süßes Mädchen mein,
sollt Lied und Lust ihm bringen!

Du Erde aber schmück' dich neu',
lass' Freudenquellen rinnen,
dass ringsum Lenz und Frühling sei,
wie mir im Herzen drinnen!

Frühlingslied

Flieg' Wöglein aus und sing' dein Lied,
und sing's durch alle Graue.
Sieh', wie schon rings der Lenz erblüht,
und schmück' mit grün die Aue.
Und wann du kommst zu meinem Lieb
im schönsten Rosenschale,
dann frag' ob sie mir treue blieb'
grüss' sie viel tausend Male.

Faltinin alkuperäisten nuottikäsikirjoitusten seasta löytyi lappunen, jossa oli kokonainen ruotsinkielinen lauluteksti otsikolla *Strömmen*. Sitten löytyi *Liebeslied* -laulun yhteydessä valmis nuottikirjoitus, jonka alusta n. kolmannes oli saksankielisen tekstin lisäksi varustettu myös *Strömmen* -runon sanoilla. Faltin siis hahmotteli *Liebeslied* -lauluun ruotsinkielisiä sanoja, ehkä julkaisumielessä. Työ jäi kuitenkin jostain syystä kesken, eikä Faltin liittänyt ruotsinnosta enää myöhemmin nuottikäsikirjoitukseensa.¹²²

Liebeslied

Der Strom erglänzt im Mondesschein
die Wellen brausen wild
drin spiegelt sich Herzliebste mein
treu meiner Liebe Bild.

Strömmen

I månens sken går strömmen strid
dess bölja brusar vild,
då skådar du, o flicka blid
min kärleks trogna bild.

¹²⁰ (Murtomäki 17.11.2005.)

¹²¹ ((Leinonen 2008, A. MS.MUS.FALTIN.) Helsingin yliopiston ylioppilaat ovat juhlineet Floran päivää jo 1830-luvulta lähtien. V. 2008 vietettiin myös *Maamme-laulun* 160-vuotisjuhla.

¹²² (MS.MUS.FALTIN.)

Ist's doch, wenn über dein Gesiecht
der Liebe Glut sich giesst,
als ob das Mondes Silver Luft
durch Blumen Auen fliesst?

Und bist du fern, dann wogt die Brust
dann stürmt und klopft das Herz.
Dann wandelt sich der Liebe Lust
in bitterm Sehnsuchts Schmerz.

Men när kring kinden lik en dröm
en kärleksglad dig gjort,
det var som månens silfver ström
bland blomsterängen flöt.

Och flyr du kär, då blir på höjd
det storm och mörkt i dal.
Då byter sig min kärleksfröjd
i bitter längtans qual.

Sarjan neljäs laulu, *Waldblümelein*, julkaistiin v. 1871 *Det Sjungande Finland II* - yksinlaulukokoelmassa nimellä *Skogsblomma, du!*. Tämänkään käännöksen tekijä ei ole tiedossa. Ruotsinkielisen version ovat Yleisradion kantanoilijoille äänittäneet baritoni Harry Dahlström ja pianisti Alf Nybo v. 1983 sekä sopraano Satu Vihavainen ja pianisti Pentti Kotiranta v. 1988.¹²³

Tietokonehaku Kansalliskirjaston kokoelmiin paljastaa, että taidemaalari Sprengel on v. 1897 julkaissut laajan runokokoelman *Wilde Blüthen: ausgewählte Gedichte*. josta löytyvät myös kyseessä olevan laulusarjan runot. Faltin on kuitenkin säveltänyt laulusarjan jo vv. 1858 - 1861 eli lähes 40 vuotta ennen runojen julkaisemista. Taidemaalari Sprengel vaikuttaa olleen myös pitkän linjan runoilija, joka on vasta vanhoilla päivillään julkaissut tuotantoaan. Runot on julkaistu eri nimillä kuin laulusarjassa ja niiden tekstien sisällöissä on löydettävissä pieniä poikkeamia. Onko muutoksia tai pieniä lisäyksiä laulusanoihin tehnyt Faltin, esim. musiikillisista syistä tai onko Sprengel muokannut runojaan niiden kirjoittamisen ja julkaisemisen välisenä aikana, jää avoimeksi. Laulusarjan lauluja vastaavat runot ovat nimeltään: *Frühling im Herzen (Hervor! Hervor! Ihr Blümlein all)*, *Der Frühling kommt (Frühlingslied)*, *Am Imatra (Liebeslied)* ja *Herbstblümelein (Waldblümelein)*.¹²⁴

Waldblümelein

Waldblümelein, Waldblümelein!
Wie magst du grünen noch und blüh'n?
Lang floh' schon Lenz und Sonnenschein,
und südwärts Storch und Schwalbe zieh'n.

Hörst du es rauschen nicht und weh'n
gar schaurig durch den öden Wald?
Entblättert Buch und Eiche steh'n,
kein Lied mehr aus den Zweigen schallt!

Skogsblomma, du!

Skogsblomma, du, skogsblomma, du!
Hur är din blick so glad ännu?
Ack, vår och sol flytt längesen,
mot söder hän drog svalan re'n.

Hör du ej vindens brus och dån
i dystra skogen långtifrån?
Så nakna ek och bok der stå,
ej fåglar bland dess grenar slå!

¹²³ (Det Sjungande Finland II 1871, 34-35. Yleisradio)

¹²⁴ (Sprengel 1897, 11-12, 50, 62-63.) Kokoelma sisältää 145 runoa, omistettu tyttärelle Ebba Witlichille. Sprengel kirjoitti Faltinin kanssa tekemänsä kesämatkan innoittamana myös sonetin: *Stockholm, 1859*. Sprengel 1897, 120.

Nur du trägst noch das Frühlingskleid,
und schaust so lieb und freundlich drein,
denkst nicht wie bald es friert und schneit.
Waldblümelein, Waldblümelein!

Blott du bär ännu vårens skrud,
och blickar lycklig som en brud.
O, frost och snö snart komma ju!
Skogsblomma, du, skogsblomma, du!

3.3 *Ro* (1869), *Viinitarhan edustalla* (1870), *Det vet ingen* (1871), *Två rosenblad* (1886)

Faltin sävelsi laulut *Ro* (*Rauha*) ja *Viinitarhan edustalla* Helsinkiin muuton aikoihin. Helsingin Yliopiston musiikinopettajan viranhaun yhteydessä Konsistoriumin protokollasta löytyy 5.10.1870 päivätty merkintä, jossa Faltinin mainitaan toimittaneen Yliopistolle hakemuksensa liitteenä sävellysnäytteitä, joista 10 on ollut yksinlauluja. Itse pidin mahdollisena, että Faltin olisi säveltänyt nämä kaksi laulua juuri viran hakua silmällä pitäen. Ennen vuotta 1869 Faltin oli säveltänyt kaksi laulusarjaansa, yhteensä 9 yksinlaulua, kuten luvuissa 3.1 ja 3.2 on tullut ilmi. *Ron* sävellysajankohdaksi ei alkuperäisissä nuottikäsikirjoituksissa mainittu tarkkaa ajankohtaa, pelkästään vuosi 1869. Todennäköisesti se on sävelletty heti Helsinkiin muuton jälkeen syksyllä 1869, joka tapauksessa ennen Yliopiston viran hakua. *Viinitarhan edustalla* -laulun suhteen tarkka sävellysajankohta oli mielenkiintoisempi Yliopiston hakua ajatellen: alkuperäisissä nuottikäsikirjoituksissa laulun sävellysajankohdaksi paljastui 30.1.1870. Sekä *Ro* että *Viinitarhan edustalla* voivat siis hyvinkin sisältyä 10 Yliopistolle toimitettuun yksinlaulunäytteeseen; *Viinitarhan edustalla* on myös Faltinin ainoa suomenkieliseen tekstiin sävelletty yksinlaulu.¹²⁵

Ro on sävelletty Emil von Qvantenin (1827-1903) tekstiin ja *Viinitarhan edustalla* Suonion eli Julius Krohnin (1835-1888) tekstiin. Tarkempaa tietoa ensiksi mainitun runoilijan ja Faltinin suhteesta ei tullut lähteissäni vastaan. Von Qvantenin tekstit olivat yleisesti hyvin suosittuja suomalaisten laulusäveltäjien keskuudessa 1800-luvun jälkimmäisellä puoliskolla. Julius Krohnin kanssa Faltin sen sijaan oli vanha tuttu jo Viipurin ajoilta: juuri Juliuksen vanhempien, Julie (os. Dannerberg) ja Leopold Krohnin kotona järjestetyt musiikki-iltamat sekä muut seurapiiritapahtumat olivat keskeinen osa Faltinin Viipurin vuosia. Myös Juliuksen sisar Otilie muodostui Faltinille nuoruuden päivinä hyvin tärkeäksi muutenkin kuin lahjakkaana oppilaana, vaikka sittemmin kumpikin avioitui omille tahoilleen. Julius Krohn oli myös keskeinen vaikuttaja Suomalaisessa Seurassa, joka lähestyi, kuten aiemmin on kerrottu, Faltinia heti tämän

¹²⁵ (Flodin&Ehrström 1934, 144-145.) Muita sävellysnäytteitä Yliopiston musiikinopettajan viran hakua varten olit mm. ”Trauer-kantaatti”, 4 motettia, 16 mieskuorolaulua, seitsemän 2-äänistä fuugaa, yksi kaksoisfuuga jne.

muutettua Helsinkiin. Voi olla, että Faltin sävelsi *Viinitarhan edustalla* -laulun myös johonkin Seuran tilaisuuteen.¹²⁶

Yleisradion äänitteistä löytyy laulusta *Ro* sekä ruotsin- että suomenkielinen tallenne (*Rauha*, suom. Oili Siikaniemi). Mezzosopraano Göta Blomberg ja pianisti Pentti Koskimies ovat nauhoittaneet kummatkin versiot v. 1963. Myös sopraano Satu Vihavainen on nauhoittanut Koskimiehen kanssa *Ron* v. 1988.¹²⁷

Ro

När morgon fläkten springer opp i lunden,
jag livet helsar frisk och glad och fri;
jag skådar insjön, holmarna och sunden
och all den prakt, som speglar sig deri!
Så går mitt liv, och dagar dagar följa,
som när för vårens milda vestanvind
på vattnets spegel bölja efter bölja
mot dagens purpur höjer upp sin kind.

Rauha

Kun aamutuuli lehdon havaa puissa,
ma tervehdän sua, elon hymysuu!
Mä järven näen, saaret salmensuissa
ja kaiken tuon, mi siellä heijastuu.
Käy elo pois, ja päivän sarjat haipuu
kuin lauhan puhaltaissa läntisen,
pääll' aavain aalto tieltä aallon vaipuu
päin päiväkoita harjan nostaen.

Viinitarhan edustalla -laulun ovat Yleisradion kantanauhoille äänittäneet baritoni Matti Tuloisela ja pianisti Marja Oja v. 1963.¹²⁸

Viinitarhan edustalla

”Oi terve, tarhurineiti!
Kuink´, ihana, käy sun työs?”
Hän hymys, ja mulle hän heitti
tuolt´ alas rypäleen myös.
”Oi neitinen, sult´ ihaellen
mä otan lahjan, min suot.
Vaan mustat silmäsi, kellen,
oi virka, sä heittänet nuot?
Nuot silmäs, mi täynnä on tulta,
kuin mehu sun marjoissais´.
Sep´ onnen autuas, sulta
ken omaksensa ne sais!”

Muut tässä luvussa esiteltävät laulut ovat *Det vet ingen* ja *Två rosenblad*. Topeliuksen runosta *Det vet ingen* löytyy myös Elina Vaaran suomennos *Ei tiedä tienoo*. Koska sitä ei tietävästi ole koskaan käytetty laulun yhteydessä, en mainitse sitä laulun käännöksenä yksinlauluja kokoavassa taulukossa (s. 55), vaikka laitankin sen tekstinä näkyviin. Faltin lienee tutustunut Topeliukseen henkilökohtaisesti heti Helsinkiin muuttonsa aikoihin; tämän tuotanto oli Faltinille toki tullut tutuksi jo Viipurin aikana. Helsingin Yliopiston saksankielen lehtori Hermann Paul, jolla oli keskeinen vaikutus

¹²⁶ (MS.MUS.FALTIN. Oramo 3.10.2006 Vokaalimusiikki.)

¹²⁷ (Yleisradio.)

¹²⁸ (Yleisradio.)

Faltin saamiseksi Viipurista Helsinkiin, esitteli Faltinin Helsingin Taiteilijakillassa ja sitä kautta syntyi mm. Topeliuksen ja Faltinin välinen ystävyys; samaisessa Killassa Faltin varmasti tutustui moniin muihinkin kaupungin taiteilijoihin. *Det vet ingen* on Helsingissä sävelletyistä lauluista ainoa, jota ei ole omistettu kenellekään tai johon on vaikeampi löytää ”tilausta”, ellei sellaiseksi sitten haluta ajatella mahdollista kunnianosoitusta uutta tuttavuutta kohtaan.¹²⁹

Det vet ingen

Der stodo rosor i grönan dal
uti qvällen
och aftonvinden han kom så sval
öfver fjällen
och när han kom och såg sig om
och såg dem niga så gladeliga
och såg dem gunga och såg dem glöda
så hjertans unga och rosen röda.
Då sad´ han så och klippte vingen
åt blomsterringen.
Hvad sad´ han då åt rosor små?
Ja, det vet ingen! Ja, det vet ingen!

Der sjöngo tärnor en morgonqvist
bakom häcken
då kom ung Amor med argan list
öfver bäcken
och när han kom och såg sig om
och hörde siskor i alla riskor
och hörde qvittret som perledroppar
i morgonglittret på löf och toppar.
En pil han drog från lätta vingen
och sköt i ringen i grönan skog
månn´ pilen tog?
Ja, det vet ingen! Ja, det vet ingen!

Ei tiedä tienoo

Ja ruusut tuoksuivat laaksossaan,
oli ilta,
ja ehtootuuli sai tuoreinnaan
tunturilta.
Ja nähdessään nyt piirin tään
noin niiaellen ja riemuellen
ja keinuin siellä niin nuorin rinnoin,
niin hehkumiellä ja rusopinnoin.
Hän kuiskeen suo, ja siipi pieno
räpyttää vieno.
Min viestin tuo hän ruusuin luo?
Ei tiedä tienoo.

Ja haassa neitojen laulu soi
aamuvaihain,
ja sinne Amarin tie nyt toi
halki tarhain.
Ja tullessaan ja kuullessaan
nyt kuinka sirkuin soi laulu virkuin
ja soinnut vierä puun oksastoissa,
kuin helmet kieri ne aamunkoissa.
Jo nuolen suo nyt siipi hento
ja käy sen lento nyt neitoin luo.
Sattuiko tuo?
Ei tiedä vento.

Faltin on omistanut v. 1886 säveltämänsä laulun *Två rosenblad* koloratuurisopraano Alma Fohströmille. Kuten jo aiemmin on käynyt ilmi, Faltin teki yhteistyötä Alma Fohströmin kanssa 1870-luvun lopulta lähtien. Fohström oli laulanut Faltinin johdolla solistina esim. huhtikuussa 1877 Akateemisen Orkesterin ja Akateemisen Lauluyhdistyksen konsertissa ja seuraavana vuonna Suomalaisessa Oopperassa, jossa Fohström teki kotimaisen läpimurtonsa. Sittemmin Fohström oli yksi aikansa kuuluisimpia suomalaisia oopperalaulajia ja hänen uransa sisälsi useita näyttäviä kiertueita ja kiinnityksiä ulkomailla. 1880-luku oli laulajattaren uran kiireisintä aikaa ulkomaankiertueiden johdosta, mutta hän antoi vierailunäytäntöjä Suomessa muun muassa vierailevien oopperaseurueiden solistina. Faltinin ja Fohströmin yhteistyö lienee jatkunut Suomalaisen Oopperan toiminnan jälkeenkin: Faltinin arkistoista löytyi

¹²⁹ (Flodin&Ehrström 1934, 266. Lahden kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto.)

Fohströmin hänelle v. 1888 lähettämä kirje, jossa Fohström ensinnäkin kiitti Faltinia jostakin urku- ja pianosäestyksestä sekä harjoitti pienimuotoista taiteilijavälitystä suosittelemalla Faltinia tilaamaan Bernistä erään erinomaisen baritonin konsertoimaan Helsinkiin. *Två rosenblad* on todennäköisesti myös syntynyt jonkinlaisen yhteisen konserttitoiminnan yhteydessä.¹³⁰

Två rosenblad lienee Faltinin suosituin yksinlaulusävellys, jos suosiota mittaa vaikkapa Yleisradioon tehtyjen kantanauhaäänitteiden perusteella: sen ovat tallentaneet sopraano Marja Eskola ja pianisti Ulf Söderblom v. 1962, tenori Viking Smeds ja pianisti George de Godzinsky v. 1971 sekä sopraano Satu Vihavainen ja pianisti Pentti Kotiranta v. 1988. Eskola ja Söderblom ovat tehneet laulusta myös suomenkielisen version, *Kaksi ruusua*. Kuten ei aiemmin mainitusta *Spinnvisa* -laulusta ei myöskään *Två rosenblad* -laulusta löytynyt Yleisradion Äänilevystö-osaston arkistoista mainintaa suomenkielisestä sanoittajasta, kun tiedustelin asiasta puhelimitse.¹³¹

Eräs hauska - ja itse asiassa opinnäytetyöni kannalta hyvin merkittävä - tapaus sattui alkusyksystä 2009, kun erään lied-seminaari-tuntimme aluksi laulun lehtori Ulla Raiskio kertoi minulle kuulleen edellisenä päivänä radiosta Marja Eskolan ja Ulf Söderblomin esittämänä *Två rosenblad* -laulun suomenkielisen version. Silloin en vielä tiennyt Yleisradion äänitetietokannasta löytyvistä Faltin-talennuksista, joten yllättävä tieto toimi itsellenikin tärkeänä lähteenä.

Två rosenblad

”Jag älskar dig.”
hon nyss mig skrev, en enda rad,
och sände mig uti sitt brev
två rosenblad.

Det ena bladet, purpurrodt,
så tydligt sade mig:
”I vårens och i glädjens dar,
hon älskar dig, blott dig.”

Det andra bladet, silfverhvitt,
helt sakta talte så:
”Och bleks af år och sorg din kind,
hon älskar dig ändå!”

”Jag älskar dig.”
hon nyss mig skrev, en enda rad,
och sände mig uti sitt brev
två rosenblad.

Kaikki tässä luvussa mainitut yksinlaulut löytyvät *Det Sjungande Finland* - laulukokoelmista.¹³²

¹³⁰ (COLL.52. Flodin&Ehrström 1934, 228. Tammen musiikkitietosanakirja 1 A-L 1983, 112.)

¹³¹ (Yleisradio.)

¹³² (Det Sjungande Finland I 1887 (2. painos) ja Det Sjungande Finland II 1871, 54-55, 71-73.)

3.4 *Tvenne sånger för en barytonröst med piano-accompagnement (1892)*

Faltinin kolmas laulusarja sisältää laulut *Om jag dör först* ja *I hösten*. Nämä baritonille kirjoitetut laulut on painettu Leipzigissa Breitkopf & Härtel -kustantamon toimesta. *Om jag dör först* -laulusta löytyi useita käsikirjoitusluonnoksia, joista viimeisin ja ilmeisesti julkaistavaksikin päätyntä versio on päivätty 25.11.1892. Faltin on omistanut laulun B. O. Schaumanille ”med vänskap och värnads!”. Bernt Otto Schauman (1821-1895) oli Suomen Taideyhdistyksen (v:sta 1990 Valtion Taidemuseo) ensimmäinen intendentti. Ystävystyminen Faltinin kanssa lienee tapahtunut viimeistään 1870-luvun lopulla, jolloin musiikkioppilaitoksen perustamista Helsinkiin ehdotti juuri Schauman, kuten aiemmin on kerrottu luvussa 2.3.6.¹³³

Sanat *Om jag dör först* -lauluun mainitaan tehdyksi Mackayta mukaellen, *efter Mackay/ nach Mackay*. Mackayn henkilöllisyys jäi tutkimuksista huolimatta epäselväksi. Avoimeksi jäi myös se, onko Mackay tehnyt tekstinsä alun perin ruotsiksi vai saksaksi vai sekä että. Ja kuka on tehnyt käännöstekstin, Faltin vai kenties Schauman, jolle laulu on omistettu? Ainakin kielellisten valmiuksien perusteella kumpi tahansa on tässä tapauksessa mahdollista.

Om jag dör först

Om jag dör först, min dyra vän,
då skall jag sätta mig vid himlens port
och sörja se'n
och vänta uppå dig, ja vänta,
och i rymdens natt,
jemt speja trånande,
till dess jag med min blick får fatt,
ditt ljufva anlete.

Af alla stjernor skall blott en,
vår jord, då lysa mig,
min kärleks stjerna är ju den,
halft himmel ju med dig
nej! himmel rent ty sfererna
i glans hon öfvergår,
bestrålad af ditt leende,
och helgad af din tår.

Om jag dör först, min dyre vän,
då skall det visa sig,
att himmel är ej himmelen,
förr'n du är der med mig,
förr'n du är der,
invid ess port jag dröjer eller far,
som din skyddsengel till den ort,
der du har stannat kvar.

Sterb' ich zuerst

Sterb' ich zuerst, mein süsSES Lieb',
dann setze ich mich still an's Himmelsthor
und einsam dort
auf Dich ich warten will,
bis durch die dunkle öde Nacht
mein suchend Auge bricht,
und endlich mir entgegen lacht
dein holdes Augesicht.

Von allen Sternen einen nur,
die Erde, strahlet mir,
den meiner Liebe Stern ist sie,
halb Himmel schon mit Dir,
nein! Himmel ganz, denn höhern Schein
den Sphären sie verleiht,
bestrahlt von Deinem Lächeln hold,
von deiner Thrän' geweiht.

Sterb' ich zuerst, mein süsSES Lieb',
ich weiss es wohl, dann ist
der Himmel mir nicht Himmel mehr,
eh' Du mit mir dort bist,
eh' Du dort bist, ich warte treu,
mein Lieb', auf Dich allein
und will auf Deiner Erdenbahn
Dein guter Engel sein.

¹³³ (MS.MUS.FALTIN. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.)

Och när din timme sedan slår,
 och ifrån jordens grus,
 din sälla ande sväfva får mot himlen,
 klädd i ljus
 då skall jag möta dig vid dess dörr
 och gå med dig der in och aldrig mer,
 och aldrig mer som förr
 vi skiljas någonsin!

Und wenn einst Deine Stunde schlägt,
 wenn, von dem Staub befreit,
 Dein sel'ger Geist, Dein Geist den Himmel
 schwebt im lichten Strahlenkleid,
 dann komme ich entgegen Dir an's Thor
 der Ewigkeit, und eins für immer,
 und eins für immer,
 gehen wir hinein zur Seligkeit!

Faltin teki elämänsä aikana ainakin muutamaa otteeseen sävellyksiä ystävänsä Gabriel Laguksen teksteihin. Faltinin v. 1888 säveltämä *Sylvia*- eli *Topeliuskantaatti* oli tehty Laguksen tekstiin samoin kuin vuoden v. 1894 Aleksanteri II:n patsaan paljastusjuhlaa varten sävelletty *Aleksanteri*- eli *Juhlakantaatti*. V. 1892 sävelletty yksinlaulu *I Hösten* on sekä sävelletty Laguksen tekstiin että myös omistettu hänelle. *I Hösten* -laulun useiden käsikirjoitusten seasta löytyi yksi yliviivattu versio, jossa nimenä on runon viimeinen säe: *Om Dig jag aldrig sett!* Tämä lienee Faltinin käyttämä työnimike. Myöskään tämän laulun kohdalla kansilehdestä ei saa käsitystä, kuka on tehnyt lauluun saksannoksen, Lagus tai kenties Faltin, tässäkin tapauksessa kielellisten valmiuksien perusteella kumpi tahansa.¹³⁴

Faltin oli tutustunut Gabriel Lagukseen jo Viipurin aikoinaan. Lagus toimi klassisten kielten lehtorina ja kirjallisuuden tutkijana. Kuten aiemmin on jo kerrottu, v. 1858 Faltin sai Viipurissa vaivoin kootuksi 20 hengen sinfoniaorkesterin, joka aloitti konserttitoimintansa alkuvuodesta 1859. Konsertit olivat alusta alkaen suuria yleisömenestyksiä, joita paikalliset lehdetkin kiittelivät. Uusi suurelle yleisölle tarjolla oleva kulttuurimuoto herätti kuitenkin myös hämmennystä: kolmannen konsertin jälkeen eräässä lehdessä esitettiin yllättävä pelko siitä, ettei ohjelmistoon vaan jatkossa otettaisi banaaleista italialaisista oopperoista koottuja potpureja tai kevytmielisiä operetti-kappaleita. Toisessa lehdessä taas valitettiin Mozartin *D-duuri sinfonian* liian pitkästä andante-osasta, jonka valitessaan Faltin oli laittanut yleisön kyvyn ottaa vastaan klassista musiikkia liian kovalle koetukselle.¹³⁵

Juuri tässä kohtaa kuvaan astui lehtori Lagus, joka toimi myös erään lehden päätoimittajana. Hän antoi painavasanaisesti täyden tukensa Faltinin kokoaman sinfoniaorkesterin toiminnalle. Tällöin v. 1859 syntyi kiinteä ystävyys lähes

¹³⁴ (MS.MUS.FALTIN.)

¹³⁵ (Flodin&Ehrström 1934, 79-81.)

samanikäisten Faltinin ja Laguksen välille ja se jatkui aina lehtorin kuolemaan v. 1896 saakka.¹³⁶

Tietokonehaku Kansalliskirjaston Fennica-arkistoon paljasti, että Gabriel Lagus on lehtorin virkansa ja päätoimittajatehtäviensä ohella ollut myös hyvin tuottelias runoilija, näytelmäkirjailija sekä monialainen tietokirjailija. Lagukselta löytyi kaksi runokirjaa, *Smärre dikter* vuodelta 1856 sekä v. 1891 julkaistu *Dikter. I hösten* sisältyy jälkimmäiseen runokokoelmaan.¹³⁷

I hösten

När dig jag såg igår
uti min höstdag komma mot mig,
Du morgonblomma,
från lifvets vackra vår.
Det var som något bräckte
uti min själ på nytt,
och strålar återväckte
af dag som redan flytt.
Jag blef så ung i hågen,
det var som i min barm,
den första sommar vågen
högt brusade så varm.
Vet ej hvad det kan vara,
men då jag tänkte bara:
Fick jag dig återse!

När dig jag såg igår
för andra gången komma mot mig,
Du morgonblomma,
från lifvets vackra vår.
Då stego tusen frågor,
uti mitt hjerta opp,
och alla lösta vågor,
de saktade sitt lopp.
Det kändes liksom tårar
i deras flöde låg,
då dina unga vårar,
i från min höst jag såg.
Vet ej hvad det kan vara,
men då jag tänkte bara:
Skall dig jag återse?
skall dig jag återse?

När dig jag såg i dag,
för tredje gången komma mot mig,
Du morgonblomma,
med morgonens behag.
Då slog vågor inga
uti min inre verld,
men klockor hördes ringa,
liksom till jordefärd.

Im Herbst

Als Dich ich kaum erblickt
in meines Lebens Herbst von dir,
Du Morgenblume,
vom Frühlingshauch gepflückt,
Mir war, als ob erwachte,
was tief im Herzen lag,
ein Strahl mir wieder lachte
von längst vergang' nem Tag.
Mir ward so froh zu Muthe,
als ob in Jugendlust
die ersten Sommerfluthen
erbraust in meiner Brust.
Verstehen kann ich's nimmer,
allein ich dachte immer:
Dürft' ich Dich wiederseh'n!

Als Dich ich kaum erblickt,
zum zweiten Male stehen vor mir,
Du Morgenblume,
vom Frühlingshauch gepflückt,
Wohl tausend Fragen zogen
in meiner Seele auf,
und die gelösten Wogen,
sie stillten ihren Lauf.
Mir war es, als erglänze
die Fluth von Tränen da,
wo Deine jungen Lenze
aus meinem Herbst ich sah'.
Verstehen kann ich's nimmer,
allein ich dachte immer:
Werd' ich Dich wiederseh'n?
werd' ich Dich wiederseh'n?

Als Dich ich wieder heut
zum dritten Mal gesehen vor mir,
Du Blume, stehen
im holden Frühlingskleid,
wohl keine Wogen gingen
in meinem Innern mehr,
nur Glocken hört' ich klingen,
wie wenn's zu Grape wär'!

¹³⁶ (Flodin&Ehrström 1934, 81-82.)

¹³⁷ (Lagus 1891, 70-71. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.)

Det något låg, jag tyckte,
 utaf mig sjelf på bår,
 som grafven innelyckte,
 i skimret af din vår.
 Vet ej hvad det kan vara,
 men nu jag tänker bara:
 Om dig jag aldrig sett!

Von meinem Leben ein Theil
 nun auf der Bahre lag,
 dem Du den Tod gegeben
 durch Deiner Schönheit Tag.
 Verstehen kann ich's nimmer,
 doch nun ich denke immer:
 Hätt' ich Dich nie geseh'n!

3.5 *Bön för Finland (1898)*

Bön för Finland on Faltinin viimeinen yksinlaulusävellys. Koska olen esitellyt yksinlaulut kronologisessa järjestyksessä ja laulusarjat omina kokonaisuuksinaan, *Bön för Finland* jäi ikään kuin omaksi erikoistapauksekseen. Erikoistapauksen leimaa laulussa kieltämättä onkin, sillä se poikkeaa sekä musiikillisesti että tyyllillisesti muista Faltinin yksinlauluista. Musiikin mahtipontisuus, resitatiivisuus, sekä kolmi- ja nelijakoisesti vuorotteleva koraaliosuus tekevät laulusta lähinnä aariamaisen. Tekstinsä perusteella laulu taas on luokiteltavissa lähinnä poliittiseksi kannanotoksi tai jonkinlaiseksi protestilauluksi. Toimittaja, kirjailija Anna Edelheimin (1845-1904) runotekstin isänmaallis-uskonnollinen paatos ei jätä suomalaisten ajatuksia Venäjän sortovuosien aikana arvailujen varaan:

”Stärk Du vår furstes sinne, att häfda lagen vid sitt herskarbord och hafva i sitt minne, hvad heligt är, sitt gifna Kejsarord, sitt gifna Kejsarord”. (”Suo, ruhtinamme mieli Lain oikeutta että suojelkoon Ja minkä vannoi kieli Se pyhää on, hän aina muistakoon, hän aina muistakoon!”).¹³⁸

Venäjän keisarina oli vuodesta 1894 alkaen toiminut Nikolai II, jonka ainakin myöhempi historia on arvioinut heikoksi ja vaikutteille alttiiksi hallitsijaksi. Hänen edustajanaan Suomessa toimi vuoteen 1898 saakka jo aiemmin mainittu kenraalikuvernööri Feodor Logginovits Heiden, joka oli kieltänyt Faltinin Aleksanteri-kantaatin esityksen v. 1894. Vuodesta 1898 lähtien Suomen kenraalikuvernöörinä toimi kenraali Nikolai Ivanovits Bobrikov, joka toteutti hyvin määrätietoisesti edeltäjänsä aloittamaa venäläistämisojelmaa. Ei voi välttyä ajatukselta, että *Bön för Finlandin* keisarille osoitettu muistutus pitää lupauksensa oli voimakas yhteiskunnallinen kannanotto Suomen itsellisen aseman puolesta.¹³⁹

¹³⁸ (MS.MUS.FALTIN. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.)

¹³⁹ (Oramo 13.8.2007.)

Faltin sovitti *Bön för Finland* -laulusta myös pianosäestyksellisen sekakuoroverion sekä version puhallinorkesterille ja sekakuorolle. Alla olevissa sanoissa ovat suluissa myös Edelheimin runon kolme säkeistöä, joita Faltin ei käyttänyt laulussaan.¹⁴⁰

Bön för Finland

Allsmäktige, som leder nationers
öden med Din starka hand,
Rättfärdige, se neder till
finska folkets böner för sitt land!

I genom hårda öden
Du ledt det vid Din hand i fordomtid;
från undergång och döden
Du fört det fram till blomstring,
ljus och frid!

(När fiender sig sträcka
emot hvad heligt är uti vår bygd,
Din arm, o Gud, kan räcka
att hämma våld och gifna rätten skygd.)

Stärk Du vår furstes sinne,
att häfda lagen vid sitt herskarbord
och hafva i sitt minne,
hvad heligt är, sitt gifna Kejsarord,
sitt gifna Kejsarord.

Bevara Gud, Din kyrka
i Suomis väna bygd, från sjö till sjö!
Gif män och kvinnor styrka,
att värna fädrens tro, för den att dö!

Gif kraft åt våra söner,
att oförskräckta följa pliktens bud!
Låt våra döttrars böner för Finlands
väl nå fram till Dig, o God!

Låt våra män försaka sin fördel
och sitt lugn för lagens hälgd,
dem tillhör att bevaka mot öfvergrepp,
mot makt och våld!

(Befinnes någon vackla
och hafva svårt stå fast i tidens svall,
tänd klar hans samvet's fackla,
håll för hans blick hans fosterländska kall!)

(Så må vi lungt färbida
hvad än en gång oss öfverkomma skall;
är Du uppå vår sida
vi kunne trygge stå mot världen all.)

Allsmäktige, som leder folkslagens öden
med Din starka hand,
Dig finska folket beder
att rätt må ske i deras fäders land!

Suomen rukous

Kaikk' valtias Sä Luoja,
mi kansat ohjaat käsin väkevin,
Sä oikeuden suoja,
nyt kuule rukousta Suomenkin!

Sä kautta aikain painon
Sen muinoin johdit yöstä valohon,
ja kautta vaaran, vainon,
Sen nostit kukoistukseen
jalohon!

(Kun vainolaisen rauta
meilt' tahtoo murtaa ukset pyhäkköön,
niin, Herra, auta, auta,
ett' oikeuden pyhyys säilyköön!)

Suo, ruhtinaamme mieli
lain oikeutta että suojelkoon
ja minkä vannoi kieli,
se pyhää on, hän aina muistakoon,
hän aina muistakoon.

Sun kirkkos olkoon pyhä
ain' seuduiss' Suomen maan, tään kaunoisen!
Suo voimaa meille yhä,
ain' usko säilyttää es' isien!

Luo miehiin miehen mieltä
ja pelvotonna lyököön sydämme!
Oi kuule nöyrää kieltä,
kun rukoilevat Suomen neitoset!

Pois oman edun mahti,
kun vartioitava on pyhyys lain!
Suo sille vahva vahti,
mi suojelis sen pyhyytt' ain!

(Jos ykskään heistä horjuu,
kun ajan aallot voimakkaina lyö,
suo, että pelvon torjuu
se tuntu, ett' on isänmaalle työ.)

(Siis ajan meri heitä
sun hyökyaaltos kansaa vastahan!
Jos Herra auttaa meitä,
niin turhaan raivoo myrskyt maailman.)

Kaikk' valtias, oi Luoja,
mi kansat ohjaat käsin väkevin,
Sä oikeuden suoja
oi ollos suojelija Suomenkin!

¹⁴⁰ (Flodin&Ehrström 1934, 348, 355.)

4 FALTININ YKSINLAULUJEN INNOITTAMINA SYNTYNEET PROJEKTIT

Tässä luvussa esittelen lyhyesti kaksi yksinlaulujen pohjalta syntyneitä projekteja. Otin ne mukaan työhöni, koska voin niiden välityksellä esitellä käytännössä Faltinin yksinlaulujen musiikillista tyyliä: opinnäytetyöni liitteenä on levytysprojektin tuotoksena syntynyt *Liebeslied - Lauluja romantiikan ajan Helsingistä* -CD. Syksyllä 2010 esitettävät *Richard Faltin 175-v. -konsertit* tarjoavat vielä levytysprojektia kattavamman valikoiman Faltinin yksinlauluja.

4.1 Levytysprojekti Helsingin kaupunginmuseon kanssa

Keväällä 2008 otin yhteyttä Helsingin Kaupunginmuseon tutkijaan Jere Jäppiseen. Tiesin, että hän oli tehnyt Metropolia Ammattikorkeakoulun kanssa levytysyhteistyötä tuottamalla 1700-luvun kartanomusiikkia sisältävän ja 1800-luvun pianomusiikkia sisältävän äänitteen¹⁴¹. Opinnäytetyöni aiheen pohjalta ehdotin Richard Faltinin säveltämien yksinlaulujen levyttämistä. Jo ensimmäisen puhelun aikana päätettiin ryhtyä suunnittelemaan levyä 1800-luvun yksinlaulumusiikista, Faltin *yhtenä* säveltäjistä. Tuleva yhteistyö tuntui erityisen mukavalta, koska olimme Jeren kanssa vanhoja tuttuja ja kuorotovereita yli 10 vuoden takaa Hämäläis-Osakunnan Laulajat -opiskelijakuorosta.

Alusta asti oli selvää, että Metropolia Ammattikorkeakoulu olisi hyvä saada projektiin mukaan sekä opintoihin liittyvien että monien käytännön järjestelyjen vuoksi. Syksyllä 2008 palasin sovitusti asiaan Jeren kanssa ja eri osapuolten välillä sähköpostitse käytyjen alustavien suunnitelmien jälkeen sovittiin tapaaminen 21. marraskuuta. Tapaamisessa Metropolian edustajana toimi pianisti Heikki Pellinen. Tapaamisessa sovittiin hankkeen käynnistämisestä, alustavasta työnjaosta sekä päätettiin levyille mukaan otettavat säveltäjät¹⁴². Päätettiin, että minä suorittaisin pääosin projektiin tarvittavan materiaalin hankkimisen, joka tarkoittaisi mittavaa työtä kunkin säveltäjän yksinlaulukokonaistuotannon sekä myöskin kansanlaulusovitusten selville saamiseksi ja hahmottamiseksi¹⁴³. Tämän jälkeen vuorossa olisi laulujen paikallistaminen, läpikäynti,

¹⁴¹ (Helsingin Sanomat 10.3.2008, A. Murtomäki 2008, C ja 2009, C.)

¹⁴² Fredrik Pacius (1809-1891), Carl Collan (1828-1871), Filip von Schantz (1835-1865), Richard Faltin (1835-1918), Gabriel Linsén (1838-1914) ja Ernst Fabritius (1842-1899).

¹⁴³ Säveltäjien yksinlaulukokonaistuotantojen selvittämiseksi tukeuduin jälleen Canto Didattico 1a-lauluoppaan säveltäjälueteloista löytyviin tietoihin, kuten jo aiemmin Faltinin kohdalla. Sain selville, että valittujen säveltäjien arvioitu, yhteenlaskettu yksinlaulusävellysten määrä olisi neljän ensiksi mainitun säveltäjän osalta n. 135 laulua ja kahden jälkimmäisen säveltäjän osalta kummaltakin yhteensä kymmeniä lauluja. Sitten lähteinäni olivat mm. yksinlaulukokoelmat *Det Sjungande Finland I-IV*, Suomen Lauluäärre 1 ja 2, *Yksinlauluja - Solosånger*, Fredrik Pacius, *Kootut yksinlaulut - Samlade solosånger*, Karl Collan sekä Sibelius-Akatemian kirjastosta sekä varastokokoelmista löytyneet yksittäiset nuotit.

kopiointi ja levyille tulevien kappaleiden valinta. Levytys päätettiin toteuttaa marraskuussa 2009.

Keskeinen tehtävä säveltäjien yksinlaulukokonaistuotantojen selvittämisen ohella oli levyille valittavien laulujen kriteerien määrittäminen. Niistä vastasi tuottajana pääosin Jere. Yksi rajauskriteeri oli levytettävien laulujen tuoreus eli aiemmin levytettyjen teosten välttäminen mahdollisuuksien mukaan. Levytettyjen teosten selvittäminen oli mm. FENNICA-, VIOLA-, ARSCA- ym. tietokantoja hyödyntäen suuritöisyydestään huolimatta melko selkeää, vaikka täyteen aukottomuuteen tietojen suhteen tuskin päästiin. Yleisradion äänitetietokannat jäivät Jeren läpikäytäviksi.

Suuren laulu- ja muun tietomäärän hahmottamiseksi tein projektin alussa pohjaasiakirjan, johon listasoin alkutilanteen ja jota sitten päivitin uusien tietojen ja kriteerien rajautuessa. Toimitin Jerelle ja Heikille alkuvuodesta 2009 viimeisimmän listan, jonka perusteella he pääsivät valitsemaan levyille tulevia kappaleita.

Sen jälkeen kun olin etsinyt, hankkinut ja toimittanut eteenpäin projektiin tarvittavan materiaalin syksyn 2008 ja kevään 2009 aikana, keskityin taas lähemmin pelkästään Faltinin yksinlaulujen analysointiin. Vähitellen lauluja läpikäydessäni sekä soittaen että laulaen alkoivat Faltinin tuotannosta erottua tähän projektiin parhaat sävellykset. Samoin alkoivat erottua kaikkien Faltinin yksinlaulujen yksilölliset piirteet. Tein oman listani mielestäni projektiin sopivimmista lauluista. Valintaa tehdessä jouduin myös ottamaan huomioon sellaisiakin ulkomusiikillisiä tekijöitä kuin laulun säkeistöjen määrän. Eräskin nelisäkeistöinen laulu jäi listan ulkopuolelle juuri pituutensa vuoksi. Toukokuun 2009 lopussa pitämässämme palaverissa Heikki Pellinen ja laulun lehtori Ulla Raiskio, joka oli myös liittynyt projektiin Metropolian Ammattikorkeakoulun edustajana, esittelivät oman listansa. Listoilla oli sekä samoja että eri ehdotuksia. Mainitsemani nelisäkeistöinen laulu oli pituutensa takia kysymysmerkillä myös opettajien listalla. Kun Jere rajasi levyille tulevien Faltinin laulujen määrän kolmeen lauluun, oli valinta lopulta melko selkeä: kaksi laulua, jotka olivat kummallakin listalla sekä yksi valitsemani laulu omalta listaltani.

Tässä vaiheessa minun osuuteni ja vastuuni projektista loppui siltä osin kuin se liittyi suunnittelutyöhön ja muihin käytännön järjestelyihin. Siirryin yhdeksi levytysprojektissa mukana olevaksi opiskelijaksi. Metropolia Ammattikorkeakoulu oli

päättänyt ottaa levytysprojektin syksyn 2009 lied-seminaari -opintojakson teemaksi. Heikki Pellinen ja Ulla Raiskio olivat alustavasti suunnitelleet mukaan pyydettyjä laulaja-pianisti -pareja. Oli tarkoitus valita yksi pari kutakin säveltäjää kohden. Omaan Faltin-osioon lupautui pianistiksi sekä Metropolia Ammattikorkeakoulussa että Sibelius-Akatemiassa opiskeleva, taitava ja kokenut lied-pianisti Katja Kaianen. Elokuussa 2009 aloitin kolmen valitun Faltinin yksinlaulun harjoittamisen Katjan kanssa. Projektiin valitut laulut olivat: *An die Waldlerche* (ks. 3.1), *Liebeslied* (ks. 3.2) ja *Två rosenblad* (3.3). Syyskuussa alkoi lied-seminaari, jossa työstimme lauluja sekä yhteistunneilla että Heikki Pellisen yksityisohjauksessa. Marraskuun alussa lied-seminaarimme järjesti Helsingissä Café Jugendissa kenraalikonserтин, joka sai hyvän vastaanoton. Nauhoitukset tehtiin seuraavan kahden viikon aikana Metropolian Kamarimusiikkisalissa.¹⁴⁴

Levyn julkistamiskonsertti pidettiin 7.2.2010 Helsingin Kaupungintalon juhlasalissa. Yleisöä oli paikalla satakunta henkeä ja esiintyjien tunnelma korkealla. Olin ilahtunut, että yksi Faltinin lauluista - *Liebeslied* - päätyi levyn nimeksi, samoin kuin siitä, että levyn kanteen oli valittu Alma Fohströmin kuva. Esittelyvihkosessa oli muutama sana kustakin säveltäjästä ja laulusta, laulujen tekstit sekä takakannessa vielä pieni esittely Alma Fohströmistä. Sitten useat konserteissa mukana olleet kuulijat kertoivat, että konsertti-tilanteessa monet laulut avautuivat vielä paremmin kuin levyiltä kuultuina. Se ei ollut yllätys sinänsä, sillä 1800-luvun salonki- ja kotimusisoinnissa juuri esittäminen ja tunteikkaan suhteen luominen yleisön ja esittäjän välillä on erityisen keskeistä.

Levyn julkistamiskonsertin jälkeen Jere kertoi minulle, että Glorian Antiikki -lehden toimittaja Antti Nuortio haluaisi tehdä lehteensä jutun levyyn ja Faltiniin liittyen. Jere oli suositellut minua haastateltavaksi. Haastattelu tehtiin 16.2.2010 Helsingin Kaupungintalolla. Helsingin Sanomissa ilmestyi 18.3.2010 Levynurkassa arvio levystä. Prof. Veijo Murtomäki arvioi opiskelijavoimin tehdyn levyn hyväntahtoisesti ja levyn salonki- ja kotimusisoinnin hienoa tunnelmaa painottaen. Glorian Antiikki -lehti ilmestyi myyntiin maaliskuun lopussa. Itselleni artikkeli oli mukava päätös antoisalle, mutta työteliäälle levytysprojektille.¹⁴⁵

¹⁴⁴ Tässä vaiheessa projektiin oli päätetty ottaa mukaan myös säveltäjä Ilmari Krohn (1867-1960), jotta levyille saataisiin enemmän mukaan myös suomenkielisiä lauluja.

¹⁴⁵ (Murtomäki 2010, C. Glorian Antiikki 2010, 8,76.)

4.2 Konserttiprojekti Musiikkiyhdistys Hilarius Ensemble -lauluyhtyeen kanssa

Konserttiprojekti Hilarius Ensemblen kanssa sai alkunsa mielenkiintoisten yhteensattumien seurauksena: syksyllä 2007 tutustuin Metropolia Ammattikorkeakoulun teorianopettajan, MuT Timo von Creutleinin säveltapailun kolmen viikon tiiviskurssilla Anni Nummilaan. Anni viimeisteli tuolloin laulopedagogin opintojaan ja päivittäiset lounastauot sujuivat mukavissa merkeissä yhteisiä intressejä jakaessa. Olin tuolloin juuri aloittanut opinnäytetyöni tekemisen ja pohdin kaikkea aiheeseen liittyvää. Koska Anni on aikaisemmalta koulutukseltaan kanttori, minun ei poikkeuksellisesti tarvinnut juurta jaksan selittää kuka tämä opinnäytetyöni keskushenkilö, Richard Faltin on. Kirkkomuusikkona Anni tunsu heti mm. Faltinin virret sekä *Herran Siunauksen*, joista aiemmin mainitsin kohdassa 2.4.

Säveltapailukurssin aikana herännyt, mutta vielä täysin kohdentamaton ajatus jostakin mahdollisesta yhteistyöstä myöhemmässä vaiheessa nousi ajankohtaiseksi jälleen alkuvuodesta 2009, jolloin Anni soitti minulle. Säveltapailukurssin jälkeen olimme palanneet omille tahoillemme opiskeluissa ja törmänneet joskus satunnaisesti koululla. Nyt Anni oli valmistunut ja aloittanut v. 2009 alussa yhden uuden työtehtävän Hilarius Ensemble -lauluyhtyeen taiteellisena johtajana. Kuulumisia vaihtaessamme minulle selvisi hyvin erikoinen tieto, joka Annille oli selvinnyt hieman aiemmin hänen aloittaessaan Hilariuksen johtajana: Hilarius Ensemblen Hilarius -nimi oli yhteydessä Faltinin säveltämään *Hilariuksen kiitosvirteen!* Kanttori Risto Raikaslehdon v. 2002 perustama lauluyhtye esitti aina konserttinsa viimeisenä lauluna *Hilariuksen kiitosvirren!* En todella ollut uskoa korviani: Suomessa toimii 2000-luvulla perustettu laulumusiikkiyhtye, jonka nimeen Faltinin v. 1889 säveltämä virsi on vaikuttanut! Ja että sattumalta juuri Anni on päätenyt tämän kuoron johtajaksi! Sittemmin soitin kanttori Risto Raikaslehdolle ja kysyin vielä lauluyhtyeen nimen etymologiasta (puhelinkeskustelu 1.4.2010). Sain tietää, että Hilarius -nimi valikoitui kuoron nimeksi myös englanninkielisen *hilarious* (suom. hulvaton, railakas) -sanan perusteella. Uuden kuoron keskeinen toiminta-ajatus oli tehdä tasokasta musiikkia mukavissa tunnelmissa, ilman vakavaa musiikin tekemisen leimaa. Koska ohjelmisto tulisi pääosin kuitenkin olemaan kirkollista tai ainakin kirkoissa esitettävää, Raikaslehto löysi sopivan yhdistävän tekijän Faltinista ja tämän *Hilariuksen kiitosvirrestä*.

Tälläkin kertaa jo ensimmäisen puhelun aikana päätettiin alkaa suunnitella Faltin -teemakonserttia, jonka ohjelmassa olisi ainakin Faltinin kuoroteoksia ja yksinlauluja.

Keväällä ja kesällä 2009 minulla oli jälleen vuorossa ahkeraa Faltin-arkiston penkomista. Koska tähän projektiin ei riittänyt pelkästään jo löytämäni yksinlaulumateriaali, jouduin nyt etsimään ja käymään läpi kaiken kuromateriaalin, kantaateista kansanlaulusovituksiin saakka. Lisäksi otatutin kopioita myös joistakin löytämistäni moteteista sekä urkusävellyksistä, jotka sittemmin tosin jäivät ohjelmiston ulkopuolelle laulumateriaalin ollessa niin runsas. Tässä Faltin-arkiston nuottimateriaalin ”toisen kierroksen” laajassa läpikäynnissä käsitykseni Flodin-Ehrstömin elämäkerrassa olevan teosluettelon osittaisesta vajavaisuudesta ja epätarkkuudesta vahvistui: esim. kaikkia teosluettelossa mainittuja kuoroteoksia ei löytynyt ja sen sijaan löytyi joitakin käsikirjoituksia, joita luettelossa ei ole mainittu. Uusia yksinlauluja ei enää tullut vastaan, vaikka pidin tietenkin silmäni edelleen auki myös niitä ajatellen.

Toimitettuani nuottiaineiston Annille tutkittavaksi keskityin itse jälleen yksinlauluihin. Oli sovittu, että minä päätän konserttiin mukaan otettavat 5-6 yksinlaulua valintani mukaan. Muun konserttiaineiston valinnan suorittaisi Anni. Hilarius Ensemble harjoitti oman ohjelmistonsa esitysvalmiuteen syksyn 2009 - kevään 2010 aikana ja ensimmäinen konsertti päätettiin pidettäväksi syksyllä 2010.

Levytysprojektin tultua päätökseensä keväällä 2010 kysyin siinä pianistinani toimineelta Katja Kaiaselta, olisiko hän kiinnostunut jatkamaan Faltin-teeman parissa. Pianistia nimittäin tarvittaisiin edelleen paitsi tietenkin yksinlaulujen, myös eräiden kuoroteosten osalta. Katja lupautui heti mukaan. Suunnitellessamme tulevaa yksinlauluohjelmaa olimme Katjan kanssa täysin yksimielisiä siitä, että levytysprojektissa mukana olleet *Liebeslied* ja *Två rosenblad* jatkaisivat konserttiohjelmistossa. Uusina lauluina esittelin Katjalle teokset *Erster Schnee* (ks. 3.1), *Ro* (3.3), *Om jag dör först* ja *I hösten* (ks. 3.4).

Koska kuluvana vuonna 2010 on tullut täyteen 175 vuotta Faltinin syntymästä, Faltin-teemakonsertti päätettiin nimetä *Richard Faltin 175-v. -konsertiksi*. Konsertin tarkoituksena on esittää läpileikkaus Faltinin vokaalituotannosta: yksinlauluista, kantaateista, kuorosävellyksistä ja -sovituksista. Konserttikokonaisuutta päätettiin tarjota esitettäväksi ennen kaikkea kirkoissa ja tämän opinnäytetyön valmistumiseen mennessä syksyille 2010 suunnitelluista konserteista ehdittiin alustavasti sopia muutaman pääkaupunkiseudun seurakunnan sekä Kankaanpään että Tampereen Aleksanterin-kirkon kanssa.

Konserttiohjelma:

Promootiokantaatti 1890, kuoro ja solisti pianosäestyksellä, kaksi osaa

Sylviakantaatti 1888, kuoro a capella, yksi osa

Bön för Finland 1898, kuoro pianosäestyksellä

Serenad till Helmi, miekuoro a capella

Hyljätyn valitus, kansanlaulusovitus, sekakuoro

Ruusu laaksossa, kansanlaulusovitus, sekakuoro

Erster Schnee, 1856, yksinlaulu

Liebeslied 1858, yksinlaulu

Ro, 1869, yksinlaulu

Två rosenblad 1886, yksinlaulu

Om jag dör först 1892, yksinlaulu

I hösten 1892, yksinlaulu

5 YHTEENVETO

Faltinin vaikutus Suomen musiikkielämän kehittymiseen 1800-luvun loppupuoliskolla on ollut varsin merkittävä. Hänen monipuolinen ja ajallisestikin mittava toimintansa sekä Viipurissa että Helsingissä ovat sittemmin jääneet Suomen musiikkihistoriassa yllättävän vähälle huomiolle. Yhtenä syynä lienee ainakin osin ”Suomen musiikin isän”, Paciuksen varjo. Toisekseen, vaikka Faltin asui suurimman osan elämästään, 62 vuotta, Suomessa ja oli Suomen kansalainen vuodesta 1869 lähtien aina kuolemaansa saakka, hänet mielletään usein vielä tänäkin päivänä saksalaiseksi säveltäjäksi. Musiikinhistoriallisia lähteitä lukiessa on muodostunut käsitys, että Paciuksen tullessa Suomeen v. 1835, jolloin Suomessa ei siis ollut juuri lainkaan järjestäytyntä tai säännöllistä musiikkitoimintaa, tilaus pätevälle musiikkimiehelle ja organisoijalle, vaikka ulkomaalaiselle, oli huutava. Paciuksen merkittävistä aikaansaannoksista huolimatta Faltinin muuttaessa Helsinkiin v. 1869 kaupungin musiikkielämän tilanne oli edelleen suurella määrällä vakiintumaton. Paciuksen tullessa eläkeikään ei suomalaisten omasta keskuudesta vielä löytynyt riittävän monipuolisesti pätevää musiikkielämän rakennustyön jatkajaa ja Faltinin houkuttelemiseksi Helsinkiin vedottiin myös moniin musiikinelämän ulkopuolisiin auktoriteettitahoihin. Vaikka Faltin omana aikanaan tunnettiin hyvin ja hänestä on julkaistu mittava elämäkerta vielä 1930-luvulla, tämän päivän musiikkihistoria ei aina mainitse häntä edes niissä kohdissa, joissa hänen varmasti tiedetään toimineen. Yhtenä ajatuksena tulee mieleen se, että pian Faltinin Helsinkiin muuton jälkeen alkanut voimallinen suomalaiskansallisen aatteen nousu ja vähitellen lahjakkaiden suomalaisten musiikinopiskelijoiden kautta vähitellen kehittynyt ja esiin pyrkivä oma, suomalainen musiikki-identiteetti on ollut tärkeä vaalintakohde pitkään myös myöhempien vuosikymmenten musiikin historian kirjoittajille. Voimakkaiden kansallisten pyrkimysten ja tuntojen leimaama aika on saanut vierasperäisen musiikkivaikuttajan toiminnan näyttämään ehkä vähemmän kiinnostavalta ja merkittävältä.¹⁴⁶

Faltinin kohdalla yksi unohduksiin jäämisen syy lienee myös hänen henkilökohtaisen sävellystyönsä painottuminen ”pienimuotoiseen musiikkiin”, säilyneestä tuotannosta löytyy vain muutamia suurimuotoisempia orkesteriteoksia, mutta ei esim. sinfonioita tai oopperasävellyksiä. Vaikka kirkko- ja kuorosävellyksiä on paljon, ne eivät täytä suuren säveltäjän kriteerejä, kuten ei ehkä koko sävellystuotanto myöskään musiikillisella

¹⁴⁶ (Dahlström&Salmenhaara 1995, 449. Lampila 2009, C1. Tarasti 2009.) Pacius ei koskaan anonut Suomen kansalaisuutta.

sisällöllään; kansallisbiografia Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran sivuilla mainitsee, että ”Faltinin tuotantoa leimaa musiikkikäsitöiden perusteellinen hallinta, mutta toisaalta sävellyksistä puuttuu omaperäisyyttä”¹⁴⁷. Yksinlaulujen osalta tämä jo opinnäytetyöni alussa lukemani ajatus muotoutui sittemmin merkitykseltään melko vähäiseksi, vaikkakaan ei täysin paikkaansa pitämättömäksi. Ehrström mainitsee Faltin-elämäkerrassa tilapäismusiikin luonteen haittaavan monia Faltinin sävellyksiä. Toisaalta monet kuorosovituksukset ja esim. Bellman-laulut, jotka Faltin on säveltänyt yksinomaan laventaakseen opettamiensa ylioppilaiden vaatimatonta repertuaaria hieman täyteläisemmäksi, ovat sittemmin osoittautuneet halutuiksi ohjelmanumeroiksi.

V. 1871 valmistuneen Koraalikirjan julkaisun yhteydessä Faltin harmitteli sitä, että vaikka aikaiseksi oli saatu arvokas ja käyttökelpoinen koraalikirja, eräs suuri puute jäi vielä jäljelle: urkureiden yleisesti ottaen minimaalinen kyky improvisoida alku- ja loppusoittoja koraaleihin. Monissa tapauksissa sekä melodinen keksintä että harmonisen ja modulatorisen yhteensopivuuden osaaminen aiheuttivat suuria ongelmia. Tähän pulmaan Faltin sävelsikin laajan alkusoittokokoelmansa. Näitä esimerkkejä ajatellen monia Faltinin sävellyksiä voi tietysti ajatella hieman eri pohjalta; oppimateriaalin säveltäminen on toisinaan ollut varmasti myös hyvin turhauttavaa. Vaikein nieltävä Faltinille oli vanhempana juuri se, ettei omalle sävellystuotannolle koskaan ollut jäänyt aikaa ja voimia pakollisten velvoitteiden ohella.¹⁴⁸

Faltinin kiistatta suurin merkitys Suomen musiikkielämälle oli hänen aktiivinen ja omistautuva toimintansa yleisen musiikkielämän ja -kulttuurin rakentamiseksi. Viipurissa Faltinin käännteentekevä toiminta oli kuoro- ja orkesterikonserttien käynnistäminen, musiikin tuominen kansan pariin. Samaa pioneerityötä Faltin jatkoi Helsingissä 1870-luvulta lähtien. Helsingissä Faltin ei toki joutunut aloittamaan musiikkielämän kehittämistä nolasta kuten Viipurissa, vaan saattoi monin osin jatkaa Paciuksen jo v. 1835 aloittamaa työtä.

Prof. Matti Huttunen esittää suomalaisen esittävän säveltaiteen historiaa käsittelevässä kirjoituksessaan, että

¹⁴⁷ (Lappalainen 2000.) Lähes täsmälleen sama lause toistuu myös Suomalaisia säveltäjiä -tietoteoksessa, jonka toimituskunnassa SKS:n biografian laatinut Lappalainen myös on ollut. Salmenhaara (toim.) 1994, 74-76.

¹⁴⁸ (Flodin&Ehrström 1934, 242, 297.)

”Suomen 1800-luvun musiikkihistoria pitäisi nähdä eräiden keskeisten ongelmien ja niihin kohdistuneiden ratkaisuyritysten vuorovaikutukseksi. Keskeisimmät ongelmat olivat: ensiksi kansallisen identiteetin ja statuksen luominen suomalaiselle musiikkikulttuurille ja toiseksi musiikki-instituutioiden luominen ja kehittäminen.”¹⁴⁹

Huttunen haluaa tällä mielenkiintoisella määrittelyllä haastaa sen perinteisen ajatuksen, että Helsingin - tai laajemmin Suomen - 1800-luvun kehitys musiikin alalla olisi ollut ”suuri kansallinen projekti”. Tältä pohjalta hän esittää Paciuksen olleen organisaattorina, säveltäjänä ja esiintyjänä ennen kaikkea esittämistäiteen edelläkävijä Suomessa. Samaa voinee sanoa myös Faltinista, joka Paciuksen tavoin toimi kuoron- ja orkesterinjohtajana sekä soitti useita instrumentteja solistitasoisesti. Vaikka Pacius uudisti ja kehitti Helsingin musiikkielämää määrätietoisesti, hän ei uudistajana kuitenkaan ollut radikaali. Hän ei luonut uusia rakenteita vaan edisti musiikkielämää sen entiseltä, amatöörimäiseltä pohjalta. Tämä oli tietysti hyvin ymmärrettävää, koska pohja musiikin ammattilaisuudelle oli tuohon aikaan Suomessa hyvin hatara. Paciuksen siirtyessä eläkkeelle ja Faltinin tullessa hänen seuraajakseen Helsingin musiikkielämän keskeiseksi henkilöksi tilanne alkoi vähitellen muuttua. Toiseen Huttusen esittämistä 1800-luvun musiikkielämän ongelmista - musiikki-instituutioiden luominen ja kehittäminen - alkoi löytyä ratkaisuja. Faltin vaikutti 1870- ja -80-luvuilla merkittävästi Helsingin musiikkielämän institutionalisoitumiseen toimimalla esim. Suomalaisen Oopperan kapellimestarina vuosien 1873-1879 välisenä aikana kutsuen solisteiksi usein jo kansainvälisestikin tunnettuja laulajia ja toisaalta ohjaten monia uusia suomalaisia kykyjä kehittämään ammattitaitoaan. Myös Helsingin Musiikkiopiston perustaminen, jossa Faltinilla oli keskeinen osa, oli tapahtuma, jota voidaan pitää erittäin merkittävänä koko suomalaisen musiikkikulttuurin kehittymisen kannalta.¹⁵⁰

Helsingin Musiikkiopiston perustamiseen liittyen viittaan tässä kohden vielä luvun alussa esittämäni ajatukseen siitä, että suomalaisen musiikkihistorian tutkimus olisi sittemmin ehkä halunnut korostaa 1800-luvun lopun hauraan musiikki-identiteetin suomalaisuutta ja siten mahdollisesti haalistanut saksalaissyntyisen Faltinin merkitystä musiikkivaikuttajana. Monista tätä opinnäytetyötä varten lukemistani lähteistä on tullut ilmeiseksi Martin Wegeliuksen ja Faltinin välinen läheinen, mutta ehkä ristiriitainenkin suhde. Miehillä oli vain reilu 10 vuoden ikäero, mutta silti ainakin heidän suhteensa alkua väritti selvä opettaja-oppilas-asetelma. Tutustuessaan Wegeliukseen v. 1869

¹⁴⁹ (Huttunen 2002, 335.)

¹⁵⁰ (Huttunen 2002, 334-339. Lampila 2009, C1.)

Faltin oli toiminut musiikinopettajana ja Viipurin musiikkielämän pioneerina jo kolmentoista vuoden ajan ja tuli Helsinkiin kutsuttuna ja tunnettuna musiikin ammattimiehenä. Wegelius vasta aloitti musiikkiopintonsa Leipzigin Konservatoriossa v. 1871, lähes 20 vuotta myöhemmin kuin Faltin.

Vielä Musiikkiopiston 20-vuotisjuhlien yhteydessä julkaistussa historiikissa v. 1902 tuotiin esiin Musiikkiopiston perustamisen ympärillä vallinneita kiistoja ja ristiriitoja, joista jo aiemmin on ollut puhetta. Flodin Wegelius-elämäkerrassa spekuloidaan, että esim. ajatus perustaa musiikkikoulu yhdistys yksityisen rahoituksen avulla tulikin itse asiassa sellisti Jaromir Hrimalyta, eikä Wegeliukselta. Mutta ajatuksen saatuaan Wegelius oli sen omistautunein puolestapuhuja. Samoin vaikka suomalaisen musiikkihistorian mukaan juuri Wegelius toi Suomeen Leipzigin opetussisältöjen mallit, ei ole täysin uskottavaa, ettei hän olisi näitä sisältöjä ja perinteitä saanut ja oppinut pitkään jatkuneen yhteistyön ja ystävyiden aikana myös esim. Faltinilta, joka oli opettanut Leipzigin koulukunnan perinteiden mukaisesti Suomessa jo 1850-luvulta lähtien. Faltinin lisäksi myös kaikki muut Musiikkiopiston ensimmäiset opettajat - laulunopettajaa lukuun ottamatta - olivat ulkomaalaistaustaisia, Euroopassa opiskelleita ammattimuusikoita. Asioiden yksityiskohtainen ruotiminen ja kiistely jopa ajatuksista vielä 20 vuotta Suomen ensimmäisen musiikkioppilaitoksen perustamisen jälkeen antaa viitteitä siitä, että kunnia musiikkioppilaitoksen perustamisesta ei ole jakautunut täysin oikeudenmukaisesti. Wegeliuksesta vielä nykypäivänkin musiikinhistoriassa annetut luonnekuvaukset kunnianhimonsa riivaamasta taiteilijasta, joka toivoi Musiikkiopiston perustamisen myötä kohoavansa koko kaupungin musiikkielämän yksinvaltiaaksi, ruokkivat hyvin tätä mielikuvaa. Joka tapauksessa ajatus suomalaisesta musiikkioppilaitoksesta oli elänyt monissa mielissä jo kauan ennen toteutumistaan ja oli varmasti monen yhteensattuman onnistunut summa. Toisaalta on aivan loogista, että tuona aikana jonkin oppilaitoksen ensimmäisenä johtajana toiminut henkilö jää helposti keulakuvan asemaan, vertaa myös esim. ”Bergbomin Ooppera”. Wegeliuksesta käytetty termi ”Suomen musiikkikasvatuksen isä” herättelee kuitenkin miettimään mainitsemieni kansalliseen identiteettiin liittyviä kysymyksiä.¹⁵¹

Toiseen ongelmaan, jonka kautta Huttunen esittää 1800-luvun musiikkihistoriaa tutkittavaksi - kansallisen identiteetin ja statuksen luominen suomalaiselle musiikkikulttuurille - on vaikeampi löytää yksiselitteisiä vastauksia. Faltinin toiminnan

¹⁵¹ (Flodin 1922, 372-373. Huttunen 2002, 355-357, 405.)

osalta on käynyt ilmi, että hän mielummin väisti esim. kieli- ja kansalaisuuskiistoja kuin otti niihin kantaa tai valitsi puolta. Mitä uusi isänmaa ja Suomen kansalaisuus Faltinille todella merkitsi, on pääteltävissä kenties vain Faltinin toiminnan kautta: virkatehtävissään hän puolusti suomalaisten oikeutta omaan musiikkiinsa vaikka Venäjän sensuuria uhmaten, keräsi ajan tavan mukaan suomalaisia kansanlauluja ympäri Suomenmaan ja esim. kirkollisissa pyrinöissään käytti usein vaikka kesälomansakin urkujen saamiseksi Suomen seurakuntiin; vaikuttavan suomalaista. Siitä huolimatta enemmän kuin tietoinen kansallisen identiteetin ja statuksen luominen suomalaiselle musiikkikulttuurille Faltinin päämäärä tuntuu olleen jonkinlaisen järjestäytyneen musiikkikoulutuksen ja -kulttuurin luominen ja vakiinnuttaminen. Faltinille vaikuttaisi olleen tärkeämpää jo olemassa oleva musiikki ja sen tinkimätön harjoittaminen ja kunnioittaminen kuin esim. jonkin tietynlaisen kansallisesti tunnistettavan musiikki luominen, vaikka hänenkin sävellyksistään välittyä kaikki 1800-luvun loppupuolelle tyypilliset suomalaiskansalliset pyrinöt kalevalaisine ja isänmaallis-uskonnollisine teemoineen.

Helsingissä Faltinin keskeisiksi vaikutuskanaviksi muodostuneet työalueet olivat yli 40 vuotta kestänyt ura Nikolainkirkon urkurina samoin kuin virka Helsingin Yliopiston musiikinopettajana. Yliopiston musiikinopettajan viralla on aina ollut tärkeä merkitys Suomen musiikin historiassa, jo Turun Akatemian ajoista lähtien, sillä se merkinnyt jonkinlaista yksinoikeutta ja valta-asemaa harjoitettavaan musiikkiin. Faltinin 25-vuotiseen musiikinopettajakauteen osuivat mm. yksi romantiikan ajan uusista trendeistä, ylioppilaslaulu. Ruotsista jo 1800-luvun alussa Suomeen levinnyt ilmiö oli 1880- ja 1890-luvuilla poliittisesti äärimmäisen latautunutta ja Faltin sai törmätä työssään poliittisiin skismoihin sekä ylioppilaiden että valtiovallan taholta. Mikään vaatimus puolueettomuudesta tai puhe taiteen universaaliudesta ei kyennyt estämään musiikkipiireihinkin levinnyttä kieliriitaa.¹⁵²

Näiden monitahoisten ja pitkäkestoisten toimien keskeinen seuraus oli sen maaperän luominen ja vahvistaminen, josta sitten saattoivat ponnistaa merkittävään kansainväliseenkin tietoisuuteen sellaiset suomalaiset säveltäjät ja kapellimestarit kuin esim. Sibelius ja Kajanus. Ehrström kirjoittaa v. 1935 Uudessa Suomessa Faltinia käsittelevässä artikkelissaan, että ”täällä [Suomessa], kuten kaikkialla taiteellisen valmeuden edellytyksenä on pitkä ja asteittainen kehitys”. Ehrström veikkailee, että

¹⁵² (Flodin&Ehrström 1934, 243. Huttunen 2002, 322, 333-334.)

ilman kotimaan riittävän tasokasta kulttuuri-ilmapiiriä ja musiikkia ymmärtävää kuulijakuntaa olisi mahdollista, että ”Sibelius-mestariimme nyt ehkä asuisi Lontoossa, Madetoja Parisissa, Palmgren Chicagossa ja Klami Wienissä”. Ehrström kuvaa mielestäni hyvin osuvasti, vaikkakin lähes runollisesti ja juhlallisen ylevästi niitä henkilöitä, joita hänen mukaansa on kiittäminen tällaisen suotuisan musiikillisen ilmapiirin luomisesta:

”Meidän maallamme oli harvinainen onni siinä, että se taiteen tärkeimpänä kehityskautena musiikkielämän johdossa sai nähdä kaksi perin valistunutta ja korkeinta musikaalista tietoa omaavaa henkilöä - ja sattui vieläpä että esiintyivät vaikuttavimmassa järjestyksessä: ensin aura - sitten harava. Pacius, tuo mukaansatempaava, taiteellisesti loistava muusikkotyyppi, osasi innoittavalla olemuksellaan houkutella päivänvaloon taiteellisen innon ja taidon lahjan, mikä tiedottomana piili ihmisten sieluissa. Richard Faltin vuorostaan jatkoi hänen työtään utterana peltomiehenä maamme musiikkitarhassa, itse, tapansa mukaan, melkein piiloutuen ympärillään versovaan vainioon.”¹⁵³

Jos Faltinin merkitys Suomen musiikkielämälle näyttäytyi aikalaisten silmin - ja ainakin vielä pari vuosikymmentä hänen kuolemansa jälkeenkin - utteran peltomiehen työltä, siltä se näyttää mielestäni edelleen. Vaikka yllä mainittu artikkeli noudattelee aikansa tapaa käsitellä ja tehdä suurmiehiä tavalla, joka tänä päivänä saattaa tuntua hieman ylenpalttiselta, se ei kuitenkaan peitä alleen niitä kiistattomia historiallisia tapahtumia ja aikaansaannoksia, joita arvon herra, ”kirkkomuusikeri Faltin”, on tehnyt todeksi.

Yksinlaulujen osalta opinnäytetyön keskeisiä tuloksia on niiden määrän täsmentyminen kuuteentoista. Tämä tieto viittaa siis Kansallisarkistosta löytyviin nuottikäsikirjoituksiin. Tietoa mahdollisista arkiston ulkopuolisista nuottikäsikirjoituksista tai Viipurissa v. 1857 tapahtuneessa tulipalossa mahdollisesti tuhoutuneista käsikirjoituksista ei ole. Yksinlaulusävellysten ajoittuminen yli 40 vuoden ajalle (1856 - 1898) kertoo niiden olevan melko satunnainen osa Faltinin sävellystoimintaa. Toisaalta kuudestatoista laulusta peräti yhdeksän ajoittuminen Faltinin opiskelu- ja varhaisvuosille (1856 - 1861) kertoo ehkä innostuksesta, joka sittemmin on jäänyt muiden tehtävien jalkoihin. Toisaalta voi spekuloida, että viimeisen kahdenkymmenen elinvuotensa aikana Faltin ei enää säveltänyt yhtään yksinlaulua, vaikka aikaa siihen voisi ajatella silloin olleen ehkä aiempaa enemmän. Ainakin neljän viimeisimmän yksinlaulun kohdalla on myös selvästi ollut kyseessä ”tilaustyö”: Alma

¹⁵³ (Ehrström 1935, 3.)

Fohströmille, ystäville B. O. Schaumannille ja Gabriel Lagukselle sekä *Bön för Finland* yhteiskunnalliseen käyttöön. Yksinlaulusävellysten lisäksi Faltinin monet muutkin sävellykset vaikuttavat olevan tilaustöitä, mutta se lienee itsestäänselvyys, sillä sekä Yliopiston musiikinopettajan että Nikolainkirkon urkurin virkaan kuului jo viran puolesta tehdä tietty määrä sävellyksiä vuosittain.

Kuten jo aiemmin on tullut esille, on musiikinhistoriaa valottava opinnäytetyö merkitykseltään lähinnä kulttuurihistoriallinen. Kyky ymmärtää nykypäivän musiikkielämää nousee ja syvenee aiemman historian tunnistamisen pohjalta. 1800-luvun lopulta lähtien Suomen musiikkielämä on ollut jo melko kansainvälistä, mutta varsinaiset ammatilliset muusikkopiirit ovat Suomessa olleet pienet. Niin kuin Faltininkin kohdalla voi huomata, sekä hänen henkilökohtainen historiansa että musiikillinen toimintansa nivoutuivat usein yhteen niin saumattomasti, että joskus on vaikea sanoa, onko jonkin asian lähtökohta ollut itse musiikissa vai jossakin henkilössä tai tapahtumassa. Yksinlaulujen levyttäminen, varsinkin julkaisemattomien laulujen osalta, sekä harvemmin kuullun yksinlauluohjelmiston tuominen niin musiikinopiskelijoiden kuin suuremman yleisön ulottuville konserttien kautta jatkaa omalta osaltaan kulttuurihistoriallista työtä, muuttumalla ajan myötä oman aikansa musiikkihistoriaksi.

Lopuksi

Lopetan tämän opinnäytetyön tekemisen hyvillä mielin. Tämän työn aiherajauksen ulkopuolelle jäi tulevaisuutta ajatellen suuri määrä erittäin mielenkiintoisia aihioita ja tarkennuksen kohteita. Työn tekemisen myötä kasvoi halu tutustua perusteellisemmin moniin nyt selvittämättä jääneisiin asioihin sekä Faltin-arkiston laajaan materiaaliin. Erityisesti kiinnostamaan jäivät vielä ainakin Faltinin laaja kirjeenvaihto ja päiväkirjat, julkaisemattomien yksinlaulujen nuotintaminen sekä kaikkien yksinlaulujen musiikinteoreettinen tarkastelu ja moni muukin asia, johon ei tämän työn puitteissa ollut mahdollisuutta paneutua ilman, että se olisi siirtänyt keväällä 2010 tapahtuvaa valmistumistani. Erittäin positiivinen saldo tämän opinnäytetyön tekemisestä itselleni oli myös se, että työ muodostui laulupedagogin kokonaisopintoja ajatellen ajan myötä merkittäväksi tiedolliseksi tekijäksi erityisesti suomalaisen musiikinhistorian saralla. Ja toisaalta opinnäytetyön käytännön puoli toi mukanaan mieluisia laulutehtäviä, joista pääsen nauttimaan vielä valmistumisen jälkeenkin konserttiprojektin siirtyessä esittävään vaiheeseensa syksyllä 2010.

LÄHTEET

Andersson, Otto 1917. Musik och musiker: valda uppsatser. Helsinki. Söderström & Co.

Blåfield, Ville & Mattila, Ilkka & Similä, Ville & Väliaho, Tuomo (toim.) 2009. Keikkakalenterissa kevyttä ja vakavaa. Helsingin Sanomat, Nyt-liite. 20.11.2009. 7.

Blåfield, Ville & Mattila, Ilkka & Similä, Ville & Väliaho, Tuomo (toim.) 2009. Seurahuoneelle sähkövalo! Helsingin Sanomat, Nyt-liite. 20.11.2009. 6.

Burns, Robert 1788. Of A' The Airs The Wind Can Blaw (runo). www.online-literature.com/donne/2469/. 2.5.2010.

COLL.52. Kansalliskirjasto. Richard Faltin-arkisto.

Colliander, O. I. & Faltin, Richard (toim.) 1897. Koraalikirja Suomen toisen yleisen kirkolliskokouksen w. 1886 hyväksymille suomalaiselle ja ruotsalaiselle wirsikirjoille sekä messu suomeksi ja ruotsiksi ynnä G. J. Voglerin Hosianna = Korabok till de af andra allmänna finska kyrkomötet år 1886 antagna finska och svenska psalmböckerna. Helsinki. Edlund.

Dahlström, Fabian & Salmenhaara, Erkki 1995. Suomen musiikin historia 1. Ruotsin vallan ajasta romantiikkaan: keskiaika - 1899. Porvoo. WSOY.

Det Sjungande Finland: 50 inhemska sånger vid pianoforte 1869 (osa I), 1871 (osa II), 1876 (osa III). Helsinki. K. E. Holms förlag.

Det Sjungande Finland I (2. painos) 1887. Helsinki. K. E. Holms förlag.

Det Sjungande Finland II, (2. painos) 1888. Helsinki. K. E. Holms förlag.

Ehström, Otto 1935. Richard Faltin, saksalaisen muusikon elämäntyö Suomen musiikkielämän herättäjänä. Uusi Suomi. 6.1.1935. 3.

Elmgren-Heinonen, Tuomi (toim.) 1959. Suuri Musiikkikirja. Helsinki. Otava.

Faltin, Richard (toim.) 1889. Kokoelma Alku- ja Loppusoittoja Uuden koraalikirjan koraaleihin = Samling af Preludier och Koralslut till Nya korabokens koraler. Helsinki. G. W. Edlunds förlag.

Faltin, Richard (toim.) 1904. Suomen evankelis-lutherilaisen kirkon koraalikirja, Suomen wiidennen yleisen kirkolliskokouksen w. 1903 hyväksymä, sekä Messu ynnä G. J. Voglerin Hosianna = Den finska evangelisk-lutherska kyrkans korabok antagen af femte allmänna finska kyrkomötet år 1903 samt Messan jämte G. J. Voglers Hosianna. Helsinki. G.W. Edlund.

Faltin, Richard (toim.) 1891. Uusi Koraalikirja Evankelis-Lutherilaisille seurakunnille Suomen Suuriruhtinaanmaassa = Ny Korabok för de Evangelisk-Lutherska församlingarna i Storfurstendömet Finland. Helsinki. G. W. Edlunds förlag.

Faltin, Richard Wilhelm Gottlieb 1962. Mitt liv. 2. painos. Tampere. Söderström & Co. Flodin, Karl (toim.) 1907. Det Sjungande Finland IV. Helsinki. K. E. Holms förlag.

Flodin, Karl 1922. Martin Wegelius; levnadsteckning. Helsinki. Svenska Litteratursällskapet.

Flodin, Karl & Ehrström, Otto 1934. Richard Faltin och hans samtid. Helsinki. Holger Schildts Förlag.

Gerhard, Wilhelm 1840. Robert Burns' Gedichte deutsch von W. Gerhard, mit des Dichters Leben und erläuternden Bemerkungen. Leipzig. Barth. www.deutsche-liebeslyrik.de/europaische_liebeslyrik/burns_gerhard.htm. 2.5.2010.

Granlund, Maire (toim.) 1996. Luettelo n:o 58. Friedrich Richard Faltin coll.52. Kansalliskirjasto. Käsikirjoituskokoelmat.

Glorian Antiikki 2010. Romantiikka elää musiikissa. Glorian Antiikki nro 88, 3/2010. 8, 76. Helsinki. Sanoma MagazinesFinland Oy.

Hartmann, Moritz 1847. Neuere Gedichte. Leipzig. Georg Wigand's Verlag. books.google.fi/books?q=hartmann+erster+schnee. 6.5.2010.

Helasvuo, Veikko & Marvia, Einari (toim.) 1987. Suomen Lauluäärre 2. Helsinki. WSOY.

Helsingin Sanomat 2008. Helsinki julkaisee pianomusiikkia romantiikan ajalta. Helsingin Sanomat. 10.3.2008. A.

Helsingin Suomalainen Klubi. www.sibelius.fi/suomi/elamankaari/sib_opinnot_helsinki.htm. 30.12.2009.

Helsingin Suomalainen Klubi. www.sibelius.fi/suomi/suku_perhe/suku_aikalaisia.htm#merikanto_oskar. 15.1.2010.

Huttunen, Matti 2002. Suomalaisen esittävän säveltaiteen historia. 303-437. Haapakoski, Martti & Heino, Anni & Huttunen, Matti & Lampila, Hannu-Ilari & Maasalo, Katri (toim.) 2002. Suomen musiikin historia. Esittävä säveltaide. Helsinki. WSOY.

Hällström, Karl Theodor 1915. Richard Faltin Viipurissa: 1856 - 1869. S.I.

Järvenpää, Eeva 2007. Lahjakas kirurgi yritti pelastaa Bobrikovin. Helsingin Sanomat 17.3.2007. A23.

Kangosjärvi, Jaakko 2010. Kirkkomusiikin virtuoosi häikäisi myös pianistina. Helsingin Sanomat. 23.4.2010. C8.

Kansalliskirjasto. www.fennica.linneanet.fi, hakusana: Lagus Gabriel. 18.2.2008.

Kaufmann, Philipp 1839. Gedichte von Robert Burns. Stuttgart und Tübingen. Verlag der J. O. Gotta'schen Buchhandlung. www.liberley.it/bx/burns_r.htm. 2.5.2010.

Kootut yksinlaulut - Samlade solosånger, Karl Collan 2001. Helsinki. Warner/Chapel Music Finland.

- Koskimies, Pentti & Tuloisela, Matti (toim.) 1987. Canto Didattico 1A. Helsinki. Fazer Musiikki Oy.
- Krohn, Greta 1967. Isoäiti kertoo. Hamina. Maaseudun Kirjapaino Oy.
- Krohn, Helmi 1942. Isäni Julius Krohn ja hänen sukunsa. Helsinki. Otava.
- Lagus, Gabriel 1891. Dikter. Viipuri. Söderström & co förlag.
- Lagus, Gabriel 1856. Smärre dikter. Helsinki. Frenckell.
- Lahden kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto. www.runotietokanta.kaupunginkirjasto.lahti.fi. hakusana: Topelius. 15.4.2010.
- Lampila, Hannu-Ilari 2009. Saksalainen, joka laittoi Suomen soimaan. Helsingin Sanomat 20.3.2009. C1.
- Lampila, Hannu-Ilari 1997. Suomalainen ooppera. Helsinki. WSOY.
- Lappalainen, Seija 1.11.2000. Richard Faltin. Helsinki. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. www.artikkelihaku.kansallisbiografia.fi. 23.1.2008 (koko artikkelin lukeminen edellyttää rekisteröitymistä).
- Lazarus, John 1996. Oopperan käsikirja (suom. Lampila, Hannu-Ilari). Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Leikola, Niko & Heino, Eija-Leena (toim.) 2002. Asunto Oy Merilinna 100 vuotta. Helsinki. Asunto-osakeyhtiö Merilinna.
- Leinonen, Verna 2008. 160-vuotiaasta Maamme-laulua juhlittiin. Helsingin Sanomat 14.5.2008. A.
- Levas, Santeri 1986. Jean Sibelius. Muistelma suuresta ihmisestä. Helsinki. WSOY.
- Luukka, Teemu 2003. Jälleen yksi Krohn. Helsingin Sanomat. 14.9.2003. D7.
- Maasalo, Armas & Kuusisto, Taneli & Lehtonen, Aleks (toim.) 1945. Koraalikirja. Helsinki. Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Mackay, James A. (toim.) 1986. The Complete Works of Robert Burns. Ayrshire. Alloway Publishing Ltd.
- MS.MUS.FALTIN. Kansalliskirjasto. Richard Faltin-arkisto.
- Murtomäki, Veijo 2009. Herrasväki musisoi. Helsingin Sanomat. 27.7.2009. C.
- Murtomäki, Veijo 15.11.2005. Myöhäiset liedin mestarisäveltäjät: Brahms ja Wolf. Artikkelisarjassa: Saksalainen lied. Helsinki. Sibelius-Akatemia. www.muhi.siba.fi. 23.2.2010.
- Murtomäki, Veijo 15.11.2005. Romantiikka musiikkityylinä. Artikkelisarjassa: Romantiikan aikakaudesta ja sisäisestä olemuksesta. Helsinki. Sibelius-Akatemia. www.muhi.siba.fi. 23.2.2010.

- Murtomäki, Veijo 2010. Suomalainen lauluromantiikka herkistää. Helsingin Sanomat 18.3.2010. C.
- Murtomäki, Veijo 2008. Säätyläismusiikkia Helsingistä. Helsingin Sanomat. 26.4.2008. C.
- Oramo, Ilkka 14.8.2007. Järjestyneeseen musiikinopetukseen. Artikkelisarjassa: Kultakausi 1882-1919. Helsinki. Sibelius-Akatemia. www.muhi.siba.fi. 30.12.2009.
- Oramo, Ilkka 3.10.2006. Orkesterilaitoksen kehitys. Artikkelisarjassa: Keisariajan alkuvuosikymmenet. Helsinki. Sibelius-Akatemia. www.muhi.siba.fi. 20.1.2010.
- Oramo, Ilkka 5.9.2007. Orkesteriyhdistyksestä kaupunginorkesteriksi. Artikkelisarjassa: Kultakausi 1882-1919. Helsinki. Sibelius-Akatemia. www.muhi.siba.fi. 30.12.2009.
- Oramo, Ilkka 13.8.2007. Venäläistämishjelmasta kansalaissotaan. Artikkelisarjassa: Kultakausi 1882-1919. Helsinki. Sibelius-Akatemia. www.muhi.siba.fi. 2.5.2010.
- Oramo, Ilkka 3.10.2006. Vokaalimusiikki. Artikkelisarjassa: Keisariajan alkuvuosikymmenet. Helsinki. Sibelius-Akatemia. www.muhi.siba.fi. 2.5.2010.
- Oramo, Ilkka 3.10.2006. 1800-luvun virsi- ja koraalikirjat. Artikkelisarjassa: Keisariajan alkuvuosikymmenet. Helsinki. Sibelius-Akatemia. www.muhi.siba.fi. 13.1.2010.
- Ranta, Sulho & Helasvuo, Veikko (toim.) 1947. Suomen Lauluarre 1. Helsinki. WSOY.
- Richard Faltin. Sotakirurgi ja Punaisen Ristin työntekijä 1967. Suomen Punaisen Ristin julkaisu. Helsinki. Otava.
- Rosas, John (toim.) 1959. Yksinlauluja - Solosånger, Fredrik Pacius. Helsinki. Edition Fazer.
- Salmenhaara, Erkki 1996. Suomen musiikin historia 2. Kansallisromantiikan valtavirta (1885 - 1918). Helsinki. WSOY.
- Salmi, Hannu 1998. Salonkikonsertteja ja yhdistystoimintaa. 14-22. Suomen Wagner-seuran julkaisu Nro 12, syksy 1998. Turku. www.suomenwagnerseura.org.wagneriaani. 28.8.2007.
- Savolainen, Pentti & Vainio, Martti (toim.) 2002. Aino Ackté. Elämänkaari kirjeiden valossa. Helsinki. WSOY.
- Savolainen, Raimo 2006. Sivistyksen voimalla. J. V. Snellmanin elämä. Helsinki. Opetusministeriö.
- Sprengel, Theodor Albert 1897. Wilde Blüthen: ausgewählte Gedichte. Tallinna.
- Suhonen, Marja 1997. Richard Faltinin musiikkikirjasto. 66-73. Helsingin Yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1997: 4.

- Suomalainen, Yrjö 1952. Robert Kajanus. Hänen elämänsä ja toimintansa. Helsinki. Otava.
- Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. www.finlit.fi/kirjasto/digi/index.php?pagename=teokset-nimio&set=1428. 16.4.2010.
- Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. www.kansallisbiografia.fi, hakusana: Edelheim. 15.4.2010.
- Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. www.kansallisbiografia.fi, hakusana: Lagus Gabriel. 15.4.2010.
- Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. www.kansallisbiografia.fi, hakusana: Schauman. 25.2.2010.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. www.evl.fi/virsikirja, hakusana: Faltin. 15.2.2010.
- Suomen historian Pikkujättiläinen 1997. Helsinki. WSOY.
- Suomen Wagner-Seura ry. www.suomenwagnerseura.org/. 2.5.2010.
- Tammen musiikkitietosanakirja 1 A-L 1983. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tammen musiikkitietosanakirja 2 M-Ö 1983. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tarasti, Eero 27.4.2009. Fredrik Pacius: kotimaana musiikki. Helsinki. Amfion ry. www.amfion.fi/jutut/esseet/fredrik-pacius-kotimaana-musiikki. 29.12.2009.
- Tarasti, Eero 14.4.2007. Robert Kajanus 150 vuotta - säveltäjän ”keskeneräinen” profiili. Helsinki. Amfion ry. www.amfion.fi/jutut/esseet/robert-kajanus-150-vuotta-saveltajan-%e2%80%98keskenerainen%e2%80%99-profiili. 2.5.2010.
- Tarasti, Eero 1998. Sävelten sankareita. Helsinki. WSOY.
- Tawaststjerna, Erik 1997. Sibelius. Helsinki. Otava.
- University of London. www.ull.ac.uk/exhibitions/anglogerman.pdf. 2.5.2010.
- Uusi Suomi 1935. Richard Faltinin marmorinen rintakuva (kuvateksti). Uusi Suomi. 3.1.1935. Etusivu.
- Virsikirja 1986. Julk. 1987. Helsinki. SLEY-Kirjat Oy.
- Yleisradio. www.fono.fi, hakusana: Faltin. 29.11.2009.
- Ylioppilaskunnan Soittajat. www.ys.fi/fi/historia/kapelli. 5.4.2010.
- Ylioppilaskunnan Soittajat. www.ys.fi/fi/orkesteri/ohjelmisto. 5.4.2010.